

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- VEČ JAVNOSTI, MANJ NESPORAZUMOV, str. 2
- VRTCI SE PRILAGAJAJO POTREBAM DRUŽINE, str. 2
- DEDIŠČINA, KI JO MORAMO OHRANITI, str. 3
- JE VZGOJA ŠE PREDNOSTNA DEJAVNOST?, str. 3
- ČEZ OVIRE V NOV SLOG ŽIVLJENJA IN DELA, str. 4
- KRIZA IMA KORENINE V ZDRUŽENEM DELU, str. 5
- KULTURNO DOGAJANJE — GIBALO ŽIVLJENJA, str. 6
- TRIJE KROGI PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI, str. 7

Ivan Meštrović: Spomenik neznanemu junaku, marmor, 1934—1938

Mladi — ogledalo naših vrednot

Centralni komite ZKS o mladih in delu z mladino

Centralni komite ZKS je 9. sejo dne 9. decembra 1983 namenil razpravi o idejno-političnih vprašanjih mladih, o njihovi družbeno-politični organiziranosti, položaju in delovanju v naši družbi. Po uvodnem referatu Miloša Prosenca se je zvrstilo 26 razpravljavcev, med katerimi jih je bilo nekaj tudi iz vrst mladih. Naša naloga, da bi prikazali vsebino celotne razprave — o tem bodo poročali drugi časopisi; iz nje bomo izbrali tista spoznanja o mladih, njihovih stiskah in hotenjih ter o metodah dela z mladimi, ki so pomembna tudi za vse, ki delamo v vzgoji in izobraževanju.

Ko ocenjujemo današnjo mladino, neredko zahajamo v črno-glede in črno-bele sodbe ter imamo zanjo več kritičnih kot pohvalnih besed. Radi posplošujemo slabe izkušnje, se sklicujemo na posamezne primere mladoletnega prestopništva, na

pojave alkoholizma in narkomanije, na tragične primere samomorov med mladimi. Pri družbeno-političnem ocenjevanju mladim neredko očitamo pomanjkanje zanimanja za družbena vprašanja, zahajanje v levi radikalizem pa tudi pomanjkanje spoštovanja do nekaterih temeljnih družbenih vrednot in avtoritet. Premalo pa se ob tem sprašujemo, zakaj del mladih zahaja v tako vedenje in kaj vpliva na njihovo moralno in družbeno zavest, poleg vzgojnih vplivov, ki jih prispevajo šola, družina, pionirska in mladinska organizacija, organizacije združenega dela ter drugi družbeni dejavniki, ki skušajo zavestno oblikovati zdravo podobo današnje mladine.

Mladi v marsičem niso zadovoljni s sedanji družbenimi razmerami, je poudarilo več razpravljavcev. Bodejo jih neskladja med načeli in stvarnostjo, med sprejetimi stališči in njihovim

uresničevanjem, med proglašenimi in stvarnimi možnostmi, da se v šoli, v delovni organizaciji in v širši družbi samoupravno uveljavijo in sodelujejo v enakopravnem dialogu s svojimi stališči in predlogi. Pogosto se srečujejo s prizanesljivim paternalizmom ali z vzvišeno nadrejenostjo tistih, ki menijo, da morajo mladi le sprejemati nauke in nasvete starejših, misliti z njihovo glavo, tistih, ki niso pripravljeni poslušati mladih, se z njimi enakopravno pogovarjati in se od njih tudi učiti.

Mladi so zaskrbljeni, tako kot vsi drugi delovni ljudje, zaradi slabšanja gospodarskih razmer in padanja življenjske ravni. Skrbi jih prihodnost, še posebej zaradi rastoče brezposelnosti, ki jo tehnokratski hladnokrvno načrtujejo kot nujno zlo, zaradi čedalje višjih cen za stanovanja, ki

(Nadaljevanje na 2. strani)

Odkrito ob novem letu

Mineva leto, ki bo v analih vzgoje in izobraževanja zapisano kot del nemirnega obdobja, usmerjenega k vsebinski prenovi osnovnega izobraževanja in vzgoje, k preoblikovanju celotnega izobraževanja po osnovni šoli in k oblikovanju nove srednje šole, obdobja, ko smo v razpravi o skupnih programskih jedrih na glas povedali, da se ne bomo nikoli odpovedali svoji narodni samobitnosti, saj je spoštovanje vseh narodov in narodnosti temelj bratstva, enotnosti in našega avnojevskega federalizma.

To leto je žal tudi začetek prehodnega obdobja, v katerem se moramo prilagoditi utesnjenim gospodarskim možnostim, ki znižujejo življenjsko raven vzgojno-izobraževalne dejavnosti in nas samih. Vzgoja in izobraževanje, dejavnost posebnega in prednostnega družbenega pomena, kot je to zapisano v mnogih resolucijah, je v zdajšnjih resolucijah gospodarskega razvoja potisnjena v stran kot druge družbene dejavnosti, da bi lahko več privarčevali. In če se že resolucije, kadar govore o vzgoji in izobraževanju, ne skladajo, ne more biti skladnosti med visokimi cilji in resničnimi možnostmi, med našimi željami in njihovim uresničenjem.

Ob tem ko smo med letom spremljali nemirno dogajanje v vzgoji in izobraževanju, da bi o njem obveščali bralce, so se v nas nabrale želje, ki jih nismo sproti zapisali, ampak ohranili za novoletno voščilo bralcem. Nekatere so usmerjene v sedanjost in iz nje poročene, nekatere pa se nemara ponavljajo iz leta v leto, morda celo iz roda v rod, nikdar docela uresničene in uresničljive.

V našem skupnem delu za napredek vzgoje in izobraževanja bi želeli vsem predvsem več smotnosti in umirjenosti, bolj gospodarno in premišljeno uporabo ustvarjalnih moči prosvetnih delavcev. Pogosto sejemo in sejemo, ne da bi bila zaradi tega žetev bogatejša. Kolikokrat zapravljamo najzlahnejši del delovnega časa, ne da bi bili ob koncu prepričani, da smo kaj storili in da se bo kaj spremenilo na boljše. Koliko moči in časa gre v prazno, ker nam ni bilo že na samem začetku jasno, kaj hočemo in kako bomo to dosegli, včasih pa tudi zato, ker mnenje desetih modrih in izkušenih ne more odtehtati mnenja enega samega človeka, ki meni, da je zaradi svojega položaja najpametnejši.

Da bi bilo v novem letu naše življenje bolj uspešno in smotno, bomo morali začeti drugače vrednotiti tudi čas. Z njim mi sami in tisti, ki menijo, da lahko z nami razpolagajo, ravnajo tako, kot bi bilo te dragocene sestavine našega življenja na pretek. Ko pa ob letu delamo obračune, vidimo, koliko načrtov je ostalo uresničeni, ker nam je zmanjkalo časa.

Bolj kot iz želje je iz spoznanja poročena misel, naj bi v novem letu dobili več veljave ustvarjalnost dela, modrost izkušenih in hotenja samih prosvetnih delavcev. Da bi se v reformi bolj opirli na njihove vredne izkušnje, da bi bolj cenili učiteljevo in vzgojiteljevo pamet in znanje in jima dali vsaj moralno priznanje.

Težak in dolgotrajen je proces samoupravnega osvobodjanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti izpod okrilja države, ki je do nedavna odločala o vsem, delavce v vzgoji in izobraževanju pa obravnavala kot delovno silo, ki jo lahko obvladaš in vodiš z zapovedmi, nadzorom, skromno nagrado in kakšno pohvalo. Da bi taki odnosi čimprej utonili v preteklost, naj bi se v slehernem prosvetnem delavcu krepila samoupravna zavest in samozavest. Neovirano naj bi se uveljavljala znotraj vsake naše organizacije, v delegatskih skupščinah v dialogu z uporabniki, v temeljnih družbeno-političnih skupnostih v dogovarjanju z drugimi delavci in občani, saj moramo doseči, da nihče in nikoli ne bo obravnaval naše dejavnosti kot nekaj manj pomembnega, prosvetnih delavcev pa kot manjvredno podvrsto delavskega razreda.

Tako naj bi bil naš vsakdanjik delovno bolj uspešen in prežet z zavestjo, da je delo, ki ga opravljamo, resnično pomembno in temu primerno tudi vrednoteno, saj z vzgojo utiramo poti prihodnosti, novemu obdobju, ki naj bi se rodilo iz sedanjega prehodnega desetletja, iz katerega bomo izšli pametnejši za marsikatero izkušnjo.

Naše delo, prepojeno z odgovornostjo in zavzetostjo, naj bi nas bolj širokosrčno nagrajevalo z občutkom uspešnosti naših prizadevanj in zavestjo, da nam je rod, ki ga vzgajamo, hvaležen za naš trud. Tedaj bosta vrtec in šola bolj prijetna in vedra — tako za otroka in mladostnika kot za vzgojitelja in učitelja.

In še želja za naše glasilo, nas same: da bi imeli čedalje širši krog pogumnih dopisnikov, ki bi dajali časopisu svežino, aktualnost in bi bile njihove besede v resnici živ odmev vse pedagoške javnosti. Da bi časopis tudi v težkih časih izhajal redno in prihajal do vsakega prosvetnega delavca. Dokler bo tako, vemo, da ne bo prevladala miselnost, da je najlažje »delati« z neobveščeni in nevedni in da zato prosvetni delavci ne potrebujejo svojega glasila.

dogodki
novosti

Mladi — ogledalo naših vrednot

(Nadaljevanje s 1. strani)

postajajo domala nedosegljiva mladim družinam, ki bi si rade uredile svoj dom.

Mladi so pogosto razpeti med ideali in stvarnostjo socialističnih družbenih odnosov. Po naravni razvojni nujnosti, po temeljnih družbenih načelih in načelih samoupravne pedagogike imajo vso pravico do samostojnega mišljenja in svojega stališča v dialogu. Kritična, samostojna, svobodna in vsestranska razvita osebnost je ideal, na katerega se sklicujejo tudi dokumenti v vzgoji in izobraževanju. In vendar so možnosti mladih, da razvijejo te lastnosti in jih izražajo, omejene, kot vedno znova ugotavljajo. Nihče se ne spotika nad pohlavno uogljovitostjo, ki se odpuveduje lastni volji, nad oportunističnim prilagajanjem razmeram, ki bi jih bilo treba spremeniti, nad kimavstvom, ki mnogim bolj godi kot kritičnost. Njihovo samostojno mišljenje in kritično hotenje pa neredko naleti na odpor in ga proglašajo za zaletavost in nepremišljenost.

To velja marsikdaj tudi za odnose, ki jih doživljajo mladi v šoli. Tudi za šolo na svoj način velja kritična misel, ki jo je izrekel Jože Smole o odnosu Zveze komunistov do mladih, češ da namenja glavno skrb ohranitvi in krepitvi revolucionarnih pridobitev med mladino, malo pa skrbi za uveljavljanje svoje avantgardne vloge med njo, ki je v tem, da se ne zadovoljuje z doseženim stanjem in razmerami, marveč išče in utira poti nadaljnega razvoja. Podobno mladi očitajo šoli, da ostaja preveč v preteklosti, ogiba pa se pogovorom o žgočih vprašanjih sedanosti; vsiljuje idealne predstave o družbi, čeprav, kot je rekel Miloš Prosenec, »nismo idealna družba, družba brez protislovij in konfliktov. Zveza komunistov ni nikoli težila k takšni idealizirani predstavi«.

Vsak mladi rod naleti na svet, ki so ga zgradili prejšnji rodovi. Razumljivo je, da je do njega kritičen, ga želi spremeniti, izboljšati. Brez tega nemirnega hotenja razvoj ne bi imel potrebne opore v mladih rodovih. Dušitev teh hotenj in samostojnosti mladih zato nikamor ne vodi, kvečjemu k občutku nemoči in brezvoljnosti ali pa k neprilagojenim oblikam upornega

ponašanja, ki po svoje izražajo zatrta zdrava hotenja.

Nekateri bi na vse oblike mladostne upornosti najraje odgovarjali s silo. Pravilna pot je drugačna, je poudaril Franc Šali, ki je postavil proti represiji dialog in razumevanje, kadarkoli mladi mislijo drugače kot mi. Tudi njihovi ustvarjalnosti pustimo odprte možnosti, saj se bo le tako prečistila in na koncu uveljavila najboljša, kar zmore.

Širimo možnosti, da bodo mladi lahko uveljavili svoja zdrava hotenja, je bil drug apel razprave. Razvejan, zavzeto in tudi ustvarjalno je delovanje mladih v Ljudski tehniki, športu in kulturi ter v mnogih drugih društvih, ki ustrezajo zanimanju mladih in v katera se radi vračajo v svojem prostem času. Mladi ne odkrajajo svoje mentorske pomoči, če jih znamo navdušiti za delo med mlajšimi. Mladi se množično odzivajo vabilom Rdečega križa, naj se vključijo med dajalce krvi. Če so mladi do mladinske organizacije marsikje ravnodušni, je krivda v tem, da je po vsebini in metodah dela premalo prilagojena njihovim potrebam.

Razprava o podobi in delovanju mladega rodu ni mogla mimo kritične ocene, v čem je pomanjkljiva vzgojna vloga šole pri oblikovanju družbene zavesti mladih. »Ni se mogoče znebiti občutka, da na nekaterih šolah usihajo vzgojna prizadevanja. Preveč je zgolj izobraževanja, premalo je prizadevanj, da bi mladi spoznavali življenje, bistvo naših samoupravnih odnosov in vlogo, možnosti, pravice in odgovornosti, ki jih mlademu človeku odpira njihovo uveljavljanje.« je poudaril v referatu Miloš Prosenec. Tudi v sklepih je poudarjena vzgojna vloga šole, potreba po krepitvi socialističnega samoupravnega položaja mladih v njej, po marksistični zasnovanosti celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa, po večji učinkovitosti in bolj življenjski usmerjenosti družbeno-moralne vzgoje in osnovni šoli in samoupravljanja s temelji marksizma v srednjih šolah.

Mladi so del družbe, njena prihodnost pa tudi sedanost, ogledalo, v katerem se zrcalijo njene vrednote in slabosti, pa tudi naši vzgojni uspehi in neuspehi.

JOŽE VALENTINČIČ

Priznanje Presekovcem

Ob desetletnici izhajanja Preseka je Upravni odbor društva matematikov, fizikov in astronomov, na občnem zboru v Cerknem podelil posebna priznanja članom, zaslužnim za izhajanje tega lista. S podelitvijo teh priznanj je želelo društvo izraziti zahvalo ustanoviteljem Preseka, uredniškemu odboru Prapreke, urednikom posameznih rubrik, odgovornim urednikom lista, strokovnim mentorjem, avtorjem daljših in krajših prispevkov v Preseku, avtorjem samostojnih prispevkov v Presekovi knjižnici, sodelavcem pri tehničnem urejanju, pripravljanju ter tiskanju lista in še posebej tistim, ki so sodelovali vseh deset let.

Priznanja so prejeli naslednji Presekovi: Tomaž Skulj, Franci Oblak, Ciril Velkoverh, Jože Kotnik, Jože Dover, Tomaž Fortuna, Marjan Vagaja, Marjan Prosen, Anton Suhadolc, Janez Strnad, Andrej Kmet, Matilda Lenarčič, Danijel Bezek, Drago Bajc, Andrej Čadež, Vladimir Batagelj, Pavle Zajc, Marjan Hribar, Tomaž Pisanski, Peter Petek,

Zvonko Trontelj, Andrej Likar, Marjan Stanovnik, Slavko Lesnjak in Metka Žitnik.

Priznanja so prejela tudi tri organizacije, ki so zaslužne za uspešno izhajanje Preseka: TISKARNA ČGP DELO, RAZISKOVALNA SKUPNOST SLOVENIJE in IZOBRAŽEVANJA SKUPNOST SLOVENIJE.

Pri širjenju Preseka, lista za mlade matematike, fizike in astronome med osnovnošolsko in srednješolsko mladino (naročnik je skoraj 20.000) imajo posebno mesto učitelji matematike in fizike, ki Presek priporočajo učencem in vsebine vključujejo v delo pri dodatnem pouku z učenci in pri svobodnih dejavnostih na šoli. Njim je Upravni odbor društva izrekel na 35. jubilejnim občnem zboru posebno zahvalo, komisija za tisk pa jim je poslala knjigo iz »Knjižnice SIGMA«, delo prof. dr. Nika Prijatelja, OSNOVE MATEMATIČNE LOGIKE, 1. del.

J. K.

Več javnosti, manj nespোরазumov

Na vrsti je medrepubliško usklajevanje srednjega izobraževanja

Devetega decembra t.l. je bila v Zagrebu seja Medrepubliško-pokrajinske komisije za reformo izobraževanja, ki je imela na dnevnem redu razpravo o skupnih programskih jedrih in o temeljih za nadaljnje izpopolnjevanje srednjega usmerjenega izobraževanja, to je izobraževanje od prve do pete stopnje strokovnosti.

Razprava o prvi točki je bila umirjena, brez »zvišane temperature«, ki bi jo pričakovali po vsem, kar smo brali zadnje čase o skupnih jedrih v množičnih občilih. Dan pred sejo se je sestalo tudi Predsedstvo Konference zavodov za napredek vzgoje in izobraževanja, ki je predložilo komisiji predlog sklepov o skupnih programskih jedrih. Komisija je sklepe z manjšimi dopolnili sprejela in priporočila republikam in pokrajinam, naj jih pričnejo urediti.

V razpravi o predlogu skupnega programskega jedra za marksizem in socialistično samoupravljanje so menili, da je nepomembno, ali bodo ta predmet imenovali socialistično samoupravljanje in marksizem ali marksizem in socialistično samoupravljanje. Pomembno je, da dvignemo ta predmet na kakovostno višjo raven, ga odpremo življenju in ne dopustimo, da bi se spremenil v nekaj marksistični verouk.

O jeziku družbenega okolja so se dogovorili, naj bi se ga učenci učili praviloma od prvega razreda osnovne šole, kjer imajo potrebne možnosti pa lahko tudi v predšolski vzgoji. Na Kosovu predvidevajo začetek tega pouka v 4. razredu osnovne šole; predstavniki Pokrajine pa so soglašali s stališčem komisije, naj bi čimprej zagotovili ustrezne kadrovanje.

Načrtno odpravljati razlike

S posveta Zveze prijateljev mladine Slovenije

Zveza prijateljev mladine Slovenije je pripravila letošnjega 17. decembra enodnevni posvet o položaju otroka in družine v zahtevnejših razmerah gospodarskega družbenega razvoja. Posvet je bil namenjen predsednikom občinskih zvez prijateljev mladine. Uvodna referata na posvetu sta podala predsednik Zveze prijateljev mladine Slovenije Jože Božič in predsednik Skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije Tone Ferenc.

Jože Božič je udeležencem posveta predstavil programske smernice ZPM Slovenije za delo v prihodnjem letu in ob tem poudaril, da morajo pri reševanju neugodnih posledic stabilizacijskih ukrepov, ki jih čutita otrok in družina, zavzeto sodelovati tudi društva in zveze prijateljev mladine. Vloga organizacije je še posebno pomembna pri razvijanju prostovoljnih dejavnosti in različnih oblik medsebojne pomoči občanov. Tone Ferenc pa je udeležencem posveta spregovoril o vlogi vzgojno-izobraževalnih organizacij pri zagotavljanju možnosti za celosten razvoj otrok in mladine.

Znano je, da so zaostrene gospodarske razmere prizadele tudi vzgojo in izobraževanje — to pa se v posameznih občinah kaže zelo različno. Tako nastajajo med občinami precejšnje razlike pri izpeljavi dopolnilnih programov v osnovnih šolah, v učni obveznosti učiteljev, njihovem osebnem dohodku, prispevku staršev za interesne dejavnosti ipd. V predšolski vzgoji se kažejo te razlike v različnem številu ur, namenjenih pripravi na šolo. V prihodnje se je treba zavzemati za postopno zmanjševanje tovrstnih razlik, zlasti za

ske in gmotne možnosti, da bi tudi pri njih začeli pouk jezika družbenega okolja v prvem razredu osnovne šole. Sicer pa bo vsaka republika in pokrajina obdržala dosednji naziv tega predmeta in njegov položaj v predmetniku. Učna vsebina za jezik okolja je izdelana za srbski in hrvatski jezik, za slovenski, češki, makedonski, madžarski, italijanski, bolgarski, slovaški, romunski, rusinski in ukrajinski jezik.

Tudi predlog programskih jeder za geografijo bodo poslali republikam in pokrajinam v uporabo, pristojni prosvetni organi pa naj odločijo, ali bodo uvrstili te vsebine v programe v zdajšnji obliki ali kako drugače.

Republikam in pokrajinskim prosvetnim organom bodo odstopili tudi predloge skupnih programskih jeder za tiste predmete, glede katerih še ni popolnega soglasja. To sta predvsem programa za književnost in glasbeno kulturo, o katerih naj v republikah in pokrajinah odločijo, ali ju bodo sprejeli, dopolnili ali preoblikovali. Sele nato naj bi prišlo ponovno do medsebojnega usklajevanja in dogovora o skupnih programskih jedrih. To bi bilo treba storiti do marca, da bi bili programi pripravljene do začetka naslednjega šolskega leta.

V razpravi o temeljih za nadaljnje izpopolnjevanje srednjega usmerjenega izobraževanja so se člani komisije najprej dogovorili, da je treba zagotoviti najširšo javno razpravo o pripravljemem gradivu, da ne bi bilo tako kot pri skupnih programskih jedrih, znova očitkov, da javnost ni bila pravočasno obveščena in vključena v razpravo. Sedanje gradivo o nadaljnjem

izpopolnjevanju izobraževanja za prvo do pete stopnje strokovnosti, je treba dopolniti in izpopolniti; ni dovolj, da ga samo zavremo, saj moramo na tej podlagi izoblikovati skupen in usklajen predlog.

V komisiji so se dogovorili, naj ustrezni organi v republikah in avtonomnih pokrajinah različno stanje v srednjem izobraževanju in sele nato pripravijo širšo javno razpravo o gradivu. Javnost naj bo seznanjena z alternativnimi možnostmi in zamislimi. Razičeniti je treba tudi različne poglede na zahtevnostne stopnje dela in izobraževanja, saj je v tem glavni kamen spotike za

medsebojno usklajevanje zd njihovih predlogov.

Po predvidevanjih komisije bodo v republikah in pokrajinah ustrezni organi pripravili potrebne analize že do konca naračja, nato pa bo sledila javna razprava o temeljih za nadaljnje izpopolnjevanje sistema srednjega izobraževanja.

Medrepubliško-pokrajinska komisija je na koncu sprejela tudi načrt svojega dela za prihodnje leto in izbrala nosilce sameznih nalog.

L. K.,
Školske novice

Vrtci se prilagajajo potrebam družine

Kljub težavam čim več predšolske vzgoje vsem otrokom

Zdajšnji čas nikomur ne prizanaša s svojo nenehno zahtevo po varčevanju. Tudi predšolskemu otroku ne, saj je mnogokje ogrožena ali celo onemogočena redna družbeno organizirana predšolska vzgoja, kjer strokovna roka varno popelje našega najmlajšega v nov svet spoznanj, in mu večkrat nadomesti nečnost, ki mu je prezaposleni starši ne utegnejo dati.

Nesmiselno bi bilo iskati kakršnekoli »rezerve« na tem pomembnem področju predšolske vzgoje in odveč bi bilo naštevati težave vzgojiteljic, njihove več kot »stabilizacijske« osebne dohodke, da ne govorimo o vse tanjši denarnici socialno šibkejših staršev, ki so velikokrat prisiljeni »varčevati« že na račun najmlajšega, njegove vzgoje in varstva.

Vsi dozdašnji ukrepi naj bi pomagali uskladiti potrebe z možnostmi, hkrati pa naj ne bi zniževali vsebine in kakovosti vzgojnega dela. Ali povedano drugače: ukrepi ne smejo razvrednotiti že doseženega. Ta zahteva sicer lepo zveni, zelo težko pa jo je izpeljati. Kot kaže, pa se je ravno to že precej posrečilo številnim prizadevnim vrtcem po Sloveniji, ki se hitro prilagajajo zdajšnjim potrebam družine. Kljub številnim denarnim in organizacijskim težavam se je požrtvovalnim vzgojiteljicam posrečilo ohraniti kar največ predšolske vzgoje za vse otroke tako na podeželju kot v mestu. V ta namen ponujajo vrtci najrazličnejše vzgojne programe, od dveh, treh ali več ur na teden glede na možnosti vzgojno-varstvenih organizacij in staršev. Veliko slovenskih vrtcev že ima polovico vzgojnega programa po novem, v večini občin potekajo skozi vse leto (tri ure na teden) priprave otrok za vstop v šolo, veliko otrok je zajetih tudi v 80-urne programe predšolske vzgoje. Tovrstna oblika predšolske vzgoje se naglo uveljavlja in širi predvsem na podeželju. Povedati je treba, da vrtci ponujajo namreč tudi take oblike predšolske vzgoje, ki manj gmotno bremenijo starše, npr. vzgojni program, ne pa tudi prehrane in možnosti za počitek otrok. Prav v tem prožnem prilagajanju vzgojnih programov novim razmeram in različnim potrebam se zrcali tesno sodelovanje vrtcev s starši in okoljem. Vzgojiteljice si nenehno prizadevajo, da bi se to sodelovanje s starši še nadalje razvijalo. Želijo namreč, da bi starši sodelovali in pomagali pri vseh dejavnostih, kot so npr.: obisk vrtnarje, banke, pri pripravi izletov in praznovanj ipd. Vse leto potekajo pogovori vzgojiteljic s starši o pripravi otroka na šolo, ponekod pa so se že spletle trdne vezi med vzgojiteljicami in učiteljicami osnovnih šol, kjer namenljajo veliko po-

zornosti skupnim dogovorom glede ugotavljanja otrokove zlosti za osnovno šolo.

Vzgojno-varstvene organizacije si hkrati prizadevajo, da izboljšale kakovost vzgojnega dela. Velik napredek so dosegle s tem, ker je pri večini že uveljavljena delitev dela; to hkrati pomeni, da lahko bod delajo vzgojiteljski zbor, strokovni aktiv, pa tudi same vzgojiteljice.

In kako bodo vrtci izpolnili svoje obveznosti do učencev srednje vzgojiteljske šole? Le bodo opravljali delovno praks vzgojno-varstvenih organizacij in sicer: učenci drugega nika bodo imeli delovno praks — pod vodstvom dobro pripravljene mentorja in ob ustreznem programu — 14 dni na leto učenci tretjega letnika tri tedne učenci četrtega letnika pa bodo usposabljali 14 dni na leto. Tako se bo usposabljal kat 6 učencev srednje vzgojiteljske šole. Hkrati pa si bodo vzgojno-varstvene organizacije prizadevale, da bi čim več vzgojiteljev pripravnikov delalo pod mentorstvom strokovnih vodstev tako kot je to uveljavljeno marsikje. Ker so ugotovili, da dozdašnje izpopolnjevanje usposabljanje vzgojiteljic malo učinkovito, ker poteka več načinov, so se dogovorili, bodo vse tovrstno izobraževalne povezali. Kako? Vsi, ki pripravljajo programe usposabljanja vzgojiteljic od vrtcev, Zavod SRS za šolstvo in drugi bodo pravili programe do junija. tako jih bodo lahko vzgojno-varstvene organizacije uvrstile svoje načrte tako po vsebini kot po denarni plati.

O vsej tej aktualni problematiki, ki posega v vsakdanje življenje, so se zavzeto dogovarjali in iskali ustrezne rešitve nedavnih seminarjih za delavce predšolski vzgoji, ki jih upravlja lahko poimenujemo »lovnih posvetov«. Tovrstna srečanja potekajo vsaki dve leti, letošnji seminarjev pa se je udeležilo 321 delavcev, med njimi so pedagogski vodje, pomočniki ravnatelji vrtcev, vodje enot številni ravnatelji osnovnih šol, kjer imajo vzgojno-varstvene enote.

Udeleženci seminarjev poleg razprave o aktualni problematiki prisluhnili tudi strokovnemu uvodnemu predavanju psih. dr. Ludvika Horvata temo Kaj in koliko prispeva predšolska vzgoja k intelektualni sposobnosti predšolskih otrok. Vsi dogovori in načrti za prihodnje delo, ki so jih sprejeli srečanju, in še posebna zavzetost vzgojiteljic za reševanje prerašranj slovenske družine pa prav gotovo velik človeški tudi gospodarski prispevek, vreden pohvale.

TEA DOMINKO

I. M.

Dediščina, ki jo moramo ohraniti

Ob 120-letnici pedagoškega šolstva v Mariboru

Petindvajsetega novembra letos je mariborska srednja šola pedagoške in kulturne usmeritve kot nadaljevalka nekdanjega učiteljskega slovesno proslavila 120-letnico neprekinjenega pedagoškega šolstva v Mariboru. Na osrednji proslavi je bila slavnostna govornica Majda Poljanšek, predsednica Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. V svojem govoru je osvetlila prizadevanja slovenske skupnosti pri sodobnem snovanju izobraževanja prosvetnih delavcev v sistemu usmerjenega izobraževanja. Posebno je poudarila našo trdno odločnost, da kljub stabilizacijskim težavam ne ostajamo sredi začrtane poti, ko se odločamo za višje in kakovostnejše izobraževanje vseh vrst prosvetnih delavcev.

Učiteljske v Mariboru je bilo ustanovljeno leta 1863. Tu so se šolali učitelji za delo v osnovnih šolah takratne Spodnje Štajerske. Sprva je bilo šolanje dveletno, nato nekaj let triletno; štiriletno je bilo vse do leta 1929, ko je postalo petletno. Po osvoboditvi je hudo pomanjkanje učiteljev v osnovnih šolah narekovalo ponovno štiriletno izobraževanje. Ko so se razmere z učnimi kadri skoraj normalizirale, je bilo spet vpeljano petletno izobraževanje osnovnošolskih učiteljev. Leta 1968 so bila v Sloveniji ukinjena učiteljska in s tem tudi izobraževanje učiteljev s sklenjeno srednješolsko strokovno izobrazbo. Naslednica učiteljske je postala nanovo ustanovljena pedagoška gimnazija, katere maturanti so nadaljevali šolanje na pedagoški akademiji, če so se zavedno odločili za učiteljski poklic.

V 120-letnem razvoju pedagoškega šolstva v Mariboru so se ob učiteljsku razvile še srednja vzgojiteljska šola, srednja šola za telesno vzgojo, pedagoška gimnazija in pedagoška akademija. Samo učiteljske je v sto enim letu (odštetim moramo okupacijo!) dalo več kot štiri tisoč absolventov, ki so

službovali predvsem po osnovnih šolah slovenske Štajerske.

Kakovosten vzpon mariborskega učiteljskega se je začel s prihodom Henrika Schreinerja, ki je postal leta 1891 ravnatelj in je vodil ustanovo vse do svoje smrti leta 1920. V treh desetletjih se je učiteljske razvilo v pravo trdnjavo slovenstva, kar je bilo za tiste čase nadvse pomembno kulturno in politično dejanje, hkrati pa narodnoobrambni branik proti nemškemu Schulvereinu.

Predvsem od Schreinerjevih časov je na mariborskem učiteljsku vzgajalo in izobraževalo mladi učiteljski rod veliko izredno sposobnih, široko razgledanih, pedagoško kultiviranih in narodno ozavešenih učiteljev, ki so s svojim visoko strokovnim delom in širino delovanja tudi zunaj učiteljskega pripomogli k družbenemu ugledu te ustanove. Prva tri desetletja je Schreiner razvijal učiteljske v kakovostno pripravljajnico dobrih učiteljev za slovensko osnovno šolo in vabil k sodelovanju res najposobnejše učitelje tistega časa, njegovo delo pa je nadaljeval Gustav Šilih, ki je evropsko razgledan in pedagoško izjemno kultiviran znal presajati na naša pedagoška tla vse tisto, kar je zlahkilo in bogatilo učiteljske sodobne šole.

Ko razmišljamo o razvoju pedagoškega šolstva v Mariboru, ne moremo mimo izjemno pomembne vloge, ki jo je imela Pedagoška centrala s svojim idejnim in praktičnim programom. Šilih in dr. Zgeč sta bila idejna vodja centrale, ki je razvila široko pedagoško dejavnost in animirala učitelje osnovnih šol z naprednimi in sodobnimi pedagoškimi spoznanji v evropskem svetu. Že tedaj so bili ustvarjeni temelji slovenske pedagoške sociologije; njen polet je zaustavila druga svetovna vojna. V predvojnem obdobju je bila v štajerski metropoli živa pedagoška misel izredno razgibana, od tu so nenehno prihajale pobude po višjem in širšem izobraževanju učiteljev osnovne šole.

Tako v predvojnem kot tudi v povojnem obdobju se je kristaliziralo spoznanje, kako nujna je sinteza za teorijo in prakso pedagoškega dela. Učiteljske je imelo organizirano in razvito vadnico, v kateri so učili izbrani učitelji, ki so veliko sodelovali v pedagoškem in drugem tisku; tako so postale izkušnje vadniških učiteljev dostopne vsem slovenskim učiteljem. V predvojnem Popotniku so se veliko bolj kresala mnenja o tem ali onem pedagoškem vprašanju kot pase v zdajšnjem našem pedagoškem tisku. Zdad sta obe naši pedagoški akademiji kot najpomembnejši organizaciji za šolanje učiteljev osnovne šole brez vadnice, ukinili pa smo tudi hospitacijske šole prav v času, ko bi jih najbolj potrebovali.

Vizionarji slovenskega šolstva v našem stoletju (Schreiner, Šilih, dr. Zgeč idr.) so nenehno poudarjali in strokovno dokazovali, da je učitelju osnovne šole potrebno in nujno omogočiti visoko izobrazbo, saj sta teoretično poglabljeno znanje in široka razgledanost najmočnejše orožje, s katerim bo učitelj kos nalagam zdajšnjega časa. In v novejšem času, ko zavzeto iščemo najboljše rešitve pri šolanju učiteljskih narajščajnikov, ko v usmerjenem izobraževanju v vertikali od vstopa do izstopa oblikujemo pedagoško usmeritev, dobivajo narajščajniki veliko izvirnih in dobrih pobud iz pedagoških organizacij v Mariboru. Bogate pedagoške izkušnje mestu ob Dravi pomenijo namreč dragocen prispevek v naši pedagoški zakladnici in pedagoški tradiciji. Že stoletje je revolucionarna pedagoška misel oplajala širo slovensko pedagoško poljano in prispevala pomemben delež k razvoju napredne pedagoške misli pri nas.

Na prvem slovenskem pedagoškem kongresu je Franc Kimovec Žiga pogumno opozoril, da je v slovenski pedagoški zakladnici iz predvojnega obdobja veliko zlahkane in takega, kar bi bilo koristno in vredno vtiati v našo

novodobno pedagoško stvarnost. Dodajmo še, da so imela nekdanja učiteljska v svojem vzgojno-izobraževalnem delu veliko dragocenih spoznanj, izkušenj in vsebin, ki se jim dandanes ne bi smeli odreči in jih tako neodgovorno spregledati. Tudi izkušnje pedagoških šol na srednji stopnji in pedagoških akademij na višji stopnji so dragoceno vezivo, ki bi ga morali dobro preučiti, in kar je vrednega in trajnega vtiati v nove programe in programske zasnove za šolanje učiteljev na Slovenskem. Le tako se bodo obvarovali pred pretirano intelektualizacijo pa tudi pred škodljivim praktičizmom.

V zadnjih letih smo močno preobrazili vzgojno-izobraževalno delo v osnovni šoli, sprejeli potrebne dokumente, ki omogočajo in pospešujejo tako preobrazbo. Za uresničitev vsega tega so potrebni učitelji. »Če je šola zenična družba, je učitelj zenična zenična.« je zapisal eden od francoskih mislecev. Zato ne sme biti nepomembno vprašanje, kako bomo usposabljali in tudi usposobili učitelje na našo samoupravno socialistično in družbeno angažirano šolo, ne zadošča pa tudi samo hotenje, da damo učitelju visoko izobrazbo brez prepotrebne in zlahkne pedagoške prakse že med šolanjem. Odločno in neizprosno se moramo upreti vsem poskusom, ki bi razvrednotili dozdašnje dosežke pri šolanju učiteljev, hkrati pa podpreti prizadevanja slovenske skupnosti, ki še pred iztekom tega stoletja želi uresničiti stoletno hotenje slovenskih učiteljev, da se jim omogoči šolanje na visoki stopnji.

Mariborsko učiteljske je dalo tri narodne heroje na njem pa se je izsolalo veliko priznanih strokovnjakov, ki so ustvarjalno in kakovostno bogatili in še bogatijo slovensko kulturno zakladnico. To pa je dediščina, ki jo moramo negovati, ohraniti in z njo bogatiti nove učiteljske rodove.

MLADEN TANCER

dogodki
novosti

O neslavni Gentilejevi šolski reformi

Razstava, ki so jo pripravili v Trstu, kmalu v Ljubljani

Ime italijanskega filozofa in fašističnega prosvetnega ministra Gentileja je še zdaj po šestdesetih letih neslavno in neločljivo povezano z barbarskim dejanjem »nosilcev rimske kulture« iz leta 1923: z nasilno odpravo vseh neitalijanskih učnih jezikov v šolah italijanske države v času med svetovnima vojnoma. V spominu številnih Slovencev in Hrvatov sproži njegovo ime trpke spomine na ukinitve njihovih šol v materinem jeziku. To dejanje je takratni slovenski in hrvaški manjšini zadalo rane, ki se slovenski manjšini v povojni Italiji še vse do zdaj niso zacelile.

Spominu na tragični proces ukinjanja slovenskih in hrvaških šol in na usode slovenskih učiteljev in na usode slovenskih učiteljev, ki so padli v kolese raznarodovalne, politike raznih italijanskih vlad, tako tistih meščanskih pred fašističnim prevzetom oblasti 1922 kot tudi fašističnih oblastnikov, je posvečena razstava, ki so jo 31. oktobra 1983 odprli v Kulturnem domu v Trstu. Razstava je v okviru Odseska za zgodovino Narodne in študijske knjižnice pripravila njegova sodelavka Minka Pahor ob pomoči sina Sama Pahorja. Med zamejskimi Slovenci v Italiji je zbudila razstava veliko pozornost in je bila lepo obiskana. Zaradi znanih ukrepov, povezanih s prehodom čez mejo, si jo je ogledalo le malo obiskovalcev, iz matične domovine, vendar pa bo predvidoma v začetku leta 1984 gostovala v Ljubljani, v prostorih Slovenskega šolskega muzeja in bo tako dostopna tudi naši širši javnosti.

Razstava nazorno in pregledno prikazuje žalostno usodo manjšinskih šol na Primorskem. O njej nam pričajo fotografije, fotokopije dokumentov, šolske knjige, in še posebno za to priložnost izdelani zemljevidi Italije in Slovenije, na katerih je po posameznih časovnih obdobjih grafično prikazana usoda slovenskih primorskih učiteljev. S posameznimi točkami so označeni italijanski kraji, kamor so učitelje pregnali ali »po službeni potrebi« preмести, številne točke

na slovenskem ozemlju pa označujejo vse tiste, ki so pred raznarodovalnim nasiljem pribežali v Jugoslavijo. Ko spremljamo te točke po zemljevidu Italije od njenega severa do Sicilije in na slovenskem ozemlju, lahko pridimo besedam Minke Pahorjeve, »da je vsaka taka točka pomenila tragedijo slovenskega učitelja in njegove družine. Iztrgani iz rodni tal so šli v negotovost pregnanstva neznanih italijanskih krajev ali v prav tako bridko emigracijo v staro Jugoslavijo, ki jim je zelo na tanko rezala kruh.«

Razstavljeni gradivo odseva tudi odpor, ki ga niso mogli zločiti nasilneži Gentilejevega kova — podatki o tajnih slovenskih šolah ali šolskih krožkih, akcije narodnih revolucionarjev proti potujčevalnicam — italijanskim šolam in vrtcem, vse do vrha, ki so ga na tem ozemlju in na prosvetnem področju pomenile partizanske šole med NOB.

Organizatorji razstave so dosegli cilj, ki so si ga postavili — prikazati potek, učinkovanje in posledice dejanja, ki je, kot navajajo v besedilu na vabilu na razstavo, vsaj 200.000 otrokom v petnajstih letih odvzelo osnovnošolsko izobrazbo v materinem jeziku, naslednjih 50.000 pa je je bilo deležno le deloma. Namen organizatorjev pa ni bil podati zgolj zgodovinski pregled, pač pa opozoriti tudi na zdajšnje razmere v Italiji, ko slovenska manjšina še nima popolne zaščite, njene šole pa še ne vseh možnosti za nemoteno delo, ali povedano drugače: te šole še zdaj niso odprte vsem njenim pripadnikom (zlasti tistim iz Videmske pokrajine). Skratka, razstava je tudi pomembno opozorilo, naj bi se nikoli ne ponovila stara napaka, ko je bila šola v teh krajih orodje raznarodovanja in nasilnega poenotenja prebivalstva, pač pa naj bi postala sredstvo zblizevanja in medsebojnega razumevanja pripadnikov večinskega in manjšinskega naroda.

ANDREJ VOVKO

Je vzgoja še prednostna dejavnost?

S skupščine PIS za pedagoško usmeritev

Posebna izobraževalna skupnost za pedagoško usmeritev je letošnjega 20. decembra na skupščinski seji obravnavala aktualna vprašanja te usmeritve, predvsem financiranje izobraževanja in druge gnotne zadeve, vpis in štipendiranje v prihodnjem šolskem letu, nadaljnji razvoj šolske mreže in drugo.

Iz uvodnih informacij, ki so jih dali predstavniki Izobraževalne skupnosti Slovenije smo zvedeli, da se gnotne možnosti vzgoje in izobraževanja čedalje bolj krčijo. Kruh nam režejo resolucije o nadaljnjem družbenem in gospodarskem razvoju Slovenije in Jugoslavije, ki zahtevajo nadaljnje zmanjšanje deleža družbene proizvodnje za družbene dejavnosti. Tako bomo prihranili denar za poravnavo dolgov do tuje in obresti za posojila. V mnogih resolucijah sicer piše, da so izobraževanje, znanost in zdravstvo prednostne družbene dejavnosti, ni pa znano, v čem naj bi se ta prednost še kazala, če ne vsota denarja za te dejavnosti še naprej zmanjšuje.

Razlike med proglašeni načeli in stvarnostjo se kažejo tudi v nagrajevanju prosvetnih delavcev. Nedavna primerjava osebnih dohodkov med delavci s približno enako stopnjo izobrazbe je pokazala, da zaostajajo visokošolski učitelji za 7 %, srednješolski pa za 10 % za delavci drugih dejavnosti z enako izobrazbo. Osnovnošolski učitelji zaostajajo marsikje že celo za 20 %, da o delavcih v vzgojno-varstvenih organizacijah ne govorimo. V najbolj kritičnem položaju so upokojeni prosvetni delavci.

Ker priznamo za minulo delo komaj tistih »beraških« 12 % osebnega dohodka, je njihova pokojnina taka, da jih druginja že ogroža. Dokler sta pri hiši še dve pokojnini, nekako gre. Ko ostane ena sama, nekaj nad stari milijonom dinarjev pokojnine, pa skoraj na morejo več shajati, so poudarili v razpravi. Novi pokojninski zakon omogoča sicer večji delež za minulo delo, če se v določeni dejavnosti in organizaciji tako dogovorijo. Ni pa znano, če se je pri nas kakšna komisija za samoupravno sporazumevanje ali kdo drug lotil tega vprašanja ali o tem vsaj kaj razmišljala. Najbrž bo treba doseči vsaj okvirno enotne rešitve, saj ne gre prepustiti posameznim vzgojno-izobraževalnim organizacijam, da se odločajo po tem, ali v njih prevladujejo tisti, ki so že blizu pokojnine ali tisti, ki so od nje še zelo daleč.

Ob tem smo na seji slišali tudi pobudo, naj bi se občinske organizacije sindikata odločneje zavzele za prosvetne delavce, saj je občina tista temeljna družbenopolitična skupnost, kjer moramo uresničevati načelo socialne pravičnosti in enakopravnosti pri nagrajevanju.

Vprašanja, ki so v njeni pristojnosti, je skupščina PIS za pedagoško usmeritev hitro rešila. Med posebne normative te usmeritve so uvrstili šestdnevni plavalni tečaj v prvem letniku in šestdnevni smučarski tečaj v drugem letniku srednjih pedagoških šol, pozneje pa petdnevno ekskurzijo po Jugoslaviji. Stroške bodo seveda plačali starši (koliko jih bo zmoglo, je že drugo vprašanje), posebna izo-

braževalna skupnost bo našla denar za pedagoške ure. Za nagrajevanje mentorjev in učencev, kadar so na praksi v šolah in vzgojno-varstvenih organizacijah, se bo treba dogovoriti z občinskimi izobraževalnimi skupnostmi in skupnostmi otroškega varstva; v vseh usmeritvah namreč uveljavljamo načelo, da morajo poskrbeti za proizvodno delo in delovno prakso uporabniške organizacije, ki tako sodelujejo pri usposabljanju svojih prihodnjih delavcev.

Vpis v srednje in visoke šole bo ostal v prihodnjem letu v letošnjih okvirih — v obsegu, ki ga predvideva srednjeročni načrt. Ne bo prišlo do sprememb v mreži šol in dislociranih enot, saj se je ta mreža v pedagoški usmeritvi z leti ustalila. Odprto je kvečjemu vprašanje nekaterih dislociranih enot, ki naj bi jih bilo po novih smernicah čim manj, razen pri izobraževanju ob delu. S tem pa se ne strinjajo občine, ki so daleč od velikih središč (npr. Tolmin). Ugotovljajo, da vodijo spremembe v šolski mreži v centralizem — v osredotočenje srednjega šolstva v večja središča, kar siromaši manjša središča in obrobne občine tudi v primerih, ko imajo potrebne možnosti za šole in se ponašajo z dolgoletno šolsko in kulturno tradicijo.

Usklajevanje vpisa s potrebami zožuje možnosti mladih za nadaljevanje izobraževanja v visokem šolstvu. Tako bo prihodnje leto v srednjih pedagoških šolah precej več diplomantov razrednega pouka, kot jih bosta lahko vpisali obe pedagoški akademiji. Učence bo treba

pravočasno usmeriti v smeri, kjer je potrebno več učiteljev, sicer se nam bo zgodilo, tako kot letos, da imamo npr. v prvem letniku komaj šest kandidatov za učitelje samoupravljanja s temelji marksizma.

Za šolsko leto 1984-85 bodo v tej izobraževalni skupnosti razpisali 125 štipendij za učence in 50 štipendij za študente pedagoških šol. Nauk iz preteklega leta: kandidati pogosto niso seznanjeni z razpisnimi zahtevami in ne pošiljajo potrebnih prilog, da bi komisija lahko obravnavala njihove vloge.

S predlogom medrepubliškega dogovora o izobraževanju in izpopolnjevanju učiteljev in vzgojiteljev so delegati načelno soglašali. Samo vzgojiteljice, vajene, da jih pri izobraževanju peljejo »žejne čez vodo«, želijo, da bi bilo izobraževanje za delo v predšolski vzgoji v dogovoru še bolj natančno opredeljeno.

Načelno so delegati soglašali tudi s predlogom samoupravne sporazuma, ki naj bi urejal razvojno-hospitacijsko dejavnost nekaterih izbranih šol, vendar so menili, da mora biti seznanjen nametnim kandidatom, šole pa dostopne s svojimi izkušnjami tudi vsem učiteljem.

Precej besed je bilo na seji tudi o tem, koliko so temeljni normativi, po katerih šole dobivajo denar od izobraževalne skupnosti, enaki za vse srednje šole ne glede na njihovo usmeritev. Izobraževalna skupnost Slovenije zatrjuje, da financirajo vse programe po enotnih merilih, po tem, koliko pedagoških ur predvidevajo predmetniki in koliko

Ob 30-letnici Društva glasbenih pedagogov Slovenije in 30-letnici revije Grlica se je Zveza društev glasbenih pedagogov Slovenije oddolžila zaslužnim članom, ki so največ storili za napredek društva in revije. Priznanja so dobili: Zorka Bradač, Cvetko Budkovič, dr. Dragotin Cvetko, dr. Gojmir Demšar, Radovan Gobec, Vlado Golob, Miran Hasl, Vida Hribar-Jerajeva, Jakob Jež, Pavle Kalan, Egon Kunej, Slavko Mihelčič, Pavle Šivic in Matija Tercelj. Na sliki: nagrajenci na proslavi.

drugih stroškov programi. Razlike nastajajo predvsem v notranji delitvi na šolah, zaradi različnih stroškov za ogrevanje, zaradi različnega obsega vzgojno-izobraževalnega dela, ki ga opravljajo učitelji na posameznih šolah, zaradi dodatnih dejavnosti in drugega. Kjer nastajajo velike razlike med šolami, naj bi pedagoška služba ugotovila vzroke zanje. Zavod SRS za šolstvo in Pedagoški inštitut bi morala pripraviti merila za oceno

kakovosti dela. To je strokovna naloga, ki jo lahko opravijo le strokovne službe v sodelovanju z delavci šol. Le-ti že dolgo opozarjajo, da nas »indeksiranje«, dodeljevanje denarja ter vrednotenje dela zgolj po obsegu in ne po kakovosti, vodijo v povprečje, v enakost, ki ne spodbuja k višji kakovosti in boljšemu delu niti vzgojno-izobraževalnih organizacij niti njihovih delavcev.

JOŽE VALENTINČIČ

odprta
šola

Čedalje pogosteje slišimo trditve, da ima vsaka osnovna šola nekatere prvne celodnevne osnovne šole. Druge šole naj bi se zato vedno manj razlikovale po vsebini dela od celodnevnišol. V tej trditvi je nekaj resnice. Gre namreč za trend razvoja osnovne šole pri nas. S stalnim prevzemanjem novih nalog postopno preraščajo vse osnovne šole v šole z razširjenim vzgojno-izobraževalnim delom.

Prehajanje osnovnih šol na razširjeni program dela se uresničuje v praksi že več let. Ta proces poteka po različnih poteh. Osnovne šole, ki so imele možnosti za prehod vseh učencev od poldnevno organiziranega na vsebinsko obogateno in celodnevni program dela, so postale **popolne celodnevne osnovne šole**. Osnovne šole, ki so lahko organizirale razširjeni vzgojno-izobraževalni program samo za del svojih učencev, so uvedle samo nekatere razrede s celodnevni bivanjem. Zaradi delnega prehoda na celodnevni vzgojno-izobraževalni program so bile tudi te šole uvrščene med celodnevne, ki pa so v resnici **nepopolne celodnevne osnovne šole**. Tretja oblika so šole s **podaljšanim bivanjem**. Četrti način prehajanja od »poldnevne« k celodnevni šoli pa se uresničuje z **uvajanjem posameznih prvih celodnevne osnovne šole v osnovne šole**. Ta način prehajanja je najstarejši, zaradi stabilizacijskih gospodarskih ukrepov pa je tudi trenutno najbolj spodbujan.

Posamezne osnovne šole pa niso prehajale od poldnevne na celodnevno delo po vseh navedenih stopnjah, temveč so imele v skladu z gmotnimi in drugimi možnostmi zelo različno razvojno pot. Nekatere so prešle v celodnevne osnovne šole takoj. Nekatere so organizirale samo oddelke s podaljšanim bivanjem. Večina pa je ob pouku bogatila svoj program samo z nekaterimi vzgojno-izobraževalnimi dejavnostmi in še v teh je bil udeležen le del učencev.

Gledano skozi pretek časa pa so nastajale posamezne organizacijske oblike po določenem zaporedju. Najprej so začele osnovne šole širiti svoj vzgojno-izobraževalni program z organiziranjem svobodnih dejavnosti in drugih oblik vzgojno-izobraževalnega dela. Nato so se pojavili oddelki s podaljšanim bivanjem. Ti so predstavljali višjo organizacijsko obliko z razširjenim vzgojno-izobraževalnim programom šole. Oddelkom s podaljšanim bivanjem so sledili oddelki s celodnevni bivanjem in nazadnje še celodnevne osnovne šole.

Ta proces pa se je začel s prenovno zasnovane naše osnovne šole. Začel se je z njeno reformo leta 1958. Med sestavine prenovne osnovne šole sodijo tudi svobodne dejavnosti kot sestavina vzgojnoizobraževalnega dela. Zasnova se je v naslednjih letih v praksi uresničevala vzporedno z gmotnimi možnostmi in splošno razvitanostjo naše družbe, hkrati pa se je dopolnjevala še z novimi prvini.

V prvem obdobju po izidu Splošnega zakona o šolstvu leta 1958 so začele nekatere osnovne šole širiti svoj program z uvajanjem svobodnih dejavnosti. V večji mestih in industrijskih naseljih pa se je kmalu pokazala potreba po razširitvi in okrepitevi družbenega vzgojnega vpliva na razvoj osnovnošolskih otrok. Dotlej je osnovna šola skrbela predvsem za organiziranje in izvajanje učnega procesa. Zaradi nastalih problemov v današnji družini, katere varstvena in vzgojna moč vedno bolj upada, pa je morala osnovna šola postopno prevzemati še nekatere nove naloge.

Nastale probleme v današnji družini so začele osnovne šole reševati z uvajanjem oddelkov s

podaljšanim bivanjem učencev v šoli. V SR Sloveniji je organizirala prva »varstvena oddelka« v šolskem letu 1962/63 osnovna šola Frana Levstika v Ljubljani. Od tega leta naprej se je število oddelkov iz leta v leto povečevalo.

Zaradi pomanjkanja prostorov so lahko šole vključile v podaljšano bivanje samo del učencev. Te učence so praviloma odpirali po določenih socialno-ekonomskih in pedagoških merilih. Zaradi takega selekcioniranja so bili ponavadi v istem oddelku združeni učenci različnih starosti. Ob stalnem naraščanju števila učencev, ki so potrebovali pomoč šole, pa so poleg »kombiniranih« oddelkov nastajali tudi »homogeni« oddelki, v katerih so bili združeni učenci enega razreda. V kombiniranih oddelkih je bilo pedagoško delo izredno zahtevno in naporno zaradi združevanja učencev različnih starostnih obdobj, negativne selekcije po učnem uspehu pa tudi zaradi novih vsebin in drugačnega načina dela z učenci, kot so ga bili učitelji navajeni pri pouku. Osnovne šole so morale v oddelkih podaljšane bivanja zaposliti dodatne učitelje ali pedagoške delavce. Tako sta se razvila dva sloga dela: en slog pri pouku in drugi pri drugih dejavnostih, kot so bile priprava na pouk, svobodne dejavnosti in druge sprostitvene dejavnosti v prostem času. Zaradi te delitve dela med dvema učiteljema in zaradi časovno povsem ločene pouka od drugih dejavnosti, so bile te dejavnosti precej slabo povezane s poukom (razen v izjemnih primerih). V takšnih okoliščinah pa ni bilo mogoče doseči enotnega vzgojnega vpliva vseh dejavnosti vzgojno-izobraževalnega programa.

Spodbudni začetki

Izkušnje in slabosti, na katere je opozorila praksa v oddelkih s podaljšanim bivanjem, so nas privedle do prepričanja, da sodijo oddelki s podaljšanim bivanjem med prehodne organizacijske oblike pri uresničevanju zasnove reformirane osnovne šole in da pomenijo v primerjavi z oddelki s celodnevni bivanjem ali celodnevno osnovno šolo, z reformnim ciljem osnovne šole bolj oddaljeno organizacijsko obliko. To je ugotovil v svoji raziskavi že leta 1970 Roman Oberlinter, ki je preučeval učinkovitost izobraževalnega procesa v oddelkih celodnevne bivanja na stopnji razrednega pouka in spoznal, da ima organizacija s celodnevni bivanjem v primerjavi z organizacijo s podaljšanim bivanjem nekatere prednosti in da pomeni »praviloma uspešnejšo vzgojno obliko dela in življenja učencev v osnovni šoli«. Večjo vzgojno uspešnost celodnevne osnovne šole v primerjavi s poldnevnimi šolami in oddelki s podaljšanim bivanjem so potrdili tudi izsledki raziskave, ki jo je opravil v letih 1977-1980 v Beogradu Zavod za unapredjivanje vaspitanja in obrazovanja grada Beograda.

Raziskava je pokazala, da so dosegli učenci celodnevnišol bistveno boljše znanje iz matematike in maternega jezika kot učenci, ki so obiskovali oddelke s podaljšanim bivanjem in poldnevno osnovno šolo. Najuspešnejše je potekal v celodnevni osnovni šoli tudi proces socializacije učencev. Ustrežnejše kot v

Čez ovire v nov slog življenja in dela

Uvajanje prvih celodnevne osnovne šole v osnovne šole

druhih organizacijskih oblikah je bil spodbujan razvoj posameznih učencev, zlasti tistih, ki so živeli v manj ugodnih družinskih razmerah. Prav tako so učenci celodnevnišol dosegali višjo raven samostojnosti in pokazali tudi večjo angažiranost v zunajšolskih oblikah dela. Še posebno pa je bila pomembna ugotovitev, da v celodnevnišolah ni bilo učencev, ki bi povzročali učiteljem posebne vzgojne težave, niti ni bilo vzgojno zanemarjenih učencev. Splošna je bila tudi ocena, da se v celodnevni osnovni šoli hitreje uresničujejo mnoge spremembe, ki jih prinaša družbeni razvoj.

Kljub pretežno socialni vlogi podaljšane bivanja pa so tudi s to obliko dosegale osnovne šole v danih razmerah zadovoljive vzgojno-izobraževalne uspehe. Med drugim se je znižal osip in ne nazadnje, učencem iz socialno nižjih plasti je dajalo podaljšano bivanje kulturnejše okolje, kot jim ga je lahko dajal dom. Hkrati pa so dobljene izkušnje v podaljšanim bivanju pomenile tudi solidno pripravo za prehod na organizacijsko in

vsebin se je povečalo tudi število pedagoških delavcev (učiteljev, mentorjev in drugih). Povečani obseg in intenziteta dela in povečana odgovornost, ki jo je terjalo celodnevno pedagoško delo med učenci, je bila učiteljem priznana pri nagrajevanju njihovega dela; to je bila zanje pomembna spodbuda pri delu, v katerem so se vsak dan ubadali s številnimi strokovnimi in pedagoškimi problemi in s teoretično še nerešenimi organizacijskimi in drugimi strokovnimi vprašanji.

Ker nismo hteli počasi...

Naglo naraščanje števila osnovnih šol, ki so prehajale v celodnevne osnovne šole, je sprožilo tudi nekatere negativne pojave in opozorilo na nekatere senčne strani intenzivnega in pospešenega razvoja celodnevni osnovnih šol. Zaradi gmotno, organizacijsko in strokovno večjih zahtev celodnevne osnovne šole v primerjavi s tradicionalno osnovno šolo in osnovno šolo s podaljšanim bivanjem je potrebna za prehod na celodnevno delo temeljita gmotna, psihološka in strokovna priprava učiteljev, učencev, njihovih staršev in drugih krajanov ter družbenih

Ivan Meštrović: Kraljevič Marko na konju, bron, 1910

gmotno zahtevnejšo obliko, ki jo imajo celodnevne osnovne šole.

Na pobudo družbeno-političnih dejavnikov je v letu 1975 prešlo v SR Sloveniji v celoti ali delno na celodnevno izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela šest osnovnih šol. Tako so ob tedanjih oddelkih podaljšane bivanja v naslednjih letih nastajale tudi celodnevne šole. Te so v letih od 1975 do 1982 doživele izreden razvoj. Razširjeni program vzgojno-izobraževalnega dela je zahteval dodatne prostore in funkcionalno opremljenost le-teh za različne dejavnosti. V tem času so nekatere celodnevne osnovne šole dobile novo poslopje, druge spet novo prizidek ali vsaj telovadnico in dodatne prostore za izvajanje razširjenega programa, kot je večnamenski prostor. Nekatere so dobile novo kuhinjo in jedilnico ali pa so bili ti prostori prirejani novim, zahtevnejšim pogojem življenja in dela šole, druge pa so obogatile svoje učilnice s sodobnejšo opremo, učili in učnimi pripomočki. Zaradi poudarjenih vzgojnih nalog celodnevne osnovne šole in novih

dejavnikov kraja, v katerem je šola. Dobra ali slaba psihološka priprava učiteljev, staršev in učencev lahko kasneje pri uresničevanju razširjenega programa veliko vpliva na ozračje v šoli in kraju, na odnose med šolo in krajem in na odnose med učitelji, vodstvom in učenci. V osnovnih šolah, kjer je bila takšna priprava slaba, je prevladoval med učitelji, učenci in njihovimi starši odklonilen odnos do celodnevne osnovne šole učinki obogatene programa pa niso bili vidnejši niti pri izobraževalnih niti pri vzgojnih dosežkih.

Prevelik poudarek na gmotnih in organizacijskih vprašanjih in hkrati premajhna pozornost vsebinskim in pedagoškim vprašanjem ob prehodu na celodnevno delo — to je bila druga vidnejša slabost, ki se je pokazala v nekaterih primerih. S tako zmaterializiranim odnosom do vprašanj celodnevne osnovne šole odvrčamo pozornost učiteljev od zelo pomembnih vprašanj, ki so se pojavljala v novih razmerah organiziranja in izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela.

Celodnevna osnovna šola prinaša učiteljem mnoge novosti, zato potrebujejo le-ti pri svojem delu veliko spodbud in pomoči. Občutek, da pri iskanju najustreznejših vsebinskih, organizacijskih, metodskih in drugih rešitev niso sami, jih spodbuja pri delu in jih opogumlja, da še naprej iščejo in odkrivajo nove poti. Pri tem pričakujejo tudi priznanje za svoja prizadevanja. Če vsega tega ni ali pa je tega zelo malo, se motivacija zmanjša in začetna delovna zagnanost splahni. Žal se je to v praksi dogajalo in je tudi vplivalo na kakovost dela učiteljev.

Enoizmenski pouk ne sme in ne more biti edino merilo za prehod na celodnevno osnovno šolo. Če šola nima izpolnjenih še nekaterih drugih pogojev, ki so prav tako pomembni za uspešno izvajanje razširjene vzgojno-izobraževalne dejavnosti, potem je delo v takih razmerah zelo naporno, delovni dosežki pa so kljub trudu slabši, kot so bila hotenja in pričakovanja.

Navedene in še druge slabosti, s katerimi se v svojem delu spopadajo celodnevne šole in posledice teh slabosti ustvarjajo v marsikaterem kraju nerazpoloženje do celodnevne osnovne šole. Takšno razpoloženje pa ima lahko za nadaljnji razvoj celodnevne šole in s tem tudi za uresničevanje zasnove reformirane osnovne šole v stabilizacijsko usmerjenem gospodarstvu zelo neugodne posledice. Te posledice je mogoče danes že čutiti ponekod v ukinjanju celodnevnišol.

Trenutni gospodarski položaj nas sicer prisiljuje, da v prihodnje upočasnimo prehajanje osnovnih šol na celodnevno delo. Ker pretirano spodbujanje k širjenju mreže celodnevni osnovnih šol tudi ni bilo v prid njenemu kakovostnemu razvoju, lahko pričakujemo, da počasnejša rast števila celodnevni osnovnih šol ne bo ovirala njene kakovostnega napredovanja. Nesmotno pa bi bilo, če bi začeli — z izgovorom, češ da gre za stabilizacijo — neselektivno ukinjati celodnevne šole in se vračati na raven podaljšane bivanja ali celo na raven poldnevnišol. Zavedati se namreč moramo, da tudi uvajanje posameznih elementov celodnevne osnovne šole v druge osnovne šole ne more biti enakovredna nasprotna utež ukinjenim celodnevnišolam.

Po različnih poteh

V skladu z možnostmi naše družbe in njenimi potrebami na področju vzgoje in izobraževanja bo verjetno res najsmotnejše, če bomo preobrazbo vzgoje in izobraževanja v osnovni šoli skušali dosežati po različnih poteh, zavedajoč se pri tem, da so te poti do cilja različno dolge. To so enake poti, po katerih smo šli tudi doslej:

● Razvijanje celodnevne osnovne šole s težiščem na kakovostnem izboljševanju njene dela.

● Razvijanje oddelkov s podaljšanim bivanjem, katerih notranja organizacija naj bi se približevala organiziranosti celodnevne bivanja.

● Uvajanje posameznih elementov celodnevne osnovne šole v vsako osnovno šolo z dolgoročno vizijo prehajanja na celodnevno izvajanje razširjenega programa za vse učence.

Ko govorimo o »elementih celodnevne osnovne šole« je treba najprej poenotiti razumevanje tega pojma. Kaj razumemo pod tem pojmom? Kateri so elementi celodnevne osnovne šole? Nekateri enačijo prvne celodnevne osnovne šole s sestavinami njenega programa, kot so: samostojno delo učencev kot priprava na pouk, interesne dejavnosti, rekreacija z različnimi oblikami sprostitve in

druge dejavnosti. To v resnici niso prvne celodnevne osnovne šole, temveč različne oblike vzgojno-izobraževalnega dela. Tako opredeljuje te dejavnosti tudi Zakon o osnovni šoli.

Zasnova celodnevne osnovne šole temelji na določenih prvinih, ki pa so hkrati tudi prvine zasnove reformirane osnovne šole. Te prvine naj bi bile:

— razširjena vzgojno-izobraževalna dejavnost; z razširjenim vzgojno-izobraževalnim delom naj bi osnovna šola okrepila družbeni vpliv vzgoje;

— podružbljanje vzgoje in izobraževanja; podružbljanje osnovne šole naj bi se uresničevalo z njenim odpiranjem okolju in povezovanjem z njim, da bi se tako povečala njena vzgojna učinkovitost in da bi v sodelovanju z drugimi spodbujala in vplivala na čimbolj usklajen in enoten vzgojni vpliv vseh ali vsaj večine dejavnikov, ki ob šoli vplivajo na oblikovanje mladih;

— demokratizacija odnosov v vzgojno-izobraževalnem delu. Z uresničevanjem takih odnosov naj bi osnovna šola spodbujala pri učencih aktivnost, samostojnost, ustvarjalnost in drugelastnosti in sposobnosti, ki so potrebne samoupravljalcem. Spoštovala naj bi njihovo individualnost, ki pa se lahko povsem razvija in oblikuje samo v kolektivu, ki deluje kot subjekt vzgoje.

Te prvine ali elemente naj bi delno ali v celoti uvajale vse osnovne šole. S takšnim prehajanjem bi postopno — vzporedno z ekonomskih razvojem družbe — preraščale v celodnevno osnovno šolo. Takšen prehod naj bi veljal predvsem za osnovne šole, ki trenutno delujejo v dveh izmenah. Tako dolgoročneje zasnovan razvoj bi bil zanje tudi najbolj smotrni in stvarni.

Podaljšano bivanje učencev predstavlja — kot smo že ugotovili — nižjo stopnjo v procesu uresničevanja zasnove reformirane osnovne šole in njene prenovne. Zato tudi spada med prehodne organizacijske oblike na poti od poldnevne do celodnevne šole. Njene vzgojne in socialne naloge pa ostajajo še naprej zelo pomembne, zato bodo po potrebi osnovne šole še naprej razvijale to obliko, vsaj toliko časa, dokler ne bodo imele možnosti preiti na višjo in popolnejšo organizacijsko raven.

Celodnevna osnovna šola naj bi se po svoji zasnovi in organiziranosti najbolj približala zasnovi reformirane osnovne šole. Če ne bo mogoče niti počasneje širiti te organizacijske oblike, potem bo najsmotnejše usmeriti pozornost v izboljšanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela v razmerah, ki jih omogoča celodnevna osnovna šola. Dosedanja praksa je namreč opozorila na številna še nerešena vprašanja, ki jih sproža zasnova celodnevne osnovne šole. Teoretično in praktično je še nedodelan problem odpiranja šole okolju ali njenega vključevanja vanj. Prav tako ostajajo še številna nerešena organizacijska vprašanja pri uresničevanju vzgojno-izobraževalnega programa ali procesa.

Če pa bomo ubirali lažjo pot in začeli nekritično ukinjati celodnevne osnovne šole, bomo s takšnim ravnanjem podirali tudi tisto, kar smo že zgradili. Takšno ravnanje pa bi bilo tudi neodgovorno, ker bi se z odpravljanjem celodnevne osnovne šole oddaljili tudi od uresničevanja zasnove reformirane osnovne šole in s tem tudi od samoupravne preobrazbe vzgoje in izobraževanja v osnovni šoli, ki pa je sestavina preobrazbe celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema.

HELENA NOVAK

izobraževanje
odraslih

ZOBRAŽEVANJE OB DELU V PRVIH LETIH REFORME

Kriza ima korenine v združenem delu

Pri spremljanju in vrednotenju novih vzgojno-izobraževalnih programov srednjega usmerjenega izobraževanja je posebna delovna skupina pri Pedagoškem inštitutu Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani (sestavljali so jo Jelenc, Z. Kodelja, M. Malorh, M. Velikonja in J. Valentinčič) preučila, kako se novi programi uveljavljajo pri izobraževanju ob delu in iz dela, kako se na tem specifičnem področju uresničuje sprejeta zasnova usmerjenega izobraževanja. Raziskava je za jela stratificirana vzorcu 27 vzgojno-izobraževalnih organizacij, v katerih je v šolskem letu 1981-82 potekalo izobraževanje ob delu. V naslednjem letu raziskave nismo ponovili, pač pa smo z vprašalnikom, namenjenim vodstvom srednjih šol, zbrali temeljne podatke o izobraževanju ob delu v šolskem letu 1982-83, pa tudi ocene in predloge šol.

Čeprav nas je v skladu s celotnim projektom evalvacije zanimalo predvsem to, kako se uresničujejo novi programi, smo skušali ob tem odkriti tudi vzroke naglega upada izobraževanja ob delu v srednjih šolah in količine, zaradi katerih se to izobraževanje ne razvija v skladu s družbenimi pričakovanji. Medtem ko se je letni vpis zaposlenih v prve letnike srednjih šol v obdobju od leta 1975 do 1980 gibal med 8000 in 9500, je vpis v prvi letnik v letu 1981-82 padel na najnižjo stopnjo - 2887 (v šolskem letu 1982-83 se je povprečno dvignil na 4284, ni pa še podatka za letošnje šolsko leto). Kazalogo nekaterih krogov, čes da je odpadlo samo nepotrebno izobraževanje odraslih, spodbija mnogo dejstva, med drugim pa, da so potrebe združenega dela po tem izobraževanju, izražene v načrtih vpisa in vsakoletnih razpisanih mestih nekajkrat večje od samega vpisa, da je izobraževalna sestava zaposlenih v mnogih gospodarskih panogah nizka, da mnogi delavci nimajo ustreznih izobrazbe za delo, ki ga opravljajo.

Sicer pa po naši zasnovi usmerjenega izobraževanja izobraževanje ob delu in iz dela ni namenjeno le generacijam, ki imajo za seboj že desetletja dela; razvijamo ga tudi za mlade rodoljube, ki naj bi se po pridobitvi izobrazbe za prvi poklic zaposlili in nato vračali v izobraževanje, kar naj bi imeli v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu odprte poti nadaljnega nenehnega izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja. Brez teh novih možnosti bi naš sistem vzgoje in izobraževanja ostal v tradicionalnih okvirih.

Kot je raziskava pokazala, za zdaj izobraževanje ob delu ni dovedekako široko odprta pot za zaposlene, za izobraževanje iz dela pa niso ustvarjene ustrežne možnosti razen v izjemnih primerih. Vzroki sedanje krize izobraževanja ob delu in iz dela, ki smo jih v raziskavi skušali odkriti, so delno v samem združenem delu, delno pa v vzgojno-izobraževalni dejavnosti. Nizko vrednotenje izobrazbe, znanja in ustvarjalnosti, nedosledno uresničevanje izobraževanja po delu in kakovost dela, zapostavljanje lastne kompetence in inovativnih sposobnosti delavcev, šibka in premalo nartrna kadrovska politika - te in druge okoliščine vplivajo tako na naš gospodarski razvoj kot tudi na razvoj izobraževanja odraslih. Delavci in drugi odrasli imajo premalo spodbude za nadaljnje izobraževanje in izpopolnjevanje.

Rastoča nezaposlenost zapira možnosti za napredovanje na ravnejša in bolj odgovorna mesta s pomočjo izobraževanja. Ob padanju življenjske ravni postajajo stroški za izobraževanje ob delu, kadar jih morajo kriti deleženci sami, vedno bolj obdajno breme za družinskih proračun. V nerazvitih samoupravnih

družbeno-gospodarskih odnosih delavci sami se premalo odločajo o lastnem izobraževanju - tako v svoji temeljni organizaciji kot po delegatih v izobraževalnih skupnostih. O tem zgovorno pričajo podatki, da v odnosih med izvajalci in uporabniki izobraževanja komaj v tretjini primerov lahko govorimo o pravi neposredni menjavi dela. Dvomljiva je tudi »samoupravna« odločitev izobraževalnih skupnosti, da se izobraževanje ob delu v nobeni posebni izobraževalni skupnosti ne financira iz zbranih sredstev za usmerjeno izobraževanje - niti v pisu za pedagoško usmeritev, kjer je bilo tako financiranje utučeno in kjer skoro da ni drugačnih možnosti. Šolnina, ki jo določajo praviloma sami izvajalci, ostaja ustaljena oblika »menjave dela« ali bolje plačevanje storitev. Delavci ki se izobražujejo ob delu, sicer sami ustvarjajo sredstva za celotno izobraževanje, teh sredstev pa niso sami enakopravno deležni. Čeprav se izobražujejo v skladu s potrebami združenega dela, jim njihove delovne organizacije le v dobri polovici primerov poravnajo stroške izobraževanja.

To so senčne strani in kritični podatki, ki se nanašajo na združeno delo. Ob tem pa ne smemo spregledati, da so v marsikateri organizaciji združenega dela vidni tudi drugačni odnosi do izobraževanja delavcev: načrtno usmerjajo sposobnejše v nadaljnje izobraževanje, jim poravnajo šolnino brez pridržkov, jim s skrajšanim delovnim časom in prilagajanjem izmenskega dela omogočajo udeležbo na predavanjih, spremljajo in spodbujajo njihove napore pri izobraževanju itd.

V združenem delu imamo torej tudi zgledne primere, uresničena pričakovanja, zametke prihodnjega razvoja izobraževanja kot neločljive in nepogrešljive sestavine dela.

Kako je v vzgojno-izobraževalnih organizacijah?

Kako pa je z izobraževanjem ob delu v organizacijah za usmerjeno izobraževanje, kako prilagajajo programe, organizacijo in metode specifičnim zahtevam izobraževanja odraslih.

Stvarnost, ki smo jo v raziskavi odkrivali, ni rožnata, če izvzamemo manjši del srednjih šol in drugih organizacij, v katerih ima izobraževanje odraslih že večletno tradicijo in mu namenjajo enakovredno skrb. V prvem obdobju reforme so bile srednje šole večinoma prezaposlene z uvajanjem novih programov za mladino, in niso utegnile nameniti izobraževanju ob delu tiste pozornosti, ki bi jo zahtevalo. Tako se je na nekaterih območjih (npr. na Koprskem) izkazalo, da je bila mnogo prenapeljena ihta, s katero so nekateri preganjali delavske univerze iz te dejavnosti, saj je šole niso vzporedno razvijale kot redno in enakovredno dejavnost. S prenapeljenim krčenjem mreže dislociranih enot in odmiranjem dopisnega izobraževanja, ki bi ga lahko preusmerili v izobraževanje za najbolj deficitarna področja, smo pomembno osiromašili možnosti zaposlenih za izobraževanje. Pomnik delovnega časa na eno uro, čeprav ga nismo izvedli dosledno povsod, še zaostreje vprašanje, ali je sedanja večerna šola, ki poteka v poznem popoldanskem in večernem času, tri, štiri ali petkrat na teden s štiri, pet in tudi več urami pouka na dan, sploh še izvedljiva, znošna in dopustna organizacijska oblika izobraževanja ob delu.

Ker se delovni dan zaposlenih tako podaljša na 12, 13 in več ur, so povsem nestvarne želje večine učiteljev, naj bi tudi pri izobraževanju ob delu imeli na voljo skoraj toliko ur pouka kot pri izobraževanju mladine. Vse bolj

očito postaja, da izobraževanje ob delu ne more biti le zasilna modifikacija rednega, mladinskega izobraževanja. Če bo izobraževanje ob delu na naših šolah vztrajalo pri minimalnem prilagajanju vsebine, organizacije, oblik in metod dela odraslim, bomo to izobraževanje privedli v krizo, ki bo zahtevala korenite spremembe.

Novi vzgojno-izobraževalni programi so prinesli s seboj tudi nekaj nesporazumov. Tako so bili nadaljevalni programi zasnovani na napačni predpostavki, da bodo imeli kandidati že zdaj za poprejšnjo izobrazbo skupno vzgojno-izobražbeno osnovo srednjega usmerjenega izobraževanja. Šolam ni dovolj jasno, do kod lahko sega prilagoditev predmetnikov, vsebine in trajanja izobraževanja udeležencem. Navodila, za prilagajanje vzgojno-izobraževalnih programov udeležencem z večjimi izkušnjami, ki so jih prejele srednje šole, so obsegala samo skupno vzgojno-izobražbeno osnovo. Sicer pa skopa navodila in smernice ne morejo narediti čudežev: v okoliščinah, ko ima komaj polovica tistih, ki vodijo to izobraževanje, nekaj dopolnilne andragoške izobrazbe, ni mogoče pričakovati, da bi lahko z okrožnicami spreminjali zastarele poglede in navade, neustrezne organizacijske oblike in metode. Vodje tega izobraževanja in učitelji dobivajo premalo strokovne pomoči od razvojne svetovalne službe, ki je namenila ob uvajanju usmerjenega izobraževanja večji del moči izobraževanju mladine in skrčila strokovno pomoč izobraževanju ob delu.

Ob nizki izobrazbeni podlagi, ki jo prinesejo odrasli v šole po letih, ko so končali svoje redno izobraževanje, se pri prilagajanju natrpanih programov učitelji znajdejo kot najbolje vedo in znajo. Čas pouka uporabljajo predvsem za pospešeno frontalno razlago snovi; zaradi pomanjkanja ustreznih učbenikov veliko narekujejo (več kot polovica udeležencev toži, da je narokovanje preveč); le malo časa ostaja za aktivno sodelovanje udeležencev, pri katerem bi se izrazili njihovi problemi in odprta vprašanja, njihove delovne

in življenjske izkušnje. Izobraževanje ostaja zato preveč »šolsko«, ne uresničuje možnosti, ki se ponujajo za povezavo novega znanja z delom in življenjem udeležencev, s tem pa tudi ne razvija dovolj njihove notranje motivacije. Zato je precejšen tudi osip med izobraževanjem.

Koliko je tako izobraževanje uglašeno s potrebami našega gospodarskega razvoja in koliko vpliva na dvig storilnosti ter na razvoj inventivnosti in ustvarjalnosti zaposlenih - na ta vprašanja bi na podlagi raziskave težko dali optimistični odgovor.

Delovna skupina, ki je opravila raziskavo, je strnila ugotovitve v nekaj konkretnih predlogih (glej Vzgoja in izobraževanje, št. 2-1983). Predvsem se nam zdi pomembno spremeniti odnos do tega izobraževanja v samem združenem delu, izobraževanju zaposlenih pa bolj povezati s potrebami združenega dela in našega gospodarskega razvoja. Več bo treba storiti za boljše prilagoditve izobraževanja zaposlenim v vzgojno-izobraževalnih organizacijah. Izobraževanje ob delu in iz dela naj bi enakovredno obravnavale tudi strokovne službe izobraževalne skupnosti in organizacije ki se ukvarjajo z izobraževanjem in vzgojo, saj pripada temu izobraževanju enakovredno mesto v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Za delovni načrt Pedagoškega inštituta za leto 1984 pa smo predlagali, da bi nadaljevali raziskovanje na ožjem vzorcu vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki so pri izobraževanju ob delu na čelu razvoja in s pomočjo katerih bi razvili čim prikladnejše modele tega izobraževanja in jih kasneje ponudili vsem središčem izobraževanja ob delu. Zаметke sodobnega izobraževanja ob delu in iz dela, ki se pojavljajo že zdaj, bo treba preučiti oplemeniti z andragoško teorijo in jih nato načrtno uvajati v vseh organizacijah za usmerjeno izobraževanje. To zahteva od nas med drugim tudi sprejeta zamisel o permanentnosti izobraževanja in vzgoje, ki se ji zagotovo ne bomo odpovedali.

JOŽE VALENTINČIČ

Po zastoju novo obdobje napredka

V razpravi je gradivo o nadaljnjem razvoju delavskih univerz

Delavske univerze se postopno otrešajo malodušja, ki so ga zasejale zadnja leta v njihove vrste zožene programske in gnotne možnosti za delo. Vzrok, za to so znani: prerazdelitev dela med šolami in delavskimi univerzami pa tudi splošne družbene razmere. Udeležencem posvetovanja - pripravila ga je Zveza delavskih univerz Slovenije letošnjega 15. in 16. decembra v Ljubljani - je širša delovna skupina avtorjev ponudila v razpravo novo gradivo o razvojnih nalogah delavskih uni-

verz in Zveze delavskih univerz Slovenije. V njem so razčlenili dozdajšnji razvoj delavskih univerz in predvideni dolgoročni razvoj Slovenije ter tako izoblikovali temeljne naloge, programsko usmeritev in razvojne možnosti delavskih univerz v naslednjem obdobju. O dopolnjenem gradivu bodo razpravljale vse delavske univerze, nato pa naj bi se o njem izrekla skupščina Zveze delavskih univerz Slovenije. Nič pa ne bi škodilo delavskim univerzam, če bi razprava o njihovem prihodnjem razvoju in

Enakopravnost naj se izkaže v praksi

Stališča in predlogi andragoških delavcev

Na posvetovanju o evalvaciji usmerjenega izobraževanja je širša skupina andragoških delavcev razpravljala o vprašanih, na katera je opozorila raziskava o izobraževanju ob delu v prvih letih reforme. Delovna skupina je strnila svoje ugotovitve v naslednja stališča in predloge:

● Usmerjenega izobraževanja ne moremo celostno uresničiti, če ne razvijamo tudi izobraževanja zaposlenih v skladu s potrebami združenega dela ter z načelom permanentnosti izobraževanja in vzgoje. Doseganje izkušnje pri usmerjenem izobraževanju ob delu opozarjajo, da lahko postane ta dejavnost enakovredna del vzgojno-izobraževalnega sistema samo, če jo enakopravno obravnavamo v vseh vzgojno-izobraževalnih organizacijah za usmerjeno izobraževanje, v strokovnih in drugih službah, v samoupravnih interesnih skupnostih, družbeno-političnih organizacijah in skupnostih. V tem je veliko nedoslednosti.

● Za premostitev sedanje krize izobraževanja odraslih moramo v vsaki organizaciji združenega dela uveljaviti višje vrednotenje znanja, izobrazbe in ustvarjalnosti, s tem pa tudi permanentnega izobraževanja zaposlenih. To je pravica in dolžnost delavcev, ki izhaja iz njihovega družbeno-ekonomskega položaja in samoupravne vloge, to je tudi obveznost vodstvenih in samoupravnih organov, posebno kadrovske službe, ki morajo zagotoviti vsestransko informiranost delavcev o možnostih za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje ter jih pri tem spodbujati in usmerjati. Organizacije združenega dela morajo obravnavati izobraževanje ter naložbe v kadre kot pomemben dejavnik lastnega razvoja.

● Usmerjenega izobraževanja ob delu in iz dela ne smemo omejevati le na izobraževanje za pridobitev strokovne izobrazbe. Enako načrtno in sistematično moramo razvijati usposabljanje mladine in zaposlenih za manj zahtevna dela in naloge; mnogo več truda bi morali nameniti dopolnilnemu izobraževanju in usposabljanju v skladu s potrebami dela in sedanjega gospodarskega razvoja. Pri tem bi lahko mnogo bolj smotrno kot doslej poudarjali zmogljivosti šol, delavskih univerz in izobraževalnih centrov.

● Dosedanje izkušnje z usmerjenim izobraževanjem odraslih so pokazale, da je očitna potreba po večji razvojno svetovalni pomoči vzgojno-izobraževalnim organizacijam pri prilagajanju programov, pri razvijanju ustreznih prehodov med programi in stopnjami, pri uvajanju primernih organizacijskih in metodičnih modelov, pri razvijanju vodenega samoizobraževanja, ki ostaja večinoma neizrabljena možnost. Brez večje pomoči razvojno svetovalne službe ni mogoče pričakovati hitrejšega notranjega napredka v šolah, na delavskih univerzah in v izobraževalnih centrih. Brez načrtnega širjenja dobrih izkušenj in zgledov ter lastnega raziskovalnega dela nimamo potrebne opore za hitrejši napredek tega izobraževanja. Posebej pereče je andragoško usposabljanje učiteljev in vodij izobraževanja odraslih, saj ni mogoče spreminjati tradicionalnega izobraževanja le z navodili in priporočili.

● Da bi zagotovili izobraževanju ob delu enakopraven družbeno-ekonomski položaj in razvoj, moramo poleg neposredne svobodne menjave dela med vzgojno-izobraževalnimi in drugimi organizacijami združevati v posebnih izobraževalnih skupnostih potrebna sredstva za pripravo, organizacijo in izvedbo izobraževanja ob delu, za preučevanje potreb, usposabljanje andragoških delavcev, za organizirano pomoč občanom pri samoizobraževanju, za dodatna učna gradiva in podobno.

Ob skromni vsoti denarja, zbranega s šolnino, izobraževanje ob delu nima prave gnotne podlage za razvoj.

delovanju segala tudi v samoupravne, družbeno-politične in strokovne organe s področja vzgoje in izobraževanja, saj bi bila tako popolneje začrtana programska usmeritev delavskih univerz in bolj zagotovljena družbena podpora tem organizacijam.

Tipamo, iščemo, plavamo - tako je predstavnica ene delavske univerze orišala stisko, ki jo občutijo na marsikateri delavski univerzi, ko v zdajšnjih razmerah, prav malo naklonjenih izobraževanju odraslih, oblikujejo svoj letni delovni načrt in skušajo opredeliti naloge prihodnjega obdobja. Toga delitev dela v usmerjenem izobraževanju je po mnenju delavskih univerz zožila njihove možnosti za enakopravno sodelovanje pri razvijanju izobraževanja odraslih. K temu je pripomogla tudi enostranska usmeritev reforme, ki daje prednost pridobivanju strokovne izobrazbe, zanemarja pa dopolnilno izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje. Tako se zamisel o permanentnosti izobraževanja in vzgoje le delno uresničuje.

Kriza delavskih univerz ima tudi globlje korenine in je povezana z gospodarsko in politično krizo, katere znaki so tudi v nizkem vrednotenju znanja in izo-

brazbe, znanosti in ustvarjalnosti, v samozadovoljstvu z doseženim, v priznavanju delovnih možnosti vsakemu ne glede na znanje in izobrazbo, v majhnem zanimanju za nadaljnje izobraževanje, ker ni dovolj gnotnih in moralnih spodbud zanj.

Zdajšnje obdobje je prehodno, poudarjajo na delavskih univerzah, tako za te organizacije kot za celotno družbo. Cilj tega obdobja ni le preživetje, marveč tudi ustvarjanje temeljev, za nadaljnji vzpon družbe in za napredek izobraževanja odraslih. Marsikaj bo treba kritično ovrednotiti in prevrednotiti, če hočemo uveljaviti kulturo nenehnega izobraževanja. Delavske univerze naj bi bile žarišče te kulture, gibanja, ki uveljavlja neločljivo povezanost izobraževanja in dela, znanja in družbenega delovanja, nenehnega izobraževanja in osebnostnega razvoja.

Tako zamisel lahko uresničuje le delavska univerza, ki je povezana z okoljem. Pri tem je odločilen posluš za potrebe človeka in dela, saj so izobrazbene potrebe temelj za načrtovanje tovrstnega izobraževanja. Pomembna pa je tudi podpora vseh družbenih dejavnikov, ki morajo utirati poti nadaljnega družbenega napredka. J. V.

Pietro Navarra: Tihozitje z breakvami, grozđjem, figami in cvetjem

kultura

Kulturno dogajanje — gibalo življenja

Umetnostna vzgoja v usmerjenem izobraževanju

polnjenje in usposabljanje.

Ob vseh naštetih pomanjkljivosti lahko upamo, da nepravilnosti le niso nastale zaradi tradicionalnih pogledov šolskega vodstva in učiteljev na vsebino umetnostne vzgoje, izvedene pri pouku, kot na nekaj vrednejšega, in na vsebine, izvedene v dneh za kulturne dejavnosti, kot na nekaj manj resnega, ali celo zaradi nerazumevanja smernic za izvajanje kulturnih dejavnosti in njihovega namernega napačnega izvajanja. Včasih pa se nam je ob ogledu in pogovorih vendarle zdelo tako, čeprav so naši sogovorniki navajali ob tem čisto banalne razloge.

Redki primeri za dober zgled

Kljub kritičnim ugotovitvam, ki jih opažamo, pa najdemo na šolah, ki si prizadevajo za vzgojo mladih, v nekaterih delih kulturnih dni tudi posamezne spodbudne, zelo kakovostne zamisli in rešitve, ki so vredne opozorila in posnemanja.

V Velenju so na Rudarskem šolskem centru brezplačno pripevali svoj delež h kulturnemu dnevu člani ljubiteljske fotokino skupine, ki so sicer zaposleni v drugih delovnih organizacijah. Vodili so delo v skupinah, prikazovali dejavnosti kluba, se pogovarjali z učenci in prijetno in nazorno izpeljali tisti del učnega načrta, ki je pri umetnostni vzgoji predpisan za filmski del.

Šolski center Boris Kidrič v Celju je pripravil kulturni dan za vse učence hkrati. V uvodnem

delu so imeli učenci razredne kulturne dneve, na katerih so prikazali vsebine primarnih dejavnosti, ki jih bodo potrebovali v svojem prihodnjem poklicu, v drugem delu pa so prvine posameznih kulturnih dni prikazali vsem učencem na sklepni manifestaciji. V prvem delu so si torej učenci lahko ogledali svoje dosežke ter o njih razpravljali s sošolci in z mentorji, v drugem delu pa so si na kulturnem način pridobili celostno podobo dejavnosti posameznih vzgojno-izobraževalnih programov: šivilje so pripravile modno revijo, frizerji so demonstrirali modne pričeske in jih sproti naredili tistim, ki so to želeli, likovniki so slikali vzorce za blago... Kulturno dogajanje je bilo ta dan gibalo življenja na šoli, učitelji so nam v pogovoru povedali, da so na čudovit način spoznali učence tudi po drugi ustvarjalni strani, česar pri pouku nikdar ne bi mogli.

Na kulturnem dnevu na Pedagoškem šolskem centru v Celju smo videli zgled dobro organizacijsko in strokovno izvedenega plesnega dela umetnostne vzgoje. Plesna vzgoja je na šoli za vse oddelke organizirana tako, da je uvrščena v urnik v obliki celotnih ali pa delnih kulturnih dni. Vsebinsko uresničujejo plesno vzgojo po učnem načrtu tako, da uvrstijo v demonstracijo tudi delo ljubiteljske plesne skupine.

Kulturni dan na Pedagoški šoli v Mariboru pa nam je pokazal, kako lahko vključimo učence že v začetno kolektivno nastajanje

programa kulturnega dne. Sodelovali so vsi učenci, nekateri pri nastajanju, drugi pri izvedbi programa, dejavnosti so znali razdeliti med sposobnejše in manj sposobne, učitelji so pomagali učencem premagovati oviro — predsodek, da na kulturnem področju ni dano delovati vsakemu. Učenci so eden drugemu dokazovali, da je na kulturnem področju sposoben sodelovati vsak po svoje. V vzgojno-izobraževalnem programu vzgojitelj so sodelovali pri izvedbi kulturnega dne tudi predšolski otroci.

V Murski Soboti smo na velikem šolskem centru s 1700 učenci videli dober zgled vodenja in organiziranja kulturnega dne za vse učence hkrati v večih skupinah. Šola ima organizatorja kulturnega življenja, ki je sicer na šoli učitelj telesne vzgoje, v prostem času pa likovni ustvarjalec. Ta učitelj organizacijsko vodi in usmerja celotno življenje in delo kulturnih dejavnosti na šoli. Vodi, organizira in usmerja delo v aktivnih, se dogovarja z zunanjimi sodelavci na področju kulture, vključuje v načrtovanje, organiziranje in izvajanje kulturnih dejavnosti tudi učence, skratka, skrbi za kulturni utrip velikega šolskega centra. Pripomnimo naj, da je to učitelj, ki ima svoje delo rad in mu ni žal za skupen uspeh žrtvovati tudi veliko svojega časa.

V Zdravstveni šoli v Ljubljani vodi vsa področja umetnostne vzgoje ena učiteljica. To strokovno prav gotovo ni najboljša, saj je težko biti strokovnjak za vsa področja umetnosti hkrati.

Učiteljica je izredna organizatorica. Dosegla je odlično sodelovanje s kulturnim okoljem, zlasti z galerijami in muzeji na področju likovnih dejavnosti. Njene ekskurzije so dobro strukturovane in metodično pripravljene, v kratkem času je sposobna učencem predstaviti bistvo. Zaradi svoje zagnanosti in delovne pripravljenosti se udeležuje vsi seminarjev za umetnostno vzgojo in kulturne dejavnosti, ima tudi vsa podpora vodstva šole.

Osamljen zgled vključevanja učencev v pogovore s predstavniki evalvacijske skupine umetnostno vzgojo in tudi v seminarje za umetnostno vzgojo smo zasledili na Šolskem centru na Ravnah na Koroškem. Predstavniki četrtega letnika se je enakopraven član skupine vključil v delo in tako dela tudi k mentor mladim na svoji šoli področju gledališke dejavnosti.

Po dveletni spremljavi umetnostne vzgoje pri pouku in dneh za kulturne dejavnosti lahko na koncu kritično vprašamo, ali smo res dovolj storili, bi bila umetnostna vzgoja pl našega skupnega načrtovanja organiziranja in izvajanja, k nam to zagotavljajo zakonska določila? Ali smo res dovolj učencem, da so se enakovredno kot subjekti vključili v vzgojno-izobraževalni proces? Ali nismo morda sami z našim odnosom do dejavnosti ravnali tako, da se v to ni moglo uresničiti? Na lahko odgovorimo le vsi skupaj. **MARIAN BELINA in HELENA BERCE**

Z uvedbo umetnostne vzgoje v srednjem usmerjenem izobraževanju, ko je ta vzgoja dobila svoje mesto v skupni vzgojno-izobraževalni osnovi, ki je enovita in obvezna za vse usmeritve, za vse programe in za vse učence v srednjem šolstvu, ter z njenim uresničevanjem, ki pri načrtovanju, organiziranju in izvajanju njenih celostnih vsebin enakovredno vključuje in obvezuje tako šole kot tudi njihovo okolje, smo pridobili nov, v širino odprt in vsebinsko poglobljen, s časom, družbenim in kulturnim razvojem celostno usklajen družbeni smoter v vzgoji in izobraževanju mladega rodu. Ta se zrcali v načrtni skupni odgovornosti in skrbi za ustrezno oblikovanje nove, svobodne, odgovorne, ustvarjalne in vsestransko razvite osebnosti.

Umetnostna vzgoja — uvajati smo jo začeli v šolskem letu 1981-82 — se je pojavila v zgodovini našega srednjega šolstva prvič kot celostno in povezovalno razumljen splošno izobraževalni predmet, ki vključuje vseh pet temeljnih umetnostnih področij — glasbeno, likovno, filmsko, gledališko in plesno — svojo vseobsežnost pa dopolnjuje z literarno vzgojo pri slovenskem jeziku in z drugimi umetnostnimi področji pri fakultativnih predmetih ter pri obveznih in prostovoljnih kulturnih dejavnostih učencev.

Prav tako prvič kot to velja za celostnost vsebin, se je z uvedbo umetnostne vzgoje začel načrtovano in odločno uveljavljati tudi nov, ustrežnejši odnos do oblik in metod vzgojno-izobraževalnega dela, ki omogoča učencu, da se uveljavlja kot sodelujoči in soodločujoči subjekt v vzgojno-izobraževalnem procesu, v katerem se klasične metode poučevanja umikajo sodobnejšim, v aktivno vzgojo in samovzgojo usmerjenim prijemom. Z vsemi navedenimi vsebinskimi, programskimi, oblikovnimi, metodskimi in organizacijskimi izvedbenimi novostmi pomeni uvedba in uresničevanje umetnostne vzgoje v srednjem usmerjenem izobraževanju tisto neprecenljivo in nenadomestljivo pridobitev v razvoju naše socialistične družbe, ki ne spreminja samo temeljnih odnosov v vzgoji in izobraževanju, temveč tudi razvija boljše medčloveške, družbene odnose. Še pomembnejša in odločilnejša pa je njena vloga, pri usmerjanju, oblikovanju, širjenju in poglobljanju zavesti, da je kultura trajna in nepogrešljiva sestavina človekovega življenja in dela.

Tako umetnostno vzgojo smo si zamislili snovalci, takšno predvidevajo vsebine poglavij v učnih načrtih, tako je predvidena umetnostna vzgoja tudi v Smernicah za izvajanje kulturnih dejavnosti v srednjih šolah.

Po dveh letih

Vsega tega pa se žal, kot ugotavljamo po dveletnem spremljanju izvajanja umetnostne vzgoje, še vse premalo zavedamo. Ta dokaj kritična in namenoma posplošena trditve pa ne velja samo za vzgojne in izobraževalne organizacije, šolska vodstva, učitelje in učence in prav tako ne samo za kulturne organizacije in dejavnike v okoljih, v katerih srednje šole delujejo in živijo, pač pa velja tudi za vse druge odgovorne družbene dejavnike, saj si drugače ne moremo razlagati njihove neprizadetosti ob skrčevanju obsega kulturnih dejavnosti v srednjem usmerjenem izobraževanju.

V pogovoru z učitelji umetnostne vzgoje, z učenci na šolah, vodilnimi delavci s posameznih šol, z nekaterimi zunanjimi sodelavci na kulturnih dneh in na podlagi analiz vprašalnikov za učitelje, učence in dejavnike v okolju pa ugotavljamo, da so bili dnevi za kulturne dejavnosti organizirani največkrat tako, da so se učenci seznanjali z določenimi umetnostnimi področji ali z večino umetnostnih področij hkrati. Učenci so na kulturnih dneh povečini le sprejemali kulturne dogodke, bili so poslušalci, ne pa resnični, dejavni udeleženci in sooblikovalci vzgojno-izobraževalnega procesa.

Učitelji so vse preveč le orga-

nizirali ogled razstav, predstav, koncertov, gledaliških dni v Kulturnem domu Ivana Cankarja in podobno. Utrujalo jih je pretirano organizacijsko delo, včasih so bili zaradi težav pri stiku z okoljem celo zelo izčrpani. Vse preveč so ponujali kulturo učencem, namesto da bi jim prepustili pomembnejšo vlogo in odločitve.

Na kulturnih dneh je bila premalo poudarjena samoupravna pravica učencev pri načrtovanju, organiziranju in izvajanju dni za kulturne dejavnosti. Vse premalo je tudi na novo ustanovljenih šolskih kulturnih društev, kjer bi bilo učencem takšno delovanje prav gotovo omogočeno, če jim ni že v odnosih učitelj — vodstvo šole — učenec. Učenci v takšnih odnosih le na nekaterih šolah šele postajajo subjekti vzgojno-izobraževalnega procesa.

V vseh šolah se še ne zavedajo povsem, da morajo biti prostovoljne dejavnosti učencev na področju kulture del kakovosti, njihov prikaz pa sestavina kulturnega dne, ampak so večinoma ovrednotene le kot poskus, katerega kakovost bo mogoče določiti šele kasneje. Na šolah, kjer je kulturno dogajanje že tradicija, vzgojna in izobraževalna vrednost (prikaza) učencevih dejavnosti pa že dokazana, takih pomislekov ni bilo.

Skoraj na vseh šolah so učitelji umetnostne vzgoje formalno ustrezno usposobljeni, saj imajo visoko izobrazbo ene izmed umetnostnih smeri ali pa so slavisti. Mnogi učitelji pa še vedno vodijo več umetnostnih področij na eni šoli, se pravi, da tudi tista področja umetnostne vzgoje, za katera niso strokovno usposobljeni. Skoraj nikjer pa si šole ne izmenjavajo strokovno usposobljenih kadrov.

Uresničevanje v učnem načrtu predpisanih vsebin gledališke in plesne vzgoje se še vedno prelaga na drugi letnik, posebno kadar je treba uresničiti smotre in vsebine, pri katerih morajo biti učenci dejavni. V prvem letniku se tako uresničujejo samo tiste vsebine obeh poglavij, pri katerih so učenci le opazovalci gledališke ali plesne prireditve. Pri teh vsebinah tudi opazujemo, da si šole premalo prizadevajo pritegniti k sodelovanju zunanje sodelavce, strokovnjake za tidue področji.

Zelo malo sodeluje tudi kulturno okolje — tako posamezniki kot organizacije združenega dela s področja kulture. Večina organizacij združenega dela ponuja šolam svoje storitve po ekonomskih cenah ali pa programe, ki niso usklajeni s smotri, vsebinami in z nalogami umetnostne vzgoje. Posnemanja vreden zgled povezovanja na področju filmske vzgoje pa smo našli v Velenju na Rudarskem šolskem centru.

Šole se vse preveč zapirajo in premalo povezujejo pri izmenjavi kulturnih programov, ki so jih pripravili učenci. Takih povezav nismo zasledili, čeprav smo jih učiteljem umetnostne vzgoje na seminarjih zmeraj priporočali.

Številnih seminarjev za umetnostno vzgojo se udeležuje premalo učiteljev. Posebno slabo so bili obiskani večdnevni seminarji za gledališko in plesno področje. Učitelji pravijo, da jih vodstva šol niso obvestila o seminarjih, ravnatelji pa tožijo, da primanjkuje denarja za strokovno izpo-

Tuji slikarji v Narodni galeriji

Do marca prihodnjega leta bo v ljubljanski Narodni galeriji odprta razstava del tujih slikarjev od 14. do 20. stoletja. Če odmislimo tiste primerke slik, ki imajo sicer stalno mesto v Narodni galeriji, je za obiskovalce ostalo okoli 100 slikarskih del tujih avtorjev, ki so bila shranjena v depozitu in do te razstave, kar zadeva njihovo dostopnost, tako rekoč »mrtev kapital«. Ker je še posebno pomembno, da na Slovenskem celostno pregledamo in ovrednotimo umetnostnozgodovinsko izročilo, je prikaz del tujih slikarjev prav gotovo premišljeno dejanje. Četudi ne gre za velike slikarske dosežke in zvečne imena, pa je vmes vendarle nekaj znanih ustvarjalcev, celotna razstava pa pomeni prijetno presenečenje in prvo osvetlitev nekaterih zapletenih slikarskih stvaritev, pri katerih je bilo treba rešiti veliko problemov: od restavriranja, pa do ugotavljanja porekla in nastanka slik in njihove atribucije. Razumljivo je, da povojni rod umetnostnih zgodovinarjev in strokovnjakov ni mogel rešiti tega ali onega primerka, saj se je posvetil predvsem strokovnemu

delu v domači umetnosti. Zato je bil dobrodošel odziv italijanskega specialista prof. Federica Zerija, ki je po večletnem delu uspešno strnil strokovna spoznanja ob sodelovanju Ksenije Rozman in Emilijana Cevea. Morda še tole pojasnilo: od 183 umetnin jih je bilo odbranih 105, pač toliko, kolikor jih dopuščajo zmogljivosti galerije. Dobra polovica slikarjev pripada različnim italijanskim šolam in različnemu času, drugi umetniki so zastopani iz holandsko flamske skupine, iz Nemčije, Francije in Avstrije. Kar zadeva motive, je na razstavi veliko tihožitij in krajin, manj je religioznih slik, zanimivi so mitološki prizori.

Razpon od 14. do 20. stoletja je zelo širok in zgovorno pričra, kakšne umetnine je premogla posest preteklih rodov na Slovenskem. Nekateri popisi ali vsaj vesti govore, da je bilo slikarskih del po naših gradovih in drugod precej več, vendar se je marsikaj izgubilo ali pa je bilo uničeno. Morda lahko rečemo, da provincialno življenje na slovenskem ozemlju v preteklih stoletjih v marsičem odseva tudi v umetno-

sti, vendar ne vselej. Kakor koli že; ta dediščina je danes pomembna kot osvetlitev kulturnega življenja nekdanjih časov, še bolj pa kot skrbni zbir del tujih slikarjev in predstavitev posebnih značilnosti njihovega ustvarjanja. Najstarejši zgled so Trije prizori iz Kristusovega trpljenja neznanega slikarja beneške šole. Lepa tridelna slika je nastala okoli leta 1380. Kakšne težave imajo z ugotavljanjem avtorstva slik celo svetovno znani strokovnjaki, nas pouči med drugimi primer »Maestra Jacopa« iz 16. stoletja; njegovo sliko so pripisali najprej Gerritu van Honthorstu, zatem pa Trophimu Bigotu. Tu so slike bolonjske šole, pa neapelske, verjetno lombardske, florentinske, z znanimi ali neznanimi imeni. In štajerski slikarji — posebno zanimiv je Mojster velenjskih tabel — pa številna imena nemškega slikarstva, avstrijska šola ter holandski, flamski in francoski slikarji. Primerki slik umetnikov 20. stoletja so ilustrativni in na visoki ravni. Tu najdemo: Jawlenskega, Morandija, Campiglijana, de Pisisa, Severinija ali Birolija.

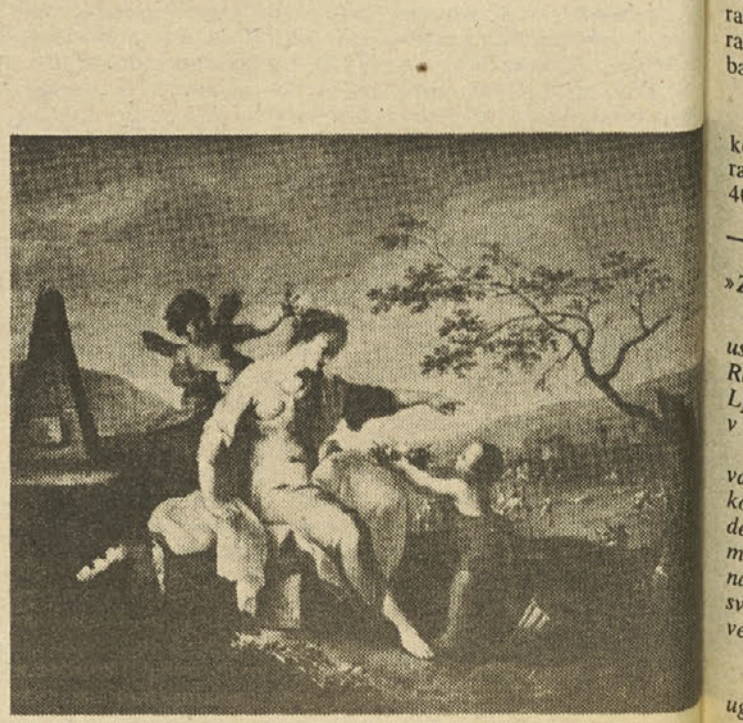
Opozorimo naj še na katalog tujih slikarjev in njihovih del, ki je v resnici študijski dosežek. Po uvodni besedi in prikazu osrednjih problemov, ki jih opisala Anica Cevc, je prof. Federico Zeri poskrbel za katalog razstavljenih slik z razlagami; njem najdemo tudi bibliografijo in ob koncu seznam kratice okrajšav. Nekaj barvnih reprodukcij in komplet črno-belih reprodukcij lepo izpopolni besedilo.

Razstava o tujih slikarjih dogodek za slovensko kulturo je v resnici vredna ogleda. Velja tudi za šole, saj je obiskovalcem s šolarji na voljo vodstvo po razstavi. Za vsakogar, ki je blizu umetnosti, pa se odprta vprašanje: kdaj bomo imeli celotno zbirko tujih mojstrov, ki zdaj zaradi prostorske utesnosti ni bilo mogoče prikazati? Edino v Sloveniji se namreč dogaja, da zadržujemo v depozitu zbirko, kakršna bi spadala v stalno razstavo. Doseči pa bi morali, da bi celotni Narodni dopostagal galerijski prostor Narodne galerije.

IGOR GEDRIH

Elizabeth Vitee-Lebrun: Portret Elizabeth Isabelle Mniczech, olje, 1797. Umetnica je bila dvorna slikarka in znana predvsem kot portretistka. S prefinjeno eleganco ohranja slika izjemno raven. Po tej sliki sta naredila poljska umetnika miniaturno kopijo.

Beneška šola, 17. ali prva polovica 18. stol., Alegorija pomladi, olje

Trije krogi pri pouku književnosti

K novi zasnovi skupnega jugoslovanskega jedra

Splošni smotri pouka literature ostajajo v praksi neučinkoviti, če niso prilagojeni družbenemu in nacionalnemu prostoru, se pravi posebni življenjski danosti, ki naj bi jo tudi ta del izobraževanja kultival. Prvi korak k smiselni uresničevanju splošnih smotrov je izbira temeljnih vsebin pouka, ki jo seveda narekuje ožje in širše okolje učnega procesa.

To okolje od nas zahteva, da upoštevamo in v učni program razporedimo tri temeljne vsebinske kroge učne snovi in določimo tudi njihovo pomensko težo.

Prvi vsebinski krog zavzema pouk nacionalne književnosti. Praksa, utrjena po svetu in pri nas, kaže, da izhodišče književnega pouka, njegovo glavno podlago predstavlja književnost, pisana v jeziku, ki je učenec materin jezik. Kolikor to načelo kjer koli v civiliziranem svetu ni uresničeno, pomeni, da je učenec prikrajšan za bistveni del naravne in narodno enakopravne vzgoje. Izvirna književnost jezika in naroda, ki jima učenec pripada, je po didaktičnih izkušnjah tista, ki že na začetku bralne kulture vsebuje največ doživljajskih, miselnih in izraznih sestavin, s katerimi se lahko notranje poe-
nači, identificira. Večina bralcev tudi pozneje ohranja stik z do-

mačo književnostjo in jo ne glede na svoja osebna stališča dojema na poseben, ponavadi globlje prizadet način. Poleg tega pomeji branje izvirne domače literature živ stik z narodovo in umetniško osebnostjo jezika in tvornostjo pri njenem viru. Zato tako branje daje eno izmed nepogrešljivih možnosti jezikovnega izobraževanja in kultiviranja. Vsaka nacionalna literatura pa ob svojevrstnih umetniških in jezikovnih dosežkih vsebuje tudi bogstvo svobodoljubne, revolucionarne in demokratične zavesti, preizkušene in pridobljene na poseben način, skozi posebno individualno varianto narodove zgodovine. Ta dragocena preizkušnja in pridobitev vsekakor sodi v horizont spoznanja in samospoznanja vseh novo prihajajočih rodov. To, iz leposlovnega področja življenja lastne zgodovine pridobljeno samospoznanje sodi med nepogrešljive in tvorne sestavine pri ohranjanju narodne samobitnosti, ki jo prava književna vzgoja zmeraj znova humanizira, kultivira in osvobaja iz območja negativnega nacionalizma. Vse to so razlogi, da nacionalna književnost ostaja temelj, ob katerem se organsko razvijajo vse stopnje in ravni pouka književnosti. In ob nacionalni literaturi mora učenec dobiti tudi naj-

nunjejši zgodovinski zaris njegovega nastanka in razvoja skozi vsa obdobja do neposredne sodobnosti.

Naslednji vsebinski krog zavzema književnosti drugih jugoslovanskih narodov, s katerimi nas je najbolj globoko povezala zgodovina osvobodilnih bojev in še posebej NOB in revolucija, zatem pa jugoslovanska družbena in državna skupnost, zasnovana na podlagi samoupravne socialistične demokracije in na podlagi enakopravnosti vseh jugoslovanskih narodov, njihovega medsebojnega spoznavanja, razumevanja in spoštovanja. Brati najboljša književna dela drugih jugoslovanskih narodov pomeni ne le razširitev in obogatitev lastnega literarnega obzorja, temveč tudi spoznavanje teh narodov z najbolj človeške in zanimive strani, pomeni medsebojno zblizevanje skozi globlje prostore osebnega doživljanja in odkrivanja, ko tudi spoznana drugačnost dobiva poseben čar bližine. Zato je v novem, reformiranem šolstvu treba skrbno nadaljevati in le še poglobljati že utrjeno tradicijo medsebojnega spoznavanja tudi skozi to pomembno področje kulturne vzgoje. Učni programi morajo tudi naprej in z vso odgovornostjo pred domačo in širšo jugoslovansko javnostjo skrbeti za ustrezno zastopnost umetniško pomembnih del iz književnosti vseh jugoslovanskih narodov (glede na posebna okolja pa tudi za primeren izbor iz književnosti narodnosti). Vse republike in pokrajini pa naj bi v svoje jezikovne izobraževalne programe vključevale tudi možnost, da se učenci naučijo vsaj pasivnega razumevanja drugih jugoslovanskih književnih jezikov, kar bi poleg mnogih praktičnih koristi pomenilo tudi korak naprej k nepo-

srednjemu stiku z njihovimi literaturami.

Tretji vsebinski krog pouka, vendar ne zadnji po pomenu, zavzema svetovna književnost, brez katere ali ob njeni odrinjeno-
sti bi literarna izobrazba ostajala bistveno okrnjena. Vsakršno nacionalno ali državno omejevanje izobraževanja bi bilo tudi na tem področju, kot na vseh drugih, docela nedopustno. Branje in spoznavanje del tujih književnosti pomeni za večino mladih ljudi prvi intimnejši stik s tujimi človeškimi svetovi, ki pa jih doživljanje skozi besedno umetnost napravi bližnje in posvojeno. Tod poteka po navadi prvo notranje posvetovanje mladega bralca, širjenje njegovega notranjega pogleda, izkušnje in razumevanja v brezmejno domovino človeštva. Naloga šole je, da zbudi in privzgoji nenehno potrebo po tem stiku za vse življenje. Zavezanost literarne vzgoje ne more biti samo nacionalna niti samo jugoslovanska, temveč z obema vred tudi občeloška, mednarodna. Tudi tu je treba nadaljevati, utrjevati in dopoljevati naše najboljše dose-
danje izkušnje pri smotrnem uvajanju reprezentativnih del svetovne književnosti v učne programe na vseh stopnjah izobraževanja in orientacijske orise njenih izbranih obdobj, kjer je to potrebno. Pri tem ostaja ena glavnih in nujnih skrbi, kako pogram sodobno svetovne književnosti sproti prenavljati, svežiti in ga prilagajati času ter naglo spreminjajoči se senzibiliteti prihajajočih mladih rodov. Programska gibljivost in odprtost novemu je tu prav tako pomembna kot pri nacionalni in drugih jugoslovanskih književnostih.

BORIS PATERNU
Književni listi, Delo 15. 12. 1983

Ivan Meštrović: Avtoportret, bron, 1932

Meštrović v Zagrebu

V srcu starega Zagreba, na Gornjem gradu, so priredili razstavo velikega hrvaškega kiparja Ivana Meštrovića in z njo počastili spomin na stoletnico njegovega rojstva. Prikazane so plastike in risbe, ki jih hranijo jugoslovanski muzeji ter druge domače kulturne ustanove in zasebne zbirke; izpopolnjena pa je še s fotografijami iz umetniškega življenja in s posnetki večjih javnih del njegovega kiparstva in arhitekture.

Dela označuje kultura zgodovinskih slogov (antike, srednjega veka, renesanse), slog časa, v katerem se nastala (secesija, ekspresionizem in nekateri odmevi impresionizma), ter umetnikov osebni prispevek k zakladnici kiperske umetnosti, ki v povzdigljenem in monumentalnem slogu

govori o resnobi in radosti življenja, od težkih zemeljskih strasti do poduhovljene kontemplativnosti.

Osnrednji Meštrovićev motiv je človek: člani njegove družine in širšega okolja, zgodovinske osebnosti, biblijski prizori in mitološke osebe, alegorije, kiparsko-arhitekturna spominska obeležja in s človeško figuro simbolizirana notranja dogajanja, kakor: pričakovanje, zapuščenost, sanjarjenje, obup, spominjanje, kontemplacija, krik, veselje — kar nekateri sodobni teoretiki imenujejo četrto dimenzijo likovne umetnosti.

Razstava prikliče obiskovalcu v zavest dostojanstvo, lepoto in veličino človeškega bivanja. Odprta bo do 6. februarja.
TINA STEGOVEC

Kongres italijanskih založnikov in knjižničarjev

V Trziču (Monfalconu) je bilo 21. in 22. oktobra zanimivo srečanje na temo Knjižnica in mladinska knjiga, ki ga je pripravil Kulturni ljudski center iz Trziča s sodelovanjem Deželnega združenja italijanskih knjižnic. Na srečanju so govorili o pomenu branja v vzgojnem procesu in o organizaciji posebnih čitalniških središč in knjižnic, namenjenim mladim. Na tem kongresu, ki so se ga udeležili založniki in knjižničarji iz vse Italije, se je pokazalo, da berejo Italijani premalo, pa tudi to, da berejo preveč revij, ne pa dobrih knjig.

Na tem zanimivem kongresu so namenili posebno pozornost vprašanju, kako predstaviti mladim knjigo, da jo bodo vzljubili in radi prebirali. Ali je dovolj mladinske literature? Ali starši dovolj dobro poznajo mladinske pisatelje?

Roberto Denti, lastnik ene največjih knjigarn, ki prodaja samo mladinska dela in revije, je na srečanju opozoril, da starši prevečkrat prepustijo skrb za branje šoli in učiteljem. Toda otrok preživi večji del dneva v družinskem okolju, zato je prav, da berejo starši doma otrokom razne pravljice in povesti, pa tudi razne revije, kot so Galeb, Ciciban, Pastirček in druge.

Koliko berejo Italijani? Na kongresu v Trziču so izvedenci iz raznih mest navedli te podatke: 40 % vseh anketiranih je izjavilo,

da bere le revije ali dnevne časopise, 20 % ne bere nič ali le občasno, samo 30 % Italijanov bere knjige in to redno. Tudi odrasli morajo spremeniti svoj odnos do knjige in če bo več zanimanja pri odraslih, ga bo več tudi pri mladih. Mnogokrat se branje omeji le na šolsko branje, ki lahko povzroči v otroku odpor, če je prisiljeno in monotono. Knjiga ima za otroka posebno privlačnost, posebno, če je doživljajska in bogato ilustrirana.

Na srečanju v Trziču je prevladala teza, da otrok lahko prebira vse, tudi stripe. Otroka je treba le primerno pripraviti na branje in na izbiro primerne beriva. Zato so govorili tudi o mladinski knjižnici, ki mora imeti izkušenega knjižničarja, ki bo znal mladim svetovati, kaj in kako naj berejo. Takih mladinskih knjižnic pa je zelo malo, zato se bodo morali zanje zavzeti tudi odgovorni v raznih italijanskih mestih.

Tudi za slovensko mladino na Tržaškem velja isto kot za druge italijanske vrstnike: premalo se posvetijo branju, ker se vse preveč zanimajo za druge dejavnosti. Premalo bero tudi starši po naših družinah in tudi v šoli se premalo uporabljajo šolske knjižnice, ki so se posebno v zadnjih letih precej obogatile tudi z deli slovenskih književnikov, ki pišejo za mladino.

MARKO PAULIN

»ŽELIMO MIR, HOČEMO BITI SVOBODNI«

Tako bi lahko poimenovali razstavo otroških izbranih del, ki so jih ustvarili cicibani iz vrtec, pionirji in mladinci osnovnih in srednjih šol. Razstavo je pripravila Mestna konferenca SZDL Ljubljana v prostorih Ljubljanske banke na Trgu revolucije v Ljubljani ob tednu razorožitve v začetku decembra.

Otroci so z barvo, obliko in besedo izrazili svoje mnenje o oboroževanju in o problemih, ki tarejo naš sodobni svet. Čeprav v različni likovni tehniki, od risbe, tempere, akvarela, lepenke itd. povezuje vsa dela otroška iskrenost in neposrednost. Doživljanje in razmišljanje mladih o vojni in njenih grozotah še posebno poudarjajo besede, ki so jih napisali. Naj navedemo le nekaj izmed teh otroških ključev, namenjenih svetu odraslih: »Voditelji, znanstveniki, vojaki! Odrasli ste, ne igrajte se več. Kot otroci ste videli vojno. Ostali ste živi. Bomo ostali tudi mi?«
»Ne delaj orožja, če vidiš, da je treba mesiti kruh!«
»Vojna je mrtev vajek, vojna je mrtev civilist, porušena proga, deset ugaslih ognjišč, otrok brez matere.«

kultura

Ohranjanje stika s stroko in osvežitev strokovnih spoznanj

O šolskih zadevah na slavističnem zborovanju v Ptuj

Od 7. do 9. oktobra letos je bilo v Ptuj zborovanje slavistov, ki ga je tako kot vsako leto organiziralo Slavistično društvo Slovenije. Zaradi stabilizacije v šolah so bile nekatere dileme, ali bo zborovanje v tem času sploh mogoče uresničiti. Vendar je Zavod SRS za šolstvo podprl mnenje Slavističnega društva Slovenije, da je zborovanje pomemben del strokovnega izpopolnjevanja učiteljev. Zato so se vodstva šol (marsikje ob upravičenem tarnanju o odpadlih urah in drugih stroških) omečili in v glavnem poslala na zborovanje vsaj enega slavista. Stabilizacijski pomisleki šolskih vodstev so v teh okoliščinah razumljivi. Vendar bi načelno veljalo poudariti, da so koristi, ki jih imajo učitelji od takih strokovnih srečanj, dosti večja naložba v kakovost vzgojno-izobraževalnega dela kot stoddostno opravljene pedagoške ure. Na zborovanjih se učitelji namreč seznanijo z novostmi v stroki, ki jih v predavanjih posredujejo univerzitetni in drugi predavatelji, srečajo kolege iz vse Slovenije in izmenjajo delovne izkušnje. V razpravah lahko povedo svoje pripombe in slišijo odgovore nanje. Skratka, taka zborovanja pomenijo ohranjanje stika s stroko in osvežitev nekaterih strokovnih spoznanj, pridobljenih z diplomom. Ker v naši šolski praksi učitelj nima odmerjenega časa za permanentno individualno strokovno izpopolnjevanje (pa bi ga kot strokovnjak moral imeti!), je tak shod vsestransko koristen.

Slavistična zborovanja imajo po tradiciji obširen program, ki udeležence ves čas zaposluje, zaradi zanimivosti pa tudi priteguje. Tako je bilo tudi letos v Ptuj.

V četrtek dopoldne so po začetku zborovanja v hotelu Peto-
via s predavanji nastopili Štefan Barborič, Bernard Rajh, Anton Ingolič, Franc Zadravec in Aleksander Skaza. Popoldne, po ogledu Ptuj, pa so bile v modernem srednješolskem centru razprave po sekcijah. Večina udeležencev se je pridružila razpravam v sekcijah za osnovno in srednjo šolo, tako da so razprave drugih sekcij (za znanstveni tisk, za posebne akcije...) preložili na plenarno sejo naslednji dan.

V petek dopoldne so predavali Jože Toporišič, Ada Vidovič-Muha in Viktor Majdič, po dopoldanskem odmoru in popoldne pa je bila plenarna razprava z občinim zborom Slavističnega društva Slovenije in volitvami.

Zborovanje se je končalo z zanimivo ekskurzijo v Slovenske gorice in Varaždin.

Za učitelje slaviste so vsekakor zanimive ugotovitve in predlogi, kakršni so se izoblikovali v šolski problematiki na razpravah po sekcijah in naplenarnem zasedanju.

Osnovnošolski učitelji slaviste se sprašujejo, ali nove metode obetajo, da bo jezikovna vzgoja boljša in dodajajo, da so samo seminarji premalo za dodatno strokovno usposabljanje. Želijo si več sodelovanja med pedagoškimi akademijama, Filozofsko fakulteto, Zavodom SRS za šolstvo in bazo. Srednješolski učitelji so večino pozornosti v sekciji namenili razpravi o učnih programih in učbenikih za književnost v SVIO. Med drugim so menili, da je snov za književnost v programu SVIO prenatrpana in ni časa za pomembna po-

jasnila ter za individualizacijo pouka. Zato bi bilo primerno do-
sedanji obseg snovi programa SVIO prerazporediti tako, da bi ga namesto v dveh predelali v treh letih. Učenci četrtil letnikov pa bi snov poglobljali in dopolnjevali. Jezikovnega pouka in učbenikov so se razpravljavci dotaknili le mimogrede. Tudi tu imajo občutek, da je snov preobsežna, pa tudi težka. Živahna razprava v obeh sekcijah in na plenarnem zasedanju je oblikovala tudi predlog, naj bi se učna obveznost učiteljem slavistom zmanjšala, tako zaradi obsežne vsebine predmeta kot zaradi številnih dodatnih zadolžitve. Slavist skrbi za kulturo ustnega in pisnega izražanja najrazličnejših snovi, korigira neštete pisne izdelke in ima obsežen krog mentorstvih dejavnosti (npr. priprava učencev na tekmovanje za Cankarjevo nagrado ali za Znanost mladini je zahtevno delo, ki ni prav ovrednoteno).

Zaradi preobremenjenosti zanimanja učiteljev za mentorsko dejavnost močno upada. »Cankarjeva nagrada« in »Znanost mladini« sta za učence pomembni obliki poglobljanja v stroko in razmišljanja, za samo stroko pa vir nabiranja novih moči. Kljub temu imajo komisije za izpeljavo teh dejavnosti dobro pripravljen program, veliko volje za delo in računajo na podporo in idealizem mentorjev po šolah.

Na občnem zboru je bila predlagana tudi ustanovitev posebne komisije za šolstvo in metodična vprašanja pri SDS. Zborovalci so bili seznanjeni tudi z delom Sveta za slovensščino v javnosti pri RK SZDL. Pri tem je bilo znova poudarjeno, da je skrb za slovensščino v javnosti naloga vsakega slavista v svojem okolju. Izražena je bila tudi zahteva, naj se uredi jezikovno izobraževanje za učitelje neslaviste, ki imajo pogosto zelo slabo jezikovno znanje.

Veliko zanimanja je med zborovalci zbudilo poročilo prof. dr. Brede Pogorelčeve in prof. dr. Borisa Paternuja o seji zvezne komisije za skupna programska jedra v Beogradu. Po tem poročilu so bila na zborovanju sprejeta v zvezi s skupnimi jedri stališča, ki so bila že predstavljena širši javnosti. Pomembna je tudi ugotovitev, da v problematiko »jeder« ne kaže vnašati čustvene nestrpnosti, ampak da je treba izhajati iz utemeljenih strokovnih stališč.

Na občnem zboru sta bila za častna člana SDS imenovana Anton Ingolič in France Vodnik. Izvoljen pa je bil tudi izvršilni odbor SDS v sestavi: predsednik dr. Štefan Barborič, tajnik prof. Tomaž Sajovic in blagajničarka prof. Milena Tekavec.

Ker so slavisti pretežno šolniki, je bilo ptujsko zborovanje v glavnem v znamenju šole in aktualnih šolskih problemov. Morda bi v prihodnje kazalo nameniti več pozornosti tudi slavistom v drugih poklicih, npr. lektorjem, prevajalcem itd.

Vsekakor pa so se udeleženci zborovanja razšli po domovih z novimi spoznanji. Mnoge njihove izkušnje so dobile potrditev v podobnih doživetjih kolegov in številnim je vtilo samozavest to, da s svojimi težavami in uspehi niso osamljeni. Le srečati se morajo.

BOŽA KRAKAR-VOGEL

skozi
šolsko
okno

Zdomski vrabčki

Ali radi pišete za otroke? Vprašanje, ki se ponavlja na večini nastopov po šolah in za katero sumim, da ga otroke naučijo učiteljice. In vendar me vsakič prešine s srečo.

Ali radi pišete za otroke? Da, zelo rada, ker sem tedaj navadno tudi sama otrok ali vsaj otroška. Otroci pa so razigrani, brezskrbni, polni načrtov in domišljije. Vsaka palica jim je konj, žlica je veslo, vedro je ladja, navaden muc je vseumirski medved...

S skupino Mestnega lutkovnega gledališča smo potovali od mesta do mesta v Zahodni Nemčiji, kjer delajo naši zdomci, kjer se njihovi otroci zbirajo k dopolnilnemu pouku slovenščine. Bila je jesen. Že nekaj let je tega, a srečan s slovenskimi otroki ni mogoče pozabiti. Treba je napisati.

Bili smo v Münchnu, Kölnu, Essnu, Solingnu, Hildnu in morda še kje — pa me mladi poslušalci nikjer niso vprašali, če rada pišem zanje. Tudi ne vem, kaj naj bi odgovorila. Besede, ki so pri nas doma čista resnica, bi bile tam kruta laž. Povedala sem jim pesmico o mucku, ki je mislil, da se bo dež z njim igral — pa se je vrnil ves moker in jezen v toplo sobo. Kolikokrat so se otroci pri nas doma našmekali temu lahkovernemu mucu! Zdomski otroci pa (vseeno v katerem kraju — ne pišem potopisa, pač pa skušam povedati nekaj o duševnosti naših otrok na tujem) so sedeli tiho, gledali so me uprto, otožno in malce prestrašeno, kot da jim pripovedujem pesem o čarovnici, ki lovi Janka in Metko.

Glas mi je odgovoril. Čeprav sem imela že pripravljeno novo pesmico o nekem divjem zajčku, nisem mogla z besedo na dan. Čutila sem, da je nekaj hudo narobe, pa nisem vedela kaj. Tipala sem z očmi po njih in se oprijela rešilne misli: »Naj dvigne roko, kdor od vas ima doma mucka!« Resne oči niso trenile, usta se niso nasmehnili ob misli na mehkega prijatelja, nobena roka se ni zganila.

Že me je prešinilo, da morda ne znajo slovensko. A pred začetkom sem jih slišala, kako so se pogovarjali, četudi so mešali vmes nemške besede.

»Imate radi mucke?« sem vztrajno vrtala vanje.

Vse tiho.

»Kdo od vas je že kdaj pobožal mucka?« Tedaj se je dvignila neka roka.

»No povej!« sem spodbujala dekletce.

Vstalo je in povedalo počasi in slovesno: »Pri nas doma v Sloveniji imamo lisasto mucu.«

»Si bila velikokrat doma v Sloveniji?«

»Enkrat. Pa nikoli ne bom pozabila lisaste mucu.«

Otroci so tihi in resni — nemška šola je to — čakali, kaj bom še prebrala. O lisici lakotnici? Le kaj bi z njo... O oblaku, ki dirja čez goro in bi ga rad za konja? Tu ni gora ne konjev.

Tedaj mi je v roki ostala pesmica o vrabčku, ki čaka mamico.

»Poznate vrabce?« sem vprašala.

Razgibali so se: »Ja, vrabci so na dvorišču. Kopajo se v mlaki, kadar dežuje. Na tržnici jih prodajalke naganjajo. Na gradbišču so...«

Ta vrabček, ki čaka mamico, me je rešil. Potem sem brala pesmi, ki jih redko berem: o avtomobilu, o cirkusu v parku, o šolski torbi. Ob koncu srečanja sem se počutila bedno. Najtežja je bila zavest, da jim nisem imela ničesar ali skoraj ničesar dati. Ražen vrabčka. Pa še tistemu je mamica pozobala zrnje.

»Bolj sami zase so. Niso vedri in sproščeni, ker večina živi sredi nemških otrok,« je pojasnjevala učiteljica, kot bi jih opravičevala. Izvedela sem, da se jih večina vozi — ali pa jim vozijo starši — nekateri tudi od zelo daleč. In zvečer čakajo — tisti manjši, ki ne znajo sami domov — v kakšnem kotu nemške šole ali kulturnega doma, tam pač, kjer so slišali nekaj besed in zgodb v jeziku, ki ga govorita mama in ata, ali samo mama ali samo ata. Čakajo, da pride kdo ponje.

Zunaj hrumi veliko tuje mesto, v svojih središčih zelo svetlo, razkošno in vabljivo. Tam v tisti ulici, kjer je slovenski pouk, pa malce manj veselo in svetlo.

»Koga čakaš?« sem vprašala dekletce, ki je bilo zares zelo drobn, imelo je velike plave oči in je po koncu slovenskega kulturnega sporeda stalo v kotu velike veže. Dekletce me je uprto gledalo, da sem že spet zdvomila, če je razumelo vprašanje, potem pa reklo eno samo besedo: »Strica.«

Le kdo je ta stric v tistem velikem, tujem mestu? Zakaj ga še ni? Mrak je že. Kdaj bo prišel? Bo sploh prišel?

Še danes ne vem tega. Samo upam lahko, da je stric le prišel. Mama je verjetno delala pozno v noč.

Zadnje čase je tudi tega čakanja vedno manj. V mnogih tujih mestih ukinjajo dopolnilni pouk slovenščine — ker ni učiteljic, ker ni denarja. Ubogi vrabčki.

NEZA MAURER

Moja hči bo učiteljica

Roditeljski sestanek po prvi redovni konferenci na eni izmed slovenskih srednjih pedagoških šol mi ne da miru. Dekleta in nekaj fantov v tretjem letniku, kjer je tudi moja hči, spada v prvi rod usmerjenega izobraževanja, o katerem je bilo prelitega toliko tiskarskega črnila in izrečenih nešteto besed. Prvi rod nosi nedvomno večje breme, kot jih bodo nosili kasnejši rodovi, ko se bodo novosti izkristalizirale in preskusile v praksi.

Kot ponavadi smo bili starši najprej seznanjeni z uspehom, ki je znašal približno 60 odstotkov. Skupno smo skušali poiskati vzroke za tak uspeh: So nedelavni? Preobremenjeni? Morda se prehitro ustrašijo težav? Se nočejo spopasti sami s seboj? Jim rojijo po glavi druge stvari? In.

Z razredničarko smo se posebej zamislile ob tem, da se je ob konferenci želelo sedem deklet preusmeriti v lažjo usmeritev. Je vse skupaj tudi posledica njihovih razmišljanj in opazovanj perečih problemov doma in v svetu? Zvedeli smo, da so razredne ure razgibane tako, kot niso bile še nikoli doslej, aktualizirane. Mladi kritično razmišljajo o svetu, o nemoči malih in samovoljni velikih, o štipendiranju, nadaljnem šolanju, zaposlitvi. Svoja razmišljanja večkrat sklenejo z vprašanji: »Se sploh splača? Se je vredno toliko učiti, presedeti po deset ur na dan v šoli in ob knjigah, tretetati, ko pa je cilj tako nejasen?«

Otopelost se polašča teh mladih ljudi. Malodušje in črnogledost pri sedemnajstih. Pa vendar — v mnogem imajo prav. Čas, v katerem se oblikujejo in odraščajo, ni prijazen. Poln je sicer deklarativnih gesel in teoretičnih napotkov, mlad človek pa si v vsakdanjem življenju želi, da bi se le-te tudi uresničile.

Mimogrede naj navedem le nekaj vprašanj, ki vznemirjajo mladino:

— Ni še razčiščeno, kako se bodo usmerili v četrtem letniku.

Ali bodo že izoblikovane razredne kolektive delili na naravoslovno, družboslovno in razredno usmeritev? Tega si ne želijo!

— Od načrtovanih dejavnosti: kulturnih dni, obiskov gledališč v večjih središčih, smučarskih in plavalnih tečajev je ostalo bore malo. Ni denarja!

— Štirinajstdnevna delovna praksa, ki naj bi jo opravili v decembru, je skrčena na en teden. Tako kot v drugem letniku naj bi jo tudi letos učenci tretjega letnika opravili na svojih matičnih osnovnih šolah. Te pa so jo letos omejile iz čisto razumljivih razlogov samo na teden dni. Osnovne šole namreč za to dejavnost ne dobijo poravnanih stroškov. Torej so učenci na pedagoški usmeritvi v neenakem položaju z drugimi.

Družba si želi dobrih učiteljev in jih tudi potrebuje. Naj jim torej omogoči poleg obsežnega teoretičnega znanja tudi dovolj delovne prakse, možnosti kulturne rasti: ogled gledaliških predstav, koncertov, razstav, delovanja v interesnih dejavnostih itd. Zdaj je za to pravi čas! Ko bodo na svojih delovnih mestih, bo družba od njih veliko zahtevala. Biti bodo morali idealisti.

Ali bodo mladi ljudje v svetu, polnem nasprotij, tudi zmogli biti idealisti?

V tem tednu sem se večkrat zalotila ob misli: »Zakaj nisem hčerke rajši usmerila morda na gradbeno? Tam bi imela, če drugega ne, zagotovljeno delovno prakso in še nekaj tisočakov bi si prislužila. Prav gotovo pa ne bi imela občutka, da se pripravljala na poklic, s katerim je že na začetku toliko težav!«

Vsega tega ji seveda ne bom povedala!

Teden dni pozneje je prišla hči domov z novico, da bodo vendarle imeli štirinajstdnevno delovno prakso. Ena vrzel manj za črnogledost!

J. D.

Koliko moraš biti star, da si lahko mentor?

Sem nanovo pečeni upokoženec. Povprečen. Ne kaj previsokega ne kaj preplitkega. V pedagoškem, didaktičnem in psihološkem pomenu. Gre za dolgoletne izkušnje. V šoli in zunaj nje.

Našemu rodu so še veliko let po vojni pravili »tečajniki«. Prišli smo v roke ljudem s petimi leti učiteljskega. Lahko je bilo njim, ki so bili po naravi kleni, jedrnat in odločni, pa tudi eksplozivni, saj so mnogi imeli kar precej znanja. Mojemu »jaz« pa je tega zelo primanjlovalo. Izhajal sem iz proletarske družine, veliko otrok, veliko dela in malo denarja. Šola, delo in spet delo.

Pravijo, da nesreča nikoli ne počiva. Trdim, da je podobno tudi s srečo. Vsaj z mano je bilo tako. V prvih dneh svobode — takoj v tovarno. Moj sodelavec je bil nekaj let mlajši, pa me je ob delu nagovarjal: Vpiši se v večerno gimnazijo. Zmeraj so nas učili: Poslušaj starejšega in dobro ti bo na zemlji. Ta pogovor je še dandanes močno zakoreninjen. In kar v vseh panogah.

Poslušal sem mladega fanta in z uspehom ob delu končal četrti razred večerne gimnazije. Brez njegove spodbude, on je izredno študiral že na visoki šoli, ne bi bil stopil čez prag. Ko je bil razpisan pedagoški tečaj v Celju, je bil spet moj prijatelj Janez tisti, ki mi je rekel: Pojdi! Ubogal sem ga in šel. Tečaj sem opravil s prav dobrim uspehom in nameščen sem bil v Gornji grad. Podoželsko mesto, v katerem so bile najpomembnejše ustanove: okrajno sodišče, gozdarski obrat in šola.

Šola je vodila tovarišica Marija Božič. Ženska s širokim znanjem in prešerno toplino. Zmeraj sem se bal predpostavljanih, ona pa mi je bila prava pedagoška mati. Kolikor ur mi je posvetila prav zato, da je preverila, koliko sem kot nanovo pečeni pedagog vreden. Rekla mi je: Na šoli sta dva mlada učitelja, dobra pedagoga, potrudila se bom, da se boste ujeli, študirali in to tako, da ju boš dohitel. Poznam ju, verjemi, tebi bosta nesebična mentorja.

Koliko prijetnih uric! Skupaj smo premevali psihologijo, pe-

dagogiko, didaktiko, prebrali vse, kar je izšlo na prostranem pedagoškem področju. Oba mentorja sta bila mlajša od mene. Zdaj pa berem v Slovarju slovenskega knjižnega jezika tole: mentor — kdor z nasveti, s pojasnili usmerja, vodi mladega, neizkušnega človeka, je vodja, svetovalec. Torej: zmeraj starejši vodi mlajšega.

Večkrat sem imel precej mlajše ravnatelje. Še zdaj slišim kritične besede nekaterih starejših tovarišev: Pa kaj bo ta smrkavec, ta smrklja! Takim protestom sem velikokrat ugovarjal. Že res, starejši ima izkušnje. Toda mladi, rekel bi, ljudje srednjih let, prinašajo na pedagoško pot nek nov polet, razgibanost, so kritični in obenem udarni, hočejo nekaj novega. Seveda ne vsi, toda veliko je takih, ki se zelo trudijo za pedagoški napredek.

Zaupam v te ljudi srednjih let. Hočem reči, da leta niso merilo. Ni torej najboljši, če je mentor za nekaj let starejši, saj se v praksi pogosto izkaže prav nasprotno.

Pa to ne velja samo za našo prosvetno stroko, temveč tudi za druga področja — tudi za politiko in gospodarstvo. Starejši se neradi »uklonimo« mlajšim, prav to pa se nam krepko maščuje.

K temu pripadam me je spodbudil sestanek precej velikega učiteljskega kolektiva, ki je poslušal referat tudi o mentorstvu. Ob tej priložnosti je poročevalec (žal znani pedagog!), odločno poudarjal, da mentorstvo pripada starejšim, s prakso podkrepjenim tovarišem, ni pa omenil, da je lahko tudi nasprotno.

Sestavek sem napisal predvsem zato, da bi se zahvalil vsem tistim mlajšim tovarišem in tovarišicam, ki so mi dokazali, da tudi oni nekaj vedo. Saj je med »kadri srednjih let«, toliko entuziastov, da se starejši, ki se poglabi v ta narščaj, kar zgrozi ob misli, da jim velikokrat ne damo »dihati« in smo preveč zaverovani v dolgoletno prakso, v nekakšno togo nezmotljivost.

Menda mi ni kdo od starejših zameril!

DRAGO KUMER

Starši, otroci in razredniki

Kako hitro mineva čas. Ni še tako dolgo od tedaj, ko je naš otrok prestopil prag male šole in začel osvajati delce širokega obzorja, ki mu pravimo znanje — in že je v 5. razredu. Starši smo ob njem in ga spremljamo, spodbujamo, grajamo, pedvsem pa mu zmeraj želimo najboljše. Zato se tudi z njim veselimo, če je vesel, in žalostimo, kadar je obremenjen s težavami.

Zavedamo se, da je prehod z razredne na predmetno stopnjo pomembna sprememba v otrokovem življenju; otrok se počuti odraslejšega, pomembnejšega, nič več ne sedi v enem samem razredu in pri eni tovarišici, ampak se vsako uro prilagaja novemu okolju in novim tovarišicam. Tudi v predmetniku se pojavijo novi predmeti. Otrok mora postati samostojnejši, bolj razgiban, da lahko uskladi zahteve šolskega življenja z delom doma.

V vsem tem usklajevanju in prilagajanju pa ima zelo pomembno vlogo razrednik. Otrok je srečen, če čuti, da se nekdo zanima zanj, ga usmerja, mu svetuje, ga sviri, spodbuja in vodi. Saj mlado drevo potrebuje oporo!

Tudi, ko sem bila sama na roditeljskem sestanku, mi je bilo toplo pri srcu, ker sem začutila, da mi govori razrednik, ki ima

otroke rad, in ki oblikuje njihove osebnosti z zaupanjem v starše in da želi z njimi sodelovati pri tem zahtevnem delu. Tak roditeljski sestanek, ko nam učitelj spregovori tudi o učencu kot osebnosti, o odgovornosti nas vseh pri oblikovanju le-te, o težavah, nerešenih vprašanjih in morebitnih nepravilnostih našega ravnanja, za pusti v nas spoznanje, da je naš otrok v dobrih rokah.

Za otroka je tudi zelo pomembno, da mu učitelj-razrednik razloži vsa dogajanja na šoli pa tudi probleme učenja, delovnih navad, higiene, vedenja, tovarištva v razredni skupnosti, soodločanja in posebnosti njegovega duševnega in telesnega razvoja.

Zato rada prisluhnem, kadar mi otrok pripoveduje: »Tovarišica nam je rekla, da moramo paziti nase; da tako prijetelega razreda še ni imela; da moramo biti tovariški do sošolcev, ki imajo težave pri učenju; da ne smemo obupati pri prvem neuspehu; da se tudi učitelj učijo vse življenje...«

V takem ozračju raste otroku samozavest in volja za premagovanje težav. Otroku se je torej treba približati. S tem ga pritegnemo, motiviramo in otrok bo rad in še bolje delal.

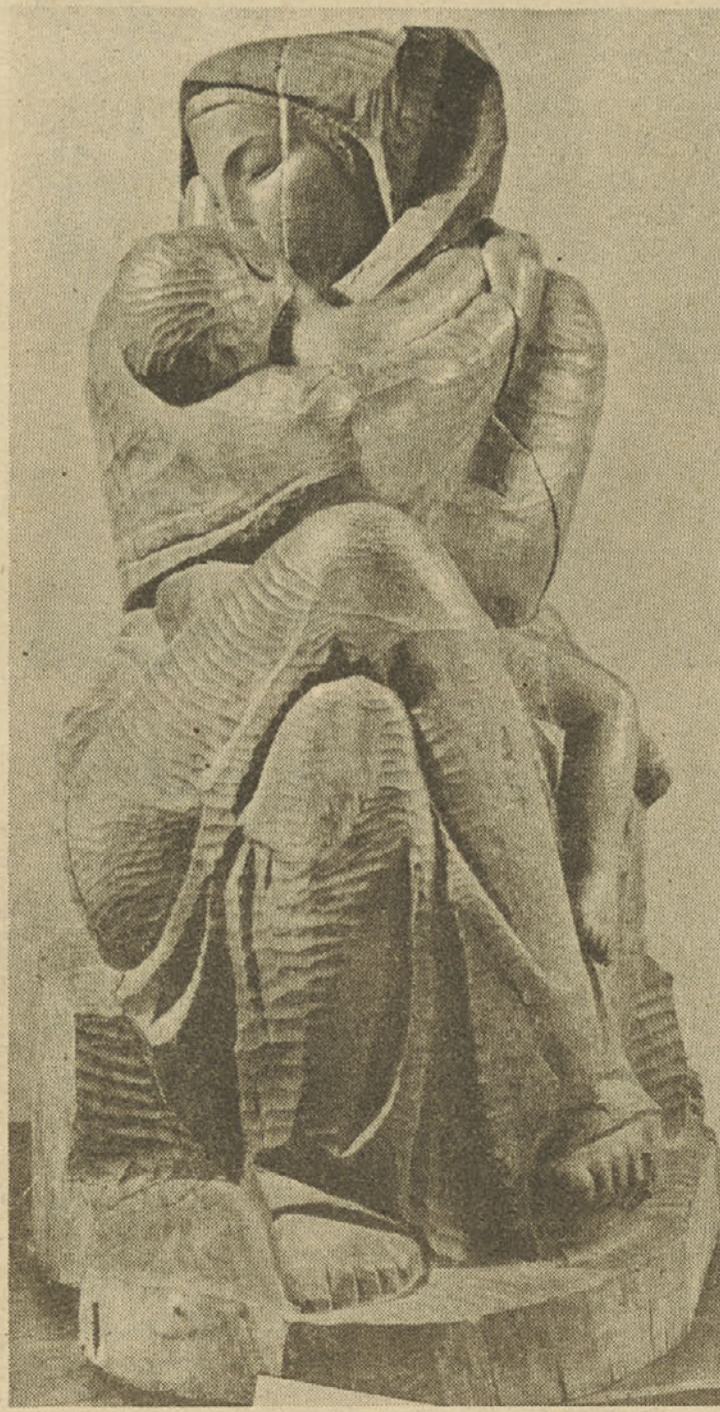
MARJETA PETERLIN

Vprašanje tistim, ki so ukinili šolske izlete

Z letošnjim šolskim letom so končni izleti črtani s šolskega koledarja. Učenci, učitelji in njihovi starši se sprašujejo: Zakaj?

Z vsako odločitvijo v življenju nekaj pridobimo in nekaj izgubimo. Preden se odločimo za ali proti, pa moramo zadeve temeljito pretehtati. Ob odločitvi, da šolskih izletov ne bo več, ugotavljamo, da bomo s tem izgubili edini dan v šolskem letu, ko se učitelj lahko v nešolskem okolju sproščeno pogovarja z učenci, edini dan, ko ima razred priložnost, da prijetno in zabavno oblikuje svoj razredni kolektiv, dan, ko prav gotovo raste prijateljstvo, tovarištvo in solidarnost med učenci, priložnost, ko mladi skupaj s svojimi vrstniki uživajo lepote naše dežele, edini dan v vsakem šolskem letu, ki smo ga imeli radi vsi, ki smo kdaj hodili v šolo. Vse to smo izgubili, ko smo ta dan črtali iz šolskega načrta. Zdaj prosimo za odgovor na vprašanje: Kaj smo s tem pridobili?

DUŠICA KUNAVER

Ivan Meštrovič: Mati z otrokom, les, 1942

NEPRAVIČNO RAVNANJE S ČLOVEKOM

Vemo, da se nekatere komunikacije danes dokaj nedopustno poigravajo z otrokom. Razdražijo ga in ga puste na milost in nemilost vznemirjenega. Pimislimo samo na potrošniške reklame, vznemirljivo bučno glasbo, agresivno neustrezen televizijski prizor itd. Mnogokrat je prav zaradi te lažne potrošniške komunikacije postavljena vrednostna lestvica na glavo. Tako videze poveličujemo, resnične etične vrednote pa pogosto podcenjujemo. To je tipičen primer neodgovornega obnašanja odraslih do današnjega otroka. Tako smo zamenjali otrokovo domišljijo s komercializiranimi potrošniškimi sanjami (ujeti svet otroške fantazije).

SLAVICA TOLIČIČ

Stari in novi časi

Jože J. Petelin

● ZAMENJAVA (PA NE ŠAMO ČRK!)

Včasih smo imeli veliko udarnikov. Zdaj imamo veliko preveč uradnikov!

● SPREMEMBA

Včasih goldinar, danes — gol dinar!

● KADROVSKA POLITIKA

Novi časi, stari asi!

● NOVA ROMANTIKA

Včasih so cvetle kakacije, zdaj pa cveto mahinacije...

● NEPRAVILNA SPREGATEV

Jaz delam, ti gledaš, on zeha, midva se znojiva, vidva se muzata, onadva se zabavata, mi plačujemo, vi jemljete, oni zapravljajo!

● POVEZAVA ZNANOSTI IN UMETNOSTI

Če bi naši kulturniki drug drugemu pisali biografije, bi v njih kar mrgolelo izrazov iz — biologije!

● DVAKRAT NAGRAJENI

V silnem boju za našo kulturo je nekaj tovarišev sestankarjev dobilo: za desetletnico le zlato uro, za dvajset let — zlato žilo!

● SATIRIK MODRUJE

Bolj ko uporabljaj škarje, boljše dajo honorarje!

Aforizmi

Biti ali ne biti sploh ni več vprašanje. Odločil sem se, da se bijem!

Čudni časi: zdaj perejo glave — frazerji!

Blagor tistim, ki imajo priložnost že za sabo!

Gorje narodu, čigar zemljo obdelujejo urbanisti!

Kdor ne raste v glavo, raste v kornolce!

Avtomobilisti, za zimo vam priporočamo antifriz. Govorniki, za vse leto vam priporočamo antifraz!

Satira je sekira, ki jo ima oblast rada sama toliko časa, dokler je topa.

Tisti, ki so dol, največkrat gor plačajo!

Med temno preteklostjo in svetlo prihodnostjo je siva sedanost.

Zanimivo, da pri nas igrajo prvo violino — trobila!

Sławomir Mrożek

Slon

Pokazalo se je, da je bil upravnik živalskega vrta karierist. Živali so mu bile zgolj klini, po katerih je plezal kvišku. Tudi se ni potrudil, da bi njegova ustanova pri vzgoji mladine odigrala kakšno vlogo, kakor bi bilo treba. V njegovem vrtu je imela žirafa kratak vrat, jazbec niti svoje jazbine ni imel, in svizci, kot da jim prav ničesar več ni mar, so žvižgali vse preredko in brez prave volje. Teh pomanjkljivosti pač ne bi smelo biti, zlasti še zagledatelj ne, ker so vrt pogosto obiskovale šolske ekscurzije.

Vrt je bil v provinci in mu je pač manjkalo nekaj osnovnih živali, med njimi slon. Začasno so ga poskušali nadomestiti s tem, da so gojili tri tisoč kuncev. Vendar, vzporedno s splošnim razvojem naše dežele so se plansko zapolnjevale vrste tudi slon. Za 22. julij (poljski državni praznik) je živalski vrt dobil obvestilo, da je slon končno odobren. Uslužbenci vrta, ki so bili iskreno predani stvari, so se razveselili. Zato so bili tembolj začudeni, ko so zvedeli, da je ravnatelj poslal v Var-

šavo spomenico, v kateri se je doleteli slona odrekel in predložil svoj načrt: slona bo priskrbel na ekonomičnejši način.

»Jaz in ves kolektiv« — je pisal — »se zavedamo, da je slon za ramena poljskega rudarja in kovinarja veliko breme. V želji po znižanju lastnih stroškov predlagam, da se v zadevnem pismu omenjeni slon nadomesti z lastnim slonom. Slona ustrežne velikosti lahko izdelamo iz gume, ga napolnimo z zrakom in postavimo za ograjo. Skrbno pobarvan se niti pri ogledovanju od blizu ne bo razlikoval od pravega. Pomnimo, da je ta slon težka, okorna žival in da potemtakem ne izvaja nikakršnih skokov, ne teka naokrog niti se nikoli ne pvoalja. Na ograjo bomo obesili tablico s pojasnilom, da je ta slon že izredno težek in okoren. Denar, ki se bo na ta način prihranil, lahko preusmerimo v izgradnjo novega reaktivca ali konservatorska dela pri cerkvenih znamenitostih. Dovoljujem si opozoriti na to, da je tako zamisel kakor tudi obdelava projekta mojskromni prispevek k

Kako Butalke pametno zaposliti

Butalkam (ki so v večini), je bilo sitno, da so morale spreminiti svoj pravilnik za oblikovanje sredstev za osebne dohodke.

Pot stane, čas tudi ni zastoj in še se zgodi, da zbolijo kak družinski član.

Pa je odgovorni Butalec vseeno dosegel, da je bila izvoljena devetčlanska komisija, ki naj bi orala ledino in usklajevala samoupravne akte. Kot naročen je izšel Samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za oblikovanje sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v osnovni šoli, za katerega so Butalke glasovale pod grožnjo o 80% plači, če ne dvignejo palcev.

Pa so začele izvoljene Butalke pripravljati novi pravilnik po predlaganem samoupravnem sporazumu.

In potem je padel dež in sneg in še toča in je posijalo ljubo sonce in Butalke so pričakovale in po 270 urah (15 sestankov x 9 članov x 2 uri) pričakale novorojeni pravilnik, ki je obetal bogato žetev.

Pa kar je bilo napisano in usklajeno, ni bilo več aktualno. Sploh se je odgovorni Butalec butal ob podboj, zakaj so tako hiteli, mar bi druge posnemale, ki niso naredili nič.

Pa so Butalke na zboru delavcev debelo gledale in znova sklenile, naj se tokrat popravi le stari pravilnik o osebnih dohodkih, ki niti ni tako slab.

Butalska komisija je komaj preorano ledino znova preobrčala.

Butalskim čistilkam je dvignila število točk, da so dosegle zamčeni osebni dohodek.

Pa so se pritožile:

— Butalke kuharice: da imajo premajhen osebni dohodek glede na snažilke;

— hišnik: glede na kuharice;

— administracija: glede na tehnične delavce;

— poslovodni Butalec: da ni pravega razmerja med najvišjo in najnižjo plačo;

— Butalke s srednjo izobrazbo: da hočejo prav toliko točk kot jih imajo tiste z višjo.

Pa je butalska komisija spet sedela, ko je sijalo ljubo sonce, ko je svelila luna, ko je padal dež in sneg.

In je usklajevala, razlagala, popuščala, dopuščala, osvetljevala, sestavljala, kombinirala, predlagala in končno po 90 urah (5 sestankov x 9 članov x 2 uri) predložila popravljeni stari pravilnik o osebnih dohodkih.

Pa so ga Butalke (ki so v večini) jemale v roko in zadovoljno dejale:

Ajsa! Naša komisija! Vsem je ustregla in vsem dvignila število točk za osebni dohodek v borih 260 urah. Le kakšna bo šele neki plača?

GRENKULA

MINISTRA UKA SO OTROCI V PARIZU KEPALI

26. februarja je v Parizu prvokrat sneg padel in 200 — 300 učencev je čakalo pred šolo (Lycee Louis le Grand) in so se bavili s kepanjem. Kdor je prišel mimo, je bil okepan. Pripelje se mimo kočija, in mladina kepa voznika. Voznik stopi z voza, in hoče paglavce z bičem nagnati. Odpre se kočija in iz nje stopi star gospod, ter hoče posvariti razuzdano mladino. A kepe so se usule nanj. »Jaz sem minister uka,« oglesi se gospod. Zdaj ga šele začnejo prav kepati; vendar k sreči se odpro vrata šolska, in mladina odide v šolo. Minister se potem oglasi pri cenzorji in reče nevoljno: »Čestitam vam do lepe vzgoje vaših učencev«. Drugo si léhko mislimo.

Učiteljski tovariš 1883, str. 64

skupnemu delu in boju. S spoštovanjem vdani« — in podpis.

Spomenica je očitno prišla v roke brezdušnemu uradniku, ki je svoje dolžnosti pojmoval birokratsko in se ni poglobil v bistvo stvari, marveč se je ravnal samo po direktivah v zvezi z zniževanjem lastnih stroškov in je načrt potrdil. Direktor zoološkega vrta je dobil pozitiven odgovor in je takoj naročil izdelavo ogromne gumijaste prevleke, ki jo je bilo treba potem napolniti z zrakom.

To delo je bilo naloženo dvema paznikoma; napihovala naj bi prevleko od dveh nasprotnih koncev. Da bi se pa zadeva ohranila v tajnosti, je bilo treba delo končati še ponoči. Prebivalci mesta so bili namreč že zvedeli, da pride resnični slon, in so ga hoteli videti. Direktorju pa se je mudilo tudi zagledati, ker se je nadejal premije, če bo njegova zamisel kronana z uspehom. Paznika sta se zaklenila v lopo, kjer je bila pripravljena časna delavnica, in sta začela z napihovanjem. Vendar sta po dveh urah napora ugotovila, da se je siva prevleka le komaj vidno odebela na tleh; dobila je sploščeno, kepasto obliko, ki ni še prav nič spominjala na slona. Bila je že globoka noč, glasovi ljudi so potihnili, samo iz vrta je bilo od časa do časa slišati

lajanje šakala. Utrudila sta se pa sta za hip prenehala, pazila sta le, da ne bi ušel še tisti zrak, kolikor sta ga bila že napihala. Bila sta pač starejša človeka in takšnega dela nista bila vajena.

— Če bo šlo tako naprej, bova končala šele jutraj — je rekel eden. — Kaj naj rečem ženi, ko pridem domov? Saj mi ne bo verjela, če ji povem, da sem vso noč napihoval slona.

— Res — je soglašal drugi. — To pride redkokdaj, napihovanje slonov. In to je vse zaradi tega, ker je naš direktor stiskač.

Spet sta delala pol ure in spet sta se utrudila. Slonov model se je sicer povečal, vendar je bil še daleč od polnih oblik.

— Čedalje teže gre — je rekel prvi.

— Prav res — je pritrdil drugi. — Za vsako kepičo se moraš posebej truditi. Malo si oddahniva.

Ko sta počivala, je eden zapazil zamašek plinske cevi, ki je gledala iz stene. Pomislil je, ali bi se ne dalo morda do konca napolniti slona s plinom namesto z zrakom.

Povedal je svojo misel tovarišu. Sklenila sta poskusiti. Priključila sta plinsko cev in v njuno veliko veselje je že v naslednjem trenutku stala sredi lope žival v vsej velikosti. Bila je čisto kakor živa. Zavaljen trup, noge kakor stebri,

A ti si komisija?

Preteča nevarnost, uresničljiva tako rekoč vsak hip, je bil, je in ostane šolski nadzornik. Saj ni važno, kako se mu s časi spreminja ime, pomembna je njegova zastraševalna vloga. Bombrbom, če te nisem, te pa bom!

Gospodično učiteljico Frančiško Racek je tudi plašil nadzornik. Pisalo se je leto tisočdevetstodevetintrideseto. Bila sem živa priča njegove navzočnosti v razredu. Bila sem tudi kamen spotike in vzrok, da je nadzornik mojo učiteljico primerno obdelal.

Zagotovo je zaradi mene dobila črno piko, ker jaz zaradi njega pri njej še nadalje nisem zaslužila nobene zvezdice.

Šolski nadzornik je tiste čase stopil v razred najraje sredi ure. Usedel se je za mizo in skozi z zlato obrobljena očala natančno pregledal razrednico, nekaj izpisoval in se vanjo vsaj trikrat pomembno podpisal. To dejanje je nakazal z baletno dovršenim kroženjem roke po papirju. Zatem je slovesno vstal. Učiteljici, spreminjeni v neznanu pišče, je bilo srce, on pa tisti dan naravnost k meni in mojim zvezdom. V sarkastično zadovoljstvo gospoda nadzornika sem k poljskim pridelkom pristela grablje. Uboga gospodična učiteljica. Na koncu ure je pohvalil samo deklice iz prvih klopi. Upam, da so s svojim nežnim deklamiranjem Frančiški Racek zagotovile vsaj ščepec njegove milosti.

Čas odmota nekaj sto vatlov Parkine preje — pa se sama znajdem v nezavidljivi koži. Proti šoli jo briše tovariš inšpektor. Obveščevalna služba brezhibno opravi svojo nalogo. Ena dve je vse tako, kot mora biti. Zvezek z najboljšimi nalogami na vrhu kupa.

Tabla pobrisana. Grafoskop pripravljen. Če bo šel drugo uro k tebi, ga zadrži še pri tretji, lepo te prosim. Eni imajo srečo, jaz je nimam. Hočem se otresti nadležne muhe, pa ne delujem prepričljivo. To uro bomo samo ponavljali, dolgočasili se boste. Prav nič, reče in me ne spusti iz klešč. Grabi me jeza. V naglici skujem

velika ušesa in prirasli rilec. Direktor, ki mu ni bilo treba več računati z nikakršnimi obziri, pač pa ga je gnala strast imeti v svojem živalskem vrtu imenitnega slona, je bil namreč poskrbel, da je bil model zelo velik.

— Prvovrsten je — je izjavil tisti, ki je bil prišel na misel o plinu. — Lahko greva domov.

Zjutraj so prenesli slona na prostor, ki je bil nalašč zanj pripravljen; to je bilo v centru vrta, blizu kletke z opicami. Zdaj, ko je bil postavljen v naravná srazmerja z okolico, je bil vtis naravnost pošasten. Na ograjo so pritrdili ploščico: »Izredno težek in okoren, sploh ne teka.«

Med prvimi gosti tega dne so bili učenci domače šole, ki jih je pripeljal učitelj. Učitelj se je namenil podati lekcijo o slonu po nazorni metodi. Zbral je skupino pred slonom in začel predavanje.

— ... Slon je rastlinojeda žival. Z dolgim rilcem ruje iz tal mlada drevesa in jim obere liste. Učenci, zbrani pred slonom, so bili polni občudovanja. Pričakovali so, da bo izruval kakšno drevesce, toda slon je tičal tam za ograjo in se ni ganil.

— ... Slon je v ravni liniji potomec danes že izumrlih mamutov. Nič čudnega torej, da je to največja žival na kopnem.

nov naklep. Zdraaaaavo! zapoje ves razred. Sedite, prosim. Kdo manjka? Lepo, nobeden. Danes je med nami tovariš inšpektor. Z menoj niste nikoli dovolj zadovoljni, pa prosimo njega, da vam on razloži novo snov. Spoznati bi morali povedkov prilastek. Ja, ja, ja! se zaderejo fantje. Inšpektor pa presrečen! Vseeno me kuha vročina. Gospodična Racek take predrznosti niti v sanjah ne bi bila zmožna. Dokaz, da se človeštvo iz roda v rod slabša.

Spet preteče nekaj časa. Pojem svoj zarečni kruh in stopim na neveselo pot pedagoške svetovalke. Če zdaj že sem, za kar sem zmeraj rekla, da za nič na svetu ne bi bila, se grem pa čimprej prekusiti na kakšno majhno šolo. Izberem podružnično. Zebe me, gorenjski sneg pa pomenljivo škriplje. Da, šola ima športni dan! Zaigrano obžalovanje glavne tovarišice je naravnost ljubko, njeno skrito veselje neizmerno. Na srečo ne ve, da moje tudi. Ne ve, s kakšnim strahom sem se šla učiti svojo vlogo in kakšen kamen se mi je odvalil od srca.

A ravno, ko sem si že začela domišljati, da obvladam posel, me nedolžno bitje pouči, da ni tako.

Sedim za katedrom. Pregledujem dnevnik in priprave. Smrkam. Usekujem se. Kihnem. Brskam po torbici. Krvavo gledam. Teško diham. Treba ti je vsa gnila kolovratiti po svetu, se zmerjam v duši. Ponovno kihnem. Dolžnost je dolžnost, si zapojem slavo. Od nosu kar kaplja. Robec je že ves moker. Se enega nimam. Palominih nimam. Krmežljivo pripravam oči, ker me boli glava. Deklece iz prve klopi se stegne na mizo in me dvomeče vrapaša:

A ti si komisija?

Utrujeno dahnem: jaa.

Razočarano se namrdne. Zavem se svoje ničevosti. Zgubljene iluzije... Očitno nisem in nisem primerek, ki bi lahko zbujal strah in spoštovanje.

BERTA GOLOB

Pridnejši učenci so si zapisovali v beležnico.

— ... Težji od slona je samo še kit, a ta živi v morju. Lahko tedaj smelo trdimo, da je kralj pustinja slon.

Prek živalskega vrta je zavel lahen veter.

— ... Teža odraslega slona se giblje med štirimi in šestimi tisoči kilogrami.

V tem je slon vztrepetal in se vzdignil v zrak. Še hip se je zibal tik nad zemljo in že ga je veter prijel od spodaj, da je zaplaval kvišku. Trenutek še in vsa njegova mogočna postava se je zarisala na ozadju sinjega neba. Zdaj se je odmikal čedalje više in je vsem, ki so ga gledali od spodaj, pokazal štiri kroge svojih razmaknjenih stopal, napeti trebuh in konico rilca. Potem ga je veter nesel v vodoravni smeri, prijedral je spet nad ograjo, nato pa zginil visoko nad krošnjami dreves. Osuple opice so strmele v nebo.

Slona so našli v bližnjem botaničnem vrtu, kjer se je bil pri spuščanju nabodel na kaktus in počil.

Učenci pa, ki so bili tistikrat v živalskem vrtu, so popustili v učenju in so postali huligani. Baje pijejo žganje in razbijajo šipe. V slone ne verujejo več. Sploh ne.

dopisniki
poročajo

Priznanje uglednemu učitelju

Skupščina občine Koper in Skupščina Samoupravne interesne skupnosti za prosveto in kulturo pripadnikov italijanske narodnosti v Kopru sta na sejah 21. in 22. novembra 1983 sprejeli odlok, da se Telovadniški trg v Kopru odslej imenuje po uglednem prosvetnem delavcu — pokojnem profesorju in dolgoletnemu ravnatelju koprške gimnazije — Petru Martincu. Srednja pedagoška in naravoslovno-matematična šola v Kopru, ki je tudi dedinja nekdanje koprške gimnazije, je ob tej priložnosti izdala lepo monografijo nekdanjega gimnazijskega ravnatelja. Peter Martinc sodi med pionirje srednjega šolstva na Obali. Ker je koprška gimnazija v pojavnem obdobju veliko pripomogla k vzgoji slovenskega izobraženstva v tem delu slovenskega Primorja in Istre, je njegovo delo povezano tudi s celotno obnovo in razvojem tega dela naše domovine. Za svoje

življenjsko delo v vzgoji in izobraževanju, ki zajema tudi predvojno delo na hrvaških šolah in leta partizanskega učiteljevanja je Peter Martinc dobil leta 1969 Zagarjevo nagrado. Za svoje družbeno delo je prejel tudi druga visoka odlikovanja, italijanska skupnost na Obali pa se ga spominja kot vnetega zagovornika sožitja, prijateljstva in medsebojnega sodelovanja med obema narodoma.

Kdor je poznal Petra Martinca, njegovo predanost delu, razgledanost in širino, poštenost in skromnost ter posluš za mladino in sočloveka, ta ceni dejanje s katerim so v Kopru izkazali spoštovanje njegovega spomina. Priznanje pa zaslužijo tudi pisci in uredniški odbor monografije, ki je dober zgled, kako moramo predvsem mi sami prosvetni delavci spoštovati delo naših uglednih predhodnikov in jim zagotoviti častno mesto v družbenem spomenu.

J. V.

UMETNOSTNA GALERIJA MARIBOR

Jubilejna razstava

V počastitev dneva republike in 70-letnice akademskega kiparja in dolgoletnega likovnega pedagoga *Gabrijela Kolbiča* so v omenjeni galeriji 25. novembra odprli zanimivo razstavo njegovih kiparsko-risarskih stvaritev: 180 eksponatov — kipov, plaket, drobne plastike v mavcu, bronu in žgani glini ter peroris s tušem, kredo in svinčniki, pa linorezov in sitoškov. Razstavo, ki bo v umetnostni galeriji do 31. decembra, bodo po novem letu prenesli v Ptuj in nato v Mursko Soboto, zanjo pa se zanima tudi galerija v Slovenjem Gradcu. Eksponati, preveč jih toplina človečnosti, so psihološko dognane realistične stvaritve — lirčno ubran prikaz našega vsakdanjega življenja, ki ga je bogato niansirala avtorjeva subtilna likovna izpoved s pestro motiviko. *Gabrijel Kolbič* je v več različicah upodobil tiho srečo materinstva pa tudi njegove preizkušnje. Svojevrstni nostalgčni čar otroštva oživljajo številne razgibane skupine otrok; neugnanja je njihova dinamika iger v naravi — zlasti na podeželju: v sadovnjaku, pri žetvi in trgatvi. Kolbičeva likovna govorica izžareva toplino domačnosti, tenko prisluškuje živahnemu utripu smotrni dejavnosti ljudi, ki žive od zemlje in za zemljo, ter poudarja umetnikovo izredno navezanost na domače okolje, na tihotno lepoto odročnih vinorodnih predelov Slovenskih goric.

Tam, pri Mariji Snežni, zdaj Velki, se je viničarju Leopoldu Kolbiču 13. marca leta 1913 rodil šest otrok — *Gabrijel*. Že kot deček je v samostnih urah zelo rad iz gline oblikoval figurice ali jih rezljal v laporju: tako je projiciral svoje otroške radosti pa tudi bridkosti in zagrenjenosti, saj je že zgodaj spoznal tegobe življenja viničarjev, ki so z vse večjim odporom prenašali bremena socialnih krivic. Vaški nadučitelj *Franjo Bratoš* je s priporočili napotil nadarjenega dečka v meščansko šolo v Maribor. Nato je pridobil strokovno izobrazbo v umetniško-obrtni šoli v Pragi, ki je bila pomembno likovno središče, do leta 1939 je študiral na praški likovni akademiji, toda zaradi okupacije se je vrnil v domovino in diplomiral v Zagrebu leta 1940.

Med vojno so ga pestile številne tegobe — v ujetništvu in taborišču, leta 1946 pa se je Kolbič vrnil v Maribor. Kot likovni pedagog je v prvi realni gimnaziji ustanovil mladinski likovni krožek, v katerem je bil deset let postrtovalen

mentor mnogim nadarjenim učencem, ki so se pozneje uveljavili kot likovni ustvarjalci — tako npr. *Slavko Tihec*, *Vlasta Zorko*, *Ivan Čobal*, *Dragica Čadež*, *Zdenka Golob-Borčič*, *Marjan Teržan* in še precej drugih. *Gabrijel Kolbič* je bil veliko let likovni pedagog na osnovni šoli *Ivana Cankarja*: za vestno pedagoško dejavnost in uspešno ustvarjalnost je leta 1975 prejel red dela s srebrnim vencem, tri leta zatem pa je bil upokojen.

Številne fotografije prikazujejo Kolbičeve uspele stvaritve na različnih krajih v Mariboru pa v Rušah, Hočah, Slivnici, v Ptuj in Velenju, v Ljutomeru in Veržeju. Med eksponati je precej kipov slovenskih likovnih ustvarjalcev, kulturnih delavcev in nekaj znanih mariborskih osebnosti. Govorica Kolbičevih plastik, zlasti upodobitve njegovih najbližjih svojcev izražajo širok razpon prefinjenih čustvenih odtenkov: dinamična perorisba s tušem — šegav, vitalen prileten očanec, njegov oče, toda v kipu iz mavca — upodobljen precej let pozneje — je razmišljajoč, zgaran, vdan v usodo. Kipa njegove matere — trpinke sta različici svojevrsne sinteze: zatajevane miline in kljubovalne žilavosti, ki ji polagoma usihajo moči pod bremenom življenja. Izredno dognana Kolbičeva stvaritev je otroški portret njegove hčerke *Gabrijelce*: ljubeč obrazek, v katerem so natančno poudarjene prve individualne poteze, domiselno ovita rupa pa je element, ki učinkovito dopolnjuje kompozicijo. V vitrinah — prefinjena drobna plastika pretežno iz žgane gline — lirčno ubrana dinamika vitkih mladenk pri različnih dejavnostih — ponazarja živahen utrip vsakdanjosti.

Pravcato evforijo otroškega veselja pa izražajo ranjanje amorjev in igre otrok ter dinamika domiselnih vinjet, s katerimi je umetnik ilustriral tri zbirke svojih otroških pesmi, ki jih je izdal v samozaložbi. Kolbič je obširni vsebinsko bogati opus — kipe, akvarele in grafike — razstavljal v štiridesetih letih na številnih samostojnih in skupinskih razstavah doma in v tujini. Njegova javna dela — spomeniki NOB, upodobitve narodnih herojev, umetnikov in pomembnih pedagogov — *Henrika Schreinerja*, *Gustava Šilih* in *dr. Karla Glazerja* — kažejo estetsko kakovost, ki jo je znova poudarila jubilejna razstava.

GEMA HAFNER

Dvajset let srednje šole v Ljutomeru

Letos poteka dvajset let, odkar so se prvič v zgodovini Prlekije v njenem središču — Ljutomeru odprla vrata nanovo ustanovljene gimnazije. Omenjeni dogodek nedvomno pomeni prelomnico v zgodovini šolstva na območju Slovenskih goric.

Misel, da bi v Ljutomeru ustanovili gimnazijo, ki bi nadaljevala tradicijo nekdanje meščanske šole (ta je delovala od 1919 do 1941), se je porodila spomladi 1963. Še isto leto 29. marca sta oba zborna Skupščine občine Ljutomer sprejela sklep o ustanovitvi gimnazije v Ljutomeru. Šolo so poimenovali po znanem jezikoslovcu, domačinu *Franu Miklošiču*. Za prvega ravnatelja je bil imenovan *Drago Novak*. Skupščina občine Ljutomer, ki jo je takrat vodil predsednik *Tone Truden*, je pokazala veliko razumevanja za razvoj in rast te mlade ustanove. Zagotovila je dovolj denarja za začetek dela: v celoti je bilo treba obnoviti stavbo nekdanje osnovne šole *Franceta Prešerna*, kjer je dobila svoje prostore nanovo ustanovljena gimnazija. Kupiti je bilo treba vsa učila, opremo, urediti laboratorij za kemijo, fiziko, opremiti tehnično delavnico, pripraviti šolsko kuhinjo in drugo. Za vse to je bilo potrebno veliko denarja. Pri nabavi učil so pomagale tudi mnoge delovne organizacije v Ljutomeru in okolici. Za začetek dela je bilo treba pridobiti učitelje in delavce zagotoviti družinska stanovanja. Pri tem je pomagala skupščina občine Ljutomer, ki je zagotovila troje novih družinskih stanovanj.

V prvi letnik je bilo sprejetih 78 učencev, in to je bilo dovolj za dva oddelka. Gimnazija je začela delovati 1. 9. 1963. V začetku je bilo na šoli skupaj z ravnateljem

pa tudi s sosednjimi gimnazijami, tako z učenci in profesorji iz gimnazij v Ptuj in Murski Soboti. Za take priložnosti so pripravili razna športna in druga tekmovanja.

Gimnazijci so zavzeto zbirali zgodovinsko gradivo iz NOB, ki so ga odstopili muzeju NOB v Ljutomeru in tako pomagali povečati zgodovinsko zbirko. Gimnazija si je hitro utrla pot in je bila novembra 1965 med prvimi verificiranimi gimnazijami v Sloveniji.

V šolskem letu 1966-67 so šolo zapustili prvi maturanti. Maturiralo je 43 učencev. Ob tej priložnosti je gimnazija izdala brošuro pod naslovom »Štiri leta ljutomerske gimnazije«. Skupščina občine Ljutomer pa je dala tej mladi ustanovi posebno priznanje za delo. Na svečani akademiji so nekateri pedagoški delavci šole dobili odlikovanja, s katerimi jih je odlikoval predsednik republike.

Leta 1969, to je ob petdesletnici meščanske šole v Ljutomeru, je gimnazija organizirala svečano akademijo in srečanje nekdanjih učencev te šole. Izdali so posebno knjižico, v kateri je prikazan razvoj te nekdanje ustanove.

Leta 1970 je prevzela ravnateljstvočasno prof. *Cvetka Hibler*, nato pa *Boris Zrelec*. Ob desetletnici delovanja gimnazije so izdali posebno publikacijo.

V sodobne reformne tokove se je vključila tudi gimnazija v Ljutomeru. Namesto nje je začela leta 1981 delovati Srednja šola za družboslovne usmeritve *Fran Miklošič*.

Od ustanovitve pa do danes se je zvrstilo na tej srednji šoli v Ljutomeru že 17 rodov ali skupaj nekaj več kot 900 maturantov. Večina jih je nadaljevala študij

Ivan Meštrovič: Moja mati, bron, 1909

osem pedagoških delavcev, ki so močno razvili zunajšolsko dejavnost. Ustanovljena je bila mladinska zadruga, edina tovrstna med takratnimi srednjimi šolami v Sloveniji. Začel je izhajati *Mladostni polet Prlekije* — interno šolsko glasilo, v katerem so mladi objavljali različne prispevke, in tudi svoje literarne prve.

Delovati je začel tudi pevski zbor, ki ga je vodil prof. *Ivan Vrbančič*. Zbor je gostoval po okoliških vaseh in v tujini. Na tekmovanjih je dobil prva priznanja. Mladi so začeli graditi športni stadion, športniki pa so že osvojili prve pokale. Zelo dejavna je bila dramska sekcija, ki jo je vodila prof. *Milica Pevec*. Mladi so z igrami gostovali po okoliških vaseh in želi priznanja. Dejavnost je bila tudi likovna sekcija, ki je organizirala več samostojnih razstav. Naj omenimo še delovanje marksističnega krožka, fotografsko in lutkovno sekcijo.

Gimnazija *Frana Miklošiča* v Ljutomeru je imela tesne stike s slovensko gimnazijo v Celovcu

na višjih in visokih šolah in ga tudi končala. Nekateri učenci nekdanje gimnazije so dosegli že naziv magistra. Mnogo nekdanjih dijakov ljutomerske gimnazije se je vrnilo nazaj v Prlekijo in s svojim znanjem pomagalo pri gospodarskem dvigu Slovenskih goric. Tudi zdajšnji ravnatelj *Ivan Rihčarič* je nekdanji učenec te gimnazije. V profesorskem zboru je prav tako sedem mladih pedagogov, ki so bili učenci te šole. Mladi rod tako nadaljuje delo, katerega temelji so bili postavljeni ob ustanovitvi gimnazije.

V šolskem letu 1983-84 obiskuje zdajšnje srednje šole 213 dijakov z vseh pomurskih občin. Šola je postala območna ustanova.

Ustanovitev gimnazije v Ljutomeru pred dvajsetimi leti je bila vsekakor upravičena. Gimnazija si je po že nekaj letih utrla pot in dobila številna priznanja. Po njenih stopinjah nadaljuje zdaj delo Srednja šola družboslovne usmeritve, ki že žanje prve uspehe.

DRAGO NOVAK

Pestra paleta obšolskih dejavnosti

V jesenskem in zimskem času obšolske dejavnosti v osnovnih šolah se posebno živijo. Tako je tudi na Osnovni šoli *Stefan Kuhar-Bojan* v Puconcih. Čeprav se veliko učencev vozi, se vsi trudijo, da bi čimbolj zadovoljili zanimanje za razne dejavnosti; te potekajo po končanem pouku, nekatere pa tudi ob sobotah. Največ učencev sodeluje v športnih dejavnostih, posebno prizadevni pa so v krožku za pletenje in vezenje, kjer bogate izkušnje učiteljice *Zlate Temlin* zagotavljajo, da ob pridnem delu mora biti uspešen. Dejavnosti združuje pionirska organizacija, ki deluje v povezavi z osnovno organizacijo ZSMS.

Mladinci uspešno uresničujejo program dela. Pred kratkim so tisti, ki so se najbolj odlikovali v kulturnih dejavnostih — bralci, recitatorji in dopisniki obiskali šesti knjižni sejem v Ljubljani in se srečali s slovenskimi ustvarjalci mladinske književnosti. Posebno doživetje pa je bil ogled studijev *Radia Ljubljane*. To jim bo pri njihovem nadaljnjem delu koristilo, kajti v tem šolskem letu je na šoli na pobudo osnovne organizacije ZSMS začel delovati šolski radio Na valovih mladih, ki bo predvsem obveščal, učil in za-

baval. Kljub začetnim težavam tehnične narave so prve oddaje stekle in imele pri učencih dober odmev. Uredniški odbor urednico *Bernardo Pintarič* trudi, da bi izpopolnjevali programsko zasnovano in zadovoljivo okus večine.

Učenci prizadevno zbirajo padne surovine, v bližnji priložnosti bodo začeli s proizvodnim delom v Mestni industriji. Pravili so pogovor z učenci pekoške usmeritve, pripravljajo na veselo pričakovanje nove leta itn.

Se in še bi lahko naštevali. Mladi pevci, recitatorji, športniki, pridne in spretno roke — v njihovi mentorji se trudijo, bi upravičili zaupanje družbe je z denarjem delovnih ljudi obččanov zgradila novo šolo, ponosom nosi ime prvobitnega *Stefana Kuharja-Bojana*. Z seženim pa se ne smejo biti zadovoljni. Nešteto je še novih možnosti. S smotrni vodenjem izrabo vseh danih možnosti, upoštevanju predlogov in mnenj učencev, s pravilno razporeditvijo dela in izboljšanjem odnosov v kolektivu, bodo prav gotovo še nadalje uspešni.

J. KONKOLIČ

SREČANJA

Knjiga in radio

*Polni nestrpnosti smo se tistega mrzlega novembrskega jutra odpravili na pot proti Ljubljani. Bilo nas je trinajst takih, ki imamo radi knjige in sodelujemo v kulturnih dejavnostih na šoli. Z nami je bil učitelj slovenskega jezika, tovariš *Janez Konkolič*.*

*Potovanje do Ljubljane je v salah in raznih igrah minilo kot bi trenil. Že je bila tu bela Ljubljana, vendar bela samo po imenu, drugače pa precej hladna in megleno siva. Kmalu nas je pod svoje okrilje sprejel osrednji hram slovenske kulture — *Cankarjev dom*, o katerem smo že mnogo slišali, velika večina pa nas je tistega dne prvič prestopila njegov prag.*

To je bila prava paša za oči, ena knjiga bolj privlačna od druge: šesti slovenski knjižni sejem je ponujal več kot 2500 razstavljenih knjig, revij in brošur, sodelovalo je sedemindvajset naših založb in dve iz zamejstva. Našo pozornost so posebno pritegnile knjige, ki prikazujejo zgodovino našega naroda, bolje rečeno, njegov nenehni boj, da je, čeprav majhen, ostal takšen, kot je, neupogljiv...

*Cas je priganjal, kajti v osrednji dvorani se je pripravljalo srečanje s slovenskimi mladinskimi ustvarjalci. Predstavili so se: *Neža Maurer*, *Ela Peroci*, *Niko Grafenauer*, *Jože Snoj*, *Ivo Zorman*, *Branka Jurca*, *Vida Brest*, *Milan Dekleva*, *Miha Mate*,*

Bojan Pisk, *Saša Vegri*, *Bojan Novak* in *Slavko Pregl*. Bralci svoja dela, vmes pa so nastopili učenci *Osnovne šole Dragata* s *belokranjskimi plesi*. Bilo je edinstveno doživetje, vendar kratko.

*Spet smo na ulicah Ljubljane hitmo mimo *Metalke*, skulpture *Marxov park* in že smo na *Trubarjevi ulici*. Pred poslopjem *Šolskega muzeja* na *vilka 17* nas pričakuje urednik *dnevno-informativnih oddaj* *Radia Ljubljane*, naš rojak *Milica Bajala*. Popelje nas v poslopje, kjer kar ostrmimo. Hodimo sobe v sobo, vendar se najdalje držimo pri dveh teleprinterjih, katerih tečejo informacije iz tujine. Pozdravi nas tudi odgovorni urednik radijskega programa *Stefan Kutos*.*

*Od prijaznega tovariša *Milica Bajala* se poslovimo v upanju, še kdaj pridemo in si takrat ogledamo še poslopje *Televizije Ljubljana*. Spet smo na vlaku, vprašamo se v rodno *Prekmurje*, *Murska Sobota* — zadnja postaja, potem pa vsak na svoj dom. *Višov* je bilo na pretek in mar kateri je še v sanjah listal po lepim knjigah ali pa občudoval radijsko studio z lučkami, tipkami, trakom in mikrofoni...*

Člani radijsko-dopisniškega krožka *Osnovne šole Stefan Kuhar-Bojan Puconci*

KNJIŽICA, KI POMAGA VZGAJATI »Šolsko varčevanje na Slovenskem«

Leta 1984 bo poteklo 140 let, odkar je bila ustanovljena prva šolska hranilnica. Za to priložnost je pripravil Slovenski šolski muzej v Ljubljani na pobudo Ljubljanske banke — Zdržene banke Ljubljana knjižico *ŠOLSKO VARČEVANJE NA SLOVENSKEM*. Knjižica opisuje začetek in razvoj vzgoje k varčevanju, razdeljena pa je na dva dela: prvi obsega opis varčevanja od začetkov do leta 1940, drugi pa od 1941 do 1983. Kako pomembna je tovrstna vzgoja za mladega človeka, kažejo podatki o razvoju šolskega varčevanja.

Vzgoja človeka k varčnosti staja čedalje potrebnejša tudi sodobnem svetu, posebno zdajšnjih težavnih gospodarskih razmerah. To ni samo vzgojno smotrno ravnanje z gmoletnimi dobrinami, temveč tudi vzgoja za odgovornost pri delu.

Knjižico priporočamo vsi pedagoški delavcem, saj bodo lahko koristno uporabili pouku in obšolskih dejavnosti.

Naročila sprejema Ljubljanska banka — Zdržena banka Ljubljana, Gradišče 14, do 31. marca 1984.

Napredovanje brez znanja ali ponavljanje razreda?

Prvo ocenjevalno obdobje, ki je že za nami, je še zmeraj nekakšno »ogrevanje« po počitnicah, zato so tudi uspehi slabši kot ob koncu šolskega leta. Kljub temu pa nam pregled dosežkov pokaže, kje se bo treba še bolj potruditi in kdo je prinesel s sabo vrzeli v znanju iz prejšnjih let.

Na prvi redovni konferenci za predmetno stopnjo smo na osnovni šoli Notranjski odred Cerknica ugotovili, da uspehi niso preveč razveseljivi in da je pozitivno ocenjenih le 75% učencev, na podružnični šoli v Grahovem pa celo samo 72%. Največ negativnih ocen (25,5%) je pri angleškem jeziku, sledijo pa matematika (21%), slovenski jezik (12,5%) in zgodovina (12%). Iz leta v leto opažamo več negativnih ocen pri predmetih, ki se jih je treba učiti. Na visok odstotek slabih ocen pri angleščini vpliva predvsem to, da dobi učenec spričevalo o končani osnovni šoli tudi brez ocene tujega jezika. Negativne ocene pri slovenščini, biologiji, zemljepis in zgodovini pa kažejo, da se učenci ne učijo. Drugo vprašanje pa je, zakaj se ne učijo. Morda se

zanašajo na izkušnje iz prejšnjih let, da bodo napredovali tudi z negativnimi ocenami ali pa vidijo v širši okolici, da marsikdo lahko udobno živi tudi brez dela.

Tudi z dopolnilnim poukom ne dosežemo želenih rezultatov, saj ga učenci z negativnimi ocenami obiskujejo nereditno ali pa sploh ne. Poleg tega dopolnilni pouk ne more odpraviti večletnih vrzeli v znanju, saj se učitelj v 5. razredu ne more ukvarjati s poštovanjem, ali pa nadomestiti vaj, ki jih učenec ne opravlja doma.

Pričakovali bi, da bo uspeh v 8. razredu najboljši, saj so ti učenci pred poklicno odločitvijo in vedo, da je za vpis v večino programov srednjega usmerjenega izobraževanja potreben čim boljši uspeh. Vendar pa je prav uspeh osmošolcev najslabši (63,3%), najuspešnejši pa so petošolci (90,1%), čeprav bi pri njih zaradi prehoda z razredne na predmetno stopnjo pričakovali slabši uspeh.

Zaradi slabih učnih uspehov bi bili stiki s starši še potrebnejši, saj šola ne more vplivati neposredno na kakovost in čas domačega učenja. Vendar pa starši

prihajajo redno na govorilne ure in roditeljske sestanke le na razredni stopnji, kasneje pa ne najdejo več poti do šole. Kadar nastopijo resnejše vzgojne ali učne težave, sicer pridejo na pogovor, vendar je takrat ponavadi že prepozno.

Do konca šolskega leta je sicer še precej časa in marsikatera negativna ocena bo popravljena. Že zdaj pa se lahko resno vprašamo, ali res koristimo otroku, ki ga s tremi ali več negativnimi ocenami spustimo v višji razred?

Ponavljjanje razreda res povzroči nekatere čustvene težave predvsem težje prilagodljivim otrokom. Ali ne naredimo dolgoročne škode za učenčev socialno dozorevanje s tem, ko napreduje ob dokazanem neznanju, ki je večkrat posledica nedela kot premajnih sposobnosti? Kako lahko pričakujemo, da bo otrok, ki ga od mladih nog vzgajamo v nedelu, postal priden in vesten delavec za strojem ali na tekočem traku?

JANA BOŽIČ-ŠIRAJ

Prošnja našim dopisnikom

Kadar smo veseli vsakega aktualnega in tehtnega prispevka, smo včasih slabe volje, ker so prispevki natipkani tako na gosto, da med vrsticami ni prostora niti za najmanjše lektorske popravke. Vsak tak članek moramo znova pretipkati, da je primeren za tiskarno.

Prosimo dopisnike, naj upoštevajo pravilo, da morajo biti prispevki natipkani z dvojno razdaljo — tako da je na vsakem listu samo 30 vrstic.

Glede vsebine pa tole: napišimo svoje misli in sporočila strnjeno, pregledno in zanimivo, da bodo pritegnile bralce in našle odmev, ki ga želite.

Tečaj za slovenske učitelje na Tržaškem

Didaktična ravnateljstva na Tržaškem so letos pripravila izpopolnjevalne tečaje slovenskega jezika za učitelje osnovnih šol. V enem mesecu so na petih didaktičnih ravnateljstvih potekala predavanja na temo: Metodika pouka slovensčine za osnovne šole s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem. Predavanja so bila vsak četrtek v popoldanskih urah. Prvo predavanje se je začelo 10. novembra, zadnje pa je bilo 8. decembra. Predavatelji so bili iz Slovenije. Angelea Podlessek je predavala o bogatstvu besedja, oblikovanju preproste povedi, združevanju povedi in pravopisnih vajah, Milena Ulčar o temi Od ustnega k pisnemu izražanju na začetku osnovne šole, Zorka Podobnik je obravnavala temo Govorne vaje v osnovni šoli z elementi gledališke vzgoje, Jolanda Fičur Pristop

k vezani besedi in jezikovni pouk ob tem, Metka Marovič pa Branje posebej glasno branje, s prvinami deklamiranja in recitiranja.

Vsebinske pove, da so bile teme predavanj zelo zanimive in da bodo pripomogle k boljšemu učenju materinščine na osnovnih šolah na Tržaškem.

Povejmo tudi to, da so v lanskem šolskem letu predavale iste predavateljice kot letos na temo Programi osnovne šole v SR Sloveniji. Tudi taka predavanja, kakršna je bilo lansko, so koristna za naše učitelje, da se seznanijo s šolsko stvarnostjo v matični Sloveniji, saj kultura in jezik ne poznata meja, naša šola pa se mora seznaniti tudi s šolo in šolskim življenjem v matični domovini.

MARKO PAULIN

Ivan Mestrovic: Rudjer Bošković, bron, 1937—1956

dopisniki
poročajo

Veliko doživetje v stroki

Kolektiv delavcev osnovne šole Spodnja Polskava, pionirji in starši na obisku pri kolektivu osnovne šole Bunar

Na podlagi listine o pobratenuju občin Svetozarevo v SR Srbiji in občine Slovenska Bistrica sta začeli pred tremi leti sodelovati tudi osnovni šoli Branko Radičević iz Bunarja in Spodnje Polskave.

Doslej je potekalo to sodelovanje tako, da so se obiskovale delegacije učencev, staršev in delavcev šole. Vsaka vzporednica ima svoj bratski razred, s katerim si dopisuje, učenci si izmenjujejo izdelke za razstave, različno delovno gradivo in učbenike, lani se je sodelovanje razširilo na sklepni ekskurziji osmošolcev, letos pa so se srečali vsi delavci šole. Kolektiv šole Bunar bo vrnil obisk ob odprtju nove šole v Spodnji Polskavi v začetku prihodnjega šolskega leta.

Kolektiva sta doslej stkala izredno pristne, prisrčne in tovariške odnose. Vsako srečanje delegacij je bilo posebno doživetje. Mnogi udeleženci pa vendarle še niso doživeli prisrčnosti, navdušenja in topline, s katero so nas vselej sprejemali v Svetozarevu. Zato je bilo presenečenje ob prihodu v Svetozarevo še večje. Razkazali so nam Svetozarevo in predstavili šolo. Na skupni seji smo ugotavljali stopnjo sodelovanja in sprejeli sklepe, kako bomo le-to razširili. Kolektiv osnovne šole Bunar dela v težkih razmerah. Pouk poteka v dveh stavbah, ki nista bili zgrajeni za šolo, v dveh vaseh, v vsaki so učenci od I. do 8. razreda, imajo pa še pet podružnic. Vse stavbe so stare in nefunkcionalne. Trudijo se, da bi dobili novo šolo. Kolektiv je enoten in zelo delaven. Ponosni so na svojo pionirsko zadrugo, ki deluje že dvajset let. Z našo pomočjo je začela delovati tudi na njihovi šoli pionirska hranilnica.

Naš obisk so na tovariškem srečanju počastili z udeležbo in pozdravi predstavnikov družbeno-političnega življenja občine, krajevne skupnosti in organizacij združenega dela v kraju in občini. Tako smo se seznanili s celotnim življenjem in sodelovanjem šole in okolja. Ta in še naslednji večer so nam učitelji, učenci in njihovi starši na široko odprli svoje domove, kjer smo prenočili.

V Kruševcu se je avtobus ustavil pred novo stavbo zavoda za šolstvo. Direktor mag. Boško Vlahovič nas je že pričakoval in nas s svojimi sodelavci svetovalci popeljal v pedagoško delavnico. Imeli smo kaj videti in slišati: z dogovorom v območju so zbrali denar za gradnjo novega poslopja zavoda (na podlagi desetletnega razvojnega načrta). Opretili so filmoteko, folioteko, kasetoteko, knjižnico kot osrednji del, televizijski studio, ki povezuje vse prostore s sistemom kableske televizije, z računalnikom in predvideno kablesko televizijsko povezavo s šolami v območju pa tudi z izobraževalnimi središči v delovnih organizacijah, delavnico za izdelavo diafilmov, diapozitivov, kratkih filmov za spoznavanje narave in družbe. Pripravljajo tečaje za usposabljanje učiteljev prostovoljcev, ki prenašajo pridobljeno znanje v svoje kolektive. Dežurni pedagog je po določenem urniku na voljo vsakemu učitelju tega območja, da pride na posvet, kadar ima težave z oblikovanjem didaktične enote. Zavod preučuje in spremlja sistem skupnosti merila za pridobivanje dohodka šol. Investitorjem predlaga program gradnje šol z obvezno medioteko, poudariti želijo sisteme učil in organizirati popravilnico učil. Nji-

hov cilj je pomagati hitreje spreminjati prakso, temeljna naloga zavoda pa je po zakonu podobna nalogam enot zavoda za šolstvo pri nas.

Ta šola ima 750 učencev, 16.000 knjig, sistem kableske televizije povezuje monitorje v vsaki učilnici, sami povečujejo šolski prostor — družba jim pri tem zelo malo pomaga — proglašeni so za eksperimentalno šolo SR Srbije.

V stari, nefunkcionalni Pašičevi šoli poteka pouk po najsoodobnejših pedagoških načelih. Skrivnost njihovega uspeha je v enotnosti kolektiva, večina delavcev v njem pa je zaposlena na tej šoli že dvajset let. Ob spremstvu štirih svetovalcev zavoda za šolstvo iz Kruševca smo se srečali s 400 učenci in s celotnim učiteljskim zborom. Pozdravila nas je poskočna polka, ki so jo zaplesali člani njihove folklorne skupine, slišali smo deklamacije Kajuhovih in Župančičevih pesmi v slovenščini. Ravnatelj šole Branivoje Rakič je poudaril, da sestavljajo njihov učiteljski zbor pripadniki več narodov in narodnosti, da so začeli iz nič in da po dveh desetletjih pionirske zadruge lahko kar precej pokažejo. In res. Vsi učenci so člani pionirske zadruge. Imajo svoj plantažni nasad sadnega drevja z vsemi sistemi vzgoje sadnega drevja, nasad okrasnih rastlin, velik šolski vrt. Zemljo obdelujejo sami s svojo mehanizacijo. Zadržniki so predvsem s svojim denarjem zgradili tri objekte, od teh dva dvonadstropna. Najprej so skupaj s starši in učenci zgradili kuhinjo z jedilnico, prostor za kabinet kableske televizije in v nadstropju prostore za podaljšano bivanje. V drugem obdobju graditve so zrasle strojne lope in garaže, kjer shranjujejo fička, nivo, dva traktorja, prikolico in ročno orodje. Tretjo stavbo so odprli lani; v njej imajo tri velike opremljene delavnice v pritličju ter medioteko in fototemnico v nadstropju. Ob strani je hlev, kjer zredijo vsako leto od deset do dvajset prašičev za šolsko prehrano.

Zgradili so si lepe športne objekte, učenci pa so dobri športniki. Pohvalijo se s številnimi diplomami, ki so jih prejeli na tekmovanjih iz znanja snovi različnih predmetov.

Sami so v svojih delavnicah izdelali dele pohištva za razrede, ki so čvrstejši od tistih, ki jih izdelujejo v tovarnah, in prav tako lepi. Z dolgoletnim vztrajnim in požrtvovalnim delom so naredili iz vsake učilnice pravcati učni laboratorij z vsemi potrebnimi pripomočki in s priložno knjižnico. Njihova gmotna podlaga, ki so jo ustvarili s svojim delom in z iznajdljivostjo, jim omogoča, da sledijo najsoodobnejšim znanstvenim tokovom moderne didaktike.

Cas, ki smo ga prebili s prijatelji iz Velikega Šeljigovca, je bil prekratek, da bi se lahko pogovorili o vsem. Pozno popoldne smo se poslovili še od naših dragih prijateljev v Bunarju. Vrnili smo se polni nepozabnih vtisov, s hvaležnim spoštovanjem do ljudi, ki znajo tudi v najtežjih razmerah učinkovito vzgajati in izobraževati, od učiteljev, ki jim bratstvo in prijateljstvo nista le geslo, in stabilizacija ne pojem, ki bi ga vpletali v vsak drugi stavek. Njihovo sporočilo je: ustvarjalnost, nepretrgana delovna vnema, trud za napredek učencev, šole, kraja, republike in vse naše domove.

J. N.

TRST

Uspešno delovanje sindikata v dveletnem obdobju

Sindikat slovenske šole v Trstu je pripravil letošnjega 31. oktobra svoj 27. občni zbor. Občni zbor je sklical tržaško tajništvo, goriško tajništvo pa je imelo svoj občni zbor konec novembra. Občnega zbora, ki je potekal v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu, se je udeležilo več kot 150 šolnikov iz vse tržaške pokrajine, pa tudi predstavniki šolskega sindikata SAVT iz doline Aoste, sindikata ASGB nemške manjšine iz Južne Tirolske, predstavnik sindikata CGIL in UIL, pedagoški svetovalci za slovenske šole na Tržaškem prof. Silvo Fatur, višji nadzornik za srednje šole s slovenskim učnim jezikom prof. Egidij Košuta, jugoslovanski konzul Mirošič in drugi.

Najprej je pokrajinski tajnik Stanko Škrinjar prebral tajniško poročilo; v njem je poudaril, da je sindikat okrepljen stike z manjšinskimi etničnimi sindikati, ki delujejo na italijanskem ozemlju in se večkrat srečal tudi s predstavniki zveznih sindikatov CGIL, CISL in UIL. Organiziral je pripravljali tečaj za vzgojiteljice in učitelje, ki so se udeležili razpisa za stalež v državnih otroških vrtcih in v osnovni šoli. Največji uspeh pa je nedvomno to, da je prosvetno ministrstvo priznalo diplome, ki so jih dobili številni zamejski študentje na univerzah v Sloveniji.

Tajniškemu poročilu so sledila: blagajniško poročilo, kratka poročila o delovanju otroškega vrta in osnovne šole s slovenskim učnim jezikom in o številnih neresenih problemih slovenske osnovne šole na Tržaškem, kot so večrazrednice na nekaterih šolah, zmanjševanje števila otrok v osnovnih šolah, težave s psihopedagoško službo, pomanjkanje didaktičnih ravnateljev itd. Nato smo poslušali poročila o reformi višje srednje šole in poročilo predstavnika pedagoškega odseka, ki deluje v sklopu Sindikata in izdaja Pedagoški list.

Pozdravom gostov je sledilo razpravljanje o problemih, nakazanih v poročilih. Nekateri člani sindikata so nasprotovali zakonu o priznanju jugoslovanskih univerzitetnih diplom, češ da to škoduje tistim profesorjem, ki so končali univerzo v Italiji. Kritične pripombe so zahtevale tudi delovanje sindikata, premalo je bilo obveščanja o sindikalnem delovanju, pa tudi članskih sestankov. Ob koncu občnega zbora naj bi izvolili novi

odbor, toda na željo večine članov je bil sklepni del občnega zbora z volitvami novega izvršnega odbora prenesen v naslednji mesec.

Medtem se je dvakrat sestala posebna delovna skupina in pripravila smernice za izvršni odbor. Te smernice so bile podane in obravnavane na drugem delu občnega zbora dne 30. 11. 1983. Sindikati naj bi tudi v prihodnje skrbel za službena mesta, plače, ustrezno delovanje obremenitev, obravnaval individualne probleme, navezoval stike s članstvom in pripravil stavke in druge manifestacije. Obravnaval naj bi šolsko mrežo, smeri izobraževanja, učne programe in učbenike, dopolnilno izobraževanje šolnikov, reformo, se zavzemal za samostojnost in navezoval stike z drugimi sindikati.

Na drugem delu občnega zbora Sindikata slovenske šole so bili izvoljeni: novi izvršni odbor, tričlanski nadzorni odbor in trije člani razsodišča.

Na prvi seji novega odbora, ki je bila 6. 12. 1983, so bile porazdeljene funkcije med odbornike. Za tajnika je bil imenovan Stanislav Škrinjar, Marko Paulin je drugi tajnik ali namestnik, Iva Bone je blagajničarka, Živa Marc referentka za srednje šole in za poklicno izobraževanje, Mariza Santi odgovorna za državne otroške vrte, Evelina Jeza referentka za osnovno šolo, za pedagoški odsek (ki izdaja Pedagoški list), Marija Besednjak, Stanislav Škrinjar, Marko Paulin in Evelina Jeza pa za stike z zveznimi in manjšinskimi sindikati.

Na prvi seji so govorili tudi o dodelitvi sindikalnega letnega dopusta nemu odborniku, ki bi bil oproščen pouka zaradi sindikalnega dela.

Odborniki so sestavili protestno pismo o zadnjih dogodkih naperjenih proti slovenski manjšini. Dijaki nekaterih višjih srednjih šol so namreč stavkali in imeli protestno povorko proti dvojezičnosti, ki bi bila v Trstu, če bi bil sprejet zakon o globalni zaščiti slovenske manjšine. Pismo so poslali vsem trem italijanskim sindikatom CGIL, CISL in UIL z željo po skupni akciji, s katero naj bi italijanskim dijakom in šolnikom razložili razne predloge strank glede zaščite slovenske manjšine.

MARKO PAULIN

naš
pravnik

Na vprašanja odgovarja Vili Veršaj, pomočnik predsednice Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo

Nagrajevanje po izobrazbi ali po delu?

Radi bi odgovor na vprašanje: Ali je pravično, da prejema učitelj, ki je pred dvajsetimi ali tridesetimi leti končal učiteljske — takrat je ta izobrazba ustrezala pogojem za sprejem v službo — manjši osebni dohodek od učitelja, ki je bil sprejet v službo, ko je zakon zahteval končano pedagoško akademijo? Oba opravljata enako delo. Ali velja torej določilo Zakona o združenem delu, ki pravi, da pripada delavcu za enako delo enako plačilo, tudi za prosvetne delavce?

PRIZADETI UČITELJI

ODGOVOR:

O nagrajevanju dela učiteljev v osnovni šoli, in o vplivu strokovne izobrazbe na kakovost njihovega dela in s tem tudi na višino osebnega dohodka, kakor tudi o zakonskih pogojih glede strokovne izobrazbe učiteljev je bilo že veliko povedanega tudi na straneh našega lista. V zvezi s temi vprašanji pa imamo tudi že več odločb Ustavnega sodišča SR Slovenije, ki je v postopku za oceno ustavnosti in zakonitosti ocenjevalo posamezne določbe v samoupravnih splošnih aktih o osnovah in merilih za delitev osebnih dohodkov v osnovnih šolah in ugotavljalo njihovo skladnost z ustavo in z zakonom o združenem delu. Iz omenjenih odločb Ustavnega sodišča SR Slovenije pa med drugim izhajajo tudi te ugotovitve:

— V skladu z ustavnimi in zakonskimi načeli nagrajevanja po rezultatih dela se osebni dohodek delavcu določa tako, da ustreza rezultatom njegovega dela in njegovemu osebnemu prispevku, ki ga je dal s svojim živim ter s svojim in družbenim minulim delom k povečanju dohodka temeljne organizacije, v skladu z načelom delitve po delu in s sorazmerju z rastjo produktivnosti svojega dela ter celotnega družbenega dela (22. člen Ustave SR Slovenije in 126. člena Zakona o združenem delu).

— Odločanje o tem, po katerih osnovah in merilih se bo v temeljni organizaciji združenega dela ugotavljal delovni prispevek delavca, je samoupravna pravica delavcev (23. člen Ustave SR Slovenije, 129. člen Zakona o združenem delu in 106. člen Zakona o delovnih razmerjih). Osnove in merila za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela oziroma v osnovnih šolah pa morajo biti v skladu s skupnimi osnovami in merili za razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke, ki so jih delavci določili s samoupravnim sporazumom skupaj z drugimi delavci na posameznem področju oziroma na celotnem področju dejavnosti osnovnih šol; ta samoupravni sporazum predstavlja le izhodišče za urejanje delitve osebnih dohodkov o osnovnih šolah.

— Upoštevanje izobrazbe kot enega od elementov v delitvi

sredstev za osebne dohodke ni v neskladju z Ustavo in zakonom, če se v resnici delovna uspešnost ugotavlja tudi po drugih osnovah in merilih. To pomeni, da je delavčeva strokovna izobrazba lahko le eden od sestavnih delov oziroma meril zahtevnosti in kakovosti dela za ugotavljanje prispevka delavca k delu in ne sme pomeniti avtomatizma, po katerem bi že višja stopnja strokovne izobrazbe sama po sebi zagotavljala tudi delavčev višji osebni dohodek. Pri tem pa je mogoče predvideti upoštevanje strokovne izobrazbe posameznega delavca le v okviru z zakonom alternativno določenih stopenj strokovne izobrazbe (npr. za učitelja razrednega pouka: učiteljske in pedagoške akademije — študijska smer za razredni pouk oziroma za učitelja za predmetni pouk: pedagoška akademija in ustrezna visoka šola).

— Zakonska in na tej podlagi tudi samoupravna intencija pri določanju pogojev za opravljanje vzgojno-izobraževalnega dela v osnovni šoli je nedvomno ta, da naj bi učitelji na osnovni šoli imeli diplomsko pedagoške akademije oziroma višje ali visoke šole ustrezne smeri, saj tako usposobljeni lahko uspešneje uredničujejo smotre in naloge osnovne šole. V skladu s to zakonsko intencijo je tudi vrednotenje znanja, pridobljenega z izobrazbo, kot oblika spodbude za pridobitev višje izobrazbe od že dosežene oziroma kot priznanje tistim, ki so si jo pridobili.

— Osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodke, v tem okviru pa tudi upoštevanje strokovne izobrazbe kot enega od elementov v delitvi sredstev za osebne dohodke, morajo biti določeni vnaprej in pomenijo le podlago za ugotavljanje dejanske delovne uspešnosti posameznega delavca oziroma njegovega dejanskega prispevka k rezultatom dela.

Na podlagi gornjih ugotovitev in stališč Ustavnega sodišča SR Slovenije kot tudi na podlagi drugih doslej znanih stališč in mnenj glede strokovne izobrazbe kot enega od elementov za ugotavljanje uspešnosti dela delavcev je mogoče skleniti, da je izobrazba učitelja eden od kvalitativnih meril za vrednotenje njegovega dela, vendar pa ga je mogoče upoštevati pri ugotavljanju osebnega dohodka le, če se izraža tudi v dejanskih rezultatih dela delavca.

Strokovne izobrazbe, ki jo Zakon o osnovni šoli določa kot pogoj za opravljanje vzgojno-izobraževalnega dela v osnovni šoli, tudi ni mogoče avtomatično izenačevati pri njenem upoštevanju kot enem od elementov v delitvi sredstev za osebne dohodke. Po drugem odstavku 96. člena Zakona o osnovni šoli mora učitelj za razredni pouk imeti diplomsko študijsko smeri za razredni pouk na pedagoški akademiji, za učitelje, ki so končali učiteljske, pa posebej določa, da velja ta izobrazba kot ustrežna.

VOĐSTVA ŠOL, VZGOJNO-VARSTVENIH IN DRUGIH ORGANIZACIJ, VOĐSTVA OSNOVNIH ORGANIZACIJ SINDIKATA!

Ob novem letu je čas, da preverite, ali so vsi pedagoški delavci vaše organizacije naročeni na svoje glasilo. Veliko je vzgojno-varstvenih organizacij, osnovnih in srednjih šol ter drugih vzgojnoizobraževalnih organizacij, kjer je večina naročena na Prosvetnega delavca. V tem se zrcali skrb odgovornih za obveščeno in nenehno izobraževanje pedagoških delavcev, pa tudi visoka zavest in razgledanost pedagoških kolektivov.

Posnemajmo jih!

(061) 315-585

Seminarji za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe

Center filozofske fakultete za pedagoško izobraževanje bo v letu 1984 organiziral seminarje za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe, ki so namenjeni tistim učiteljem in vzgojiteljem, ki imajo visokošolsko strokovno izobrazbo, a njihov študij ni vseboval pedagoških predmetov (ZUL, 179. člen).

Seminarji, ki obsegajo osnove psihologije, pedagogike, didaktike, andragogike in nekatera poglavja iz specialne metodike, v skladu s predpisanim programom, sprejetim na seji skupščine PIS za pedagoško usmeritev, dne 29. 6. 1981, bodo:

- seminar v Ljubljani, ki bo potekal v dveh delih in sicer:
 1. od 23. do 29. januarja 1984
 2. enkrat na teden v popoldanskem času v februarju in marcu;
- seminar OE Zavoda SRS za šolstvo Koper, ki bo potekal trikrat na teden v popoldanskem času v februarju in marcu v Postojni;
- seminar za OE Zavoda SRS za šolstvo Koper, ki bo potekal trikrat na teden v popoldanskem času v aprilu in maju v Kopru;
- seminar za OE Zavoda SRS za šolstvo Maribor, ki bo zimskemu semestru študijskega leta 1984-85 v Mariboru.

Izpitni:

Program seminarja zajema tudi opravljanje izpitov; izpitov ni mogoče opravljati, ne da bi se udeležili enega od seminarjev. Kandidatom, ki bodo opravili vse obveznosti, v skladu s predpisanim programom, bomo izdali posebno potrdilo o pridobitvi pedagoško-andragoške izobrazbe.

Prispevek

Prispevek, ki vključuje predavanja, konzultacije, opravljanje izpitov in del študijskega gradiva, znaša 9.500 din.

Število udeležencev

Da bi vsem omogočili aktivno sodelovanje, je število udeležencev omejeno na najmanj 20 in največ 30 za vsak seminar.

Prijave

Prijave, ki obsegajo

- fotokopije diplome
- izpolnjeno prijavnico (ki jo dobite na šolah), pošljite do 10. januarja 1984 na naslov:

CENTER ZA PEDAGOŠKO IZOBRAŽEVANJE
Filozofska fakulteta
Aškerčeva 12, 61000 Ljubljana
(soba 515-V, tel. 224-011, int. 319)

Vabilo

Zveza kulturnih organizacij Slovenije vas vabi na OSREDNJI SEMINAR ZA ZBOROVODJE OTROŠKIH IN MLADINSKIH PEVSKIH ZBOROV, ki bo od 6. do 9. januarja 1984 v Cankarjevem domu v Ljubljani, Trg revolucije 2.

Program seminarja bo zajel: praktično delo in predavanje o oblikovanju zborovskega zvoka, vokalni tehniki in interpretaciji — predaval bo prof. Andreas Juon (Zürich, Švica), predavanje o specialni metodiki dela s pevskim zborom, organizaciji zborovske dejavnosti v vzgojno-izobraževalni organizaciji, povezani z osnovnim vzgojno-izobraževalnim delom — predaval bo mag. Branko Rajšter (Maribor), praktično delo in predavanje iz solfeggia v otroškem in mladinskem pevskem zboru — predaval bo prof. Borivoje Popović (Beograd) in avtoportret skladatelja.

Seminaristi bodo obiskali tudi na novo ustanovljeno trgovino DTS — Muzikalije in se udeležili četrtega koncerta zborovskega abonmaja, na katerem bo nastopil Mladinski pevski zbor Maribor pod vodstvom Branka Rajštra. Bivanje, lahko tudi prehrano, bomo rezervirali v Hotelu Turist, Dalmatinova 15 v Ljubljani.

Poleg stroškov bivanja bo treba za udeležbo na seminarju poravnati še prispevek 2.000 din na tekoči račun ZKOS — 50101-678-47478 z oznako »mladinski zborovodski seminar«. (V prispevek je všteto tudi gradivo, knjiga Solfeggio in vstopnica za zborovski koncert.)

Kandidati naj pošljejo prijavnice za seminar na naslov: ZKOS (Slovenska pevska zveza (za seminar), Kidričeva 5, p.p. 136, 61000 Ljubljana, najpozneje do srede, 28. decembra 1983 do 14. ure.

Oton Oman

Zadnje dni novembra je umrl Oton Oman, velik učitelj in prvi ter dolgoletni ravnatelj osnovne šole Alojza Kebeta v Šentvidu. Njegovi nekdanji kolegi in prijatelji — to pa smo bili vsi, ki smo z njim delali — smo zadnje čase z bolečino spremljali njegovo bolezen, in če je le naneslo, da smo se srečali, smo se vedno pogovarjali o njem.

Tovariš Oton Oman se je rodil leta 1902. Vse svoje delovno življenje je posvetil mladini, pedagoškemu delu. »Pedagoški poklic,« nam je večkrat rekel, pri tem pa je njegov glas izražal trdnost človeka, ki ve, kaj govori, »je v srcu, ne v glavi.«

V mladosti je bil športnik, nogometaš, navdušen in požrtvovalen, in kot športnik si je najbrž še okrepil tiste značajske lastnosti, ki so bile zanj tako značilne: občutek za red in samodisciplino, občutek za dolžnost in čast ter občutek za skupno delo, skupen trud. Ni naključje, da je ob svojem odhodu zapisal v šolsko kroniko: »Za vse številne uspehe, ki jih je šola dosegla, gre zahvala prizadevnemu delovnemu kolektivu.« Oman je bil pokončen človek, osebnost v najzlahtnejšem pomenu te besede. Pogosto je pod zunanjo trdoto in nepopustljivostjo do delavca, katerega dolžnost je bila opraviti delo, kar izžareval globok humanizem, kolegialnost in razumevanje za človeške slabosti. Delavca ali šolarja, ki je zašel, je znal preusmeriti, navadno za vse življenje, ne da bi pridigal ali očital. Kajti vzgojno delo je bilo za Otona Omana prej poslanstvo kot poklic, prej notranji poziv kot formalna usposobljenost za delo, prej način življenja kot delovni čas.

Tak je bil naš Oman, takega se spominjamo kot ravnatelja naše šole. Sodeloval je pri ustanovitvi naše šole in jo vodil tja do sedemdesetih let, ko je, bližajoč se tudi svojemu sedmemu križu, prepustil vodstvo šole svojemu nasledniku. Številni učitelji, ki smo poučevali na Osnovni šoli Alojza Kebeta, ga imamo živo pred očmi kot mirnega, vsak trenutek zbranega, urejenega in osebno skromnega ravnatelja.

Znal je ceniti dobrega delobrega učitelja, tak učitelj zanj dragocen in nenadome Kot ravnatelj je imel navedar za poenotenje navide sprotujočih si lastnosti: zdval je nesporno avtoriteto i legialnost, strogost in toplinosnost in humor. Kar je izrek bilo kratko, vsem razumljivo je imelo svojo težo. Nikoli rekel sogovorniku, da s utegne pogovarjati — nasno: vsakomur je natančno sluhnil, potem pa si je vze premislil vse, kar je bilo izno, in usklajeval stališča. Še pod njegovim vodstvom nadovala, dosegli smo načprečne učne in vzgojne uspeaktivno povezavo s kraje krajani. Delovna disciplinabila sama po sebi umevna. gov dnevni red nam je bil zNa delo je prišel vedno ob s zjutraj, pregledal je šolo, s menil s hišnikom, odločil, ktreba pripraviti ali popravil počakal, da so prišli otroci, jim je odprl, pobožal tegonega, pomagal sleči nerodiplašček, in smehljaje oparšolarski vrvež. Vedeli smo, tam, to je bilo popolnoma zljivo in nespremljivo. Pa pa se je posvetil kolektivuvadno je bil spodbuden; kadje bilo razpoloženje temumerno, je povedal šalo. Znustvariti take odnose v kolekda smo radi prihajali na delo.

Po enajstih letih ravnateljnja, po upokojitvi, se je za nčasa vrnil med nas kot učiteljlogije. Za vsak dan in za vuro se je skrbno pripravil, zred pa je odhajal z zavestizadovoljstvom človeka, opravilja pomembno delo.

Tovariš Oman nam je poklepoto učiteljevanja in nuštanovske solidarnosti ob sledni uresničitvi naloga, ki ima učitelj, napisane ali nersane. Njegova človečnost ni nala sentimentalnosti, bila p trdna in globoka, kakršne danji svet več ne pozna in poznati. V njegovih očeh je prijazna toplina, ki je mi, ki z njim delali, ne bomo nikoli zabili.

M. CEDILNIK

ZKOS — SLOVENSKA PEVSKA ZVEZA

Zavod SR Slovenije za šolstvo
Svet Revije mladinskih pevskih zborov Slovenije, Zagorje ob S

razpisujejo
IX. REVIIJO MLADINSKIH PEVSKIH ZBOROV SLOVENIJE

ki bo v Zagorju ob Savi v dneh 17., 18. in 19. maja 1984

Namen revije je spodbuditi dejavnost mladinskega zborovstva programsko o obogatiti in popestriti, predstaviti dosežke zborovnosti in omogočiti njihovo primerjavo in vrednotenje.

Na revijo se lahko prijavijo zbori iz SR Slovenije in zamejstv delujejo kot: otroški pevski zbor, mlajši mladinski pevski zbor, mladinski pevski zbor, dekliški pevski zbor, fantovski pevski zbor in mladinski pevski zbor. Zbor ima lahko največ 80 članov. Vsak sodelujoči zbor bo na reviji izvedel tri skladbe, ki jih bo izbruvrstil v spored dirigent po s svoji presoji.

Prijavi je treba priložiti tudi štiri izvode čitljivih partitur predložensporeda za nastop. Nepopolne prijave ne bodo upoštevane!

Zbori naj pošljejo prijave na naslov: ZKOS — Slovenska pevska zveza, Revija MPZ 1984, Kidričeva 5, p. p. 136, 61000 Ljubljana, najpozneje do 15. marca 1984 do 14. ure.

VABILO

Z dajanjem svoje krvi lahko naredite največ, kar lahko stori človek za sočloveka. Zato vas pričakujemo na krvodajalski akciji.

Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

JANUAR 1984

KRANJ	4., 5., 6., 9., 10., 11., 12., 16., 17., 18., 19., 20.
LJUBLJANA-BEŽIGRAD	23.
LJUBLJANA-CENTER	25.
LJUBLJANA-ŠIŠKA	27.
LJUBLJANA-MOSTE-POLJE	26., 30.
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK	24., 31.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Ustanovitelja: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bo-

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kežar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Zorž

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 380 din za posameznike, 650 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 20 din, pri povečanem obsegu pa 30 din. Studentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica.

ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prodajne cene (glej 7. točko odstavka 36. člena zakona o davčenju proizvodov in storitev prometu).

prosvetni
delavec